

GLASILO HRVATSKE LIJEČNIČKE KOMORE

GODINA XXV

BR. 238 TRAVANJ 2025.

LIJEČNIČKE novine

RAZGOVOR | HRVOJE GAŠPAROVIĆ

TEMA BROJA | VRHUNSKA MEDICINA HRVATSKIH BOLNICA

LIJEČNIČKE NOVINE

Glasilo Hrvatske liječničke komore
Adresa uredništva: Središnji ured Hrvatske liječničke komore
Ulica Grge Tuškana 37, 10000 Zagreb, Hrvatska

GLAVNA I ODGOVORNA UREDNICA

Prof. prim. dr. sc. Lada Zibar, dr. med.
e-mail: ladazibar@gmail.com

IZDAVAČKI SAVJET

Alen Babacanli, dr. med. • Prof. dr. sc. Miro Bakula, dr. med.
Prim. Ines Balint, dr. med. • Vikica Krolo, dr. med. • Doc. dr. sc. Ivan Lerotić, dr. med. • Doc. dr. sc. Krešimir Luetić, dr. med.
Prim. Mario Malović, dr. med. • Doc. dr. sc. Jadranka Pavičić Šarić, dr. med. • Nikola Prpić, dr. med. • Ivan Raguž, dr. med. • Samija Ropar, dr. med. • Vesna Štefančić Martić, dr. med. • Prim. Boris Ujević, dr. med.
Prof. prim. dr. sc. Lada Zibar, dr. med.

TAJNIK UREDNIŠTVA

Prof. prim. dr. sc. Dražen Pulanić, dr. med.
e-mail: lijeckicke.novine@hlk.hr

UREDNIČKI ODBOR

Prof. prim. dr. sc. Tomislav Franić, dr. med. • Prof. dr. sc. Zdenko Kovač, dr. med. • Prim. Slavko Lovasić, dr. med. • Dr. sc. Adrian Lukenda, dr. med.
Prof. dr. sc. Ivica Lukšić, dr. med. • Doc. dr. sc. Ingrid Márton, dr. med.
Prof. dr. sc. Anna Mrzljak, dr. med. • Prim. Tatjana Nemeth Blažić, dr. med.
Prof. dr. sc. Davor Plavec, dr. med. • Dr. sc. prim. Matija Prka, dr. med.
Prof. prim. dr. sc. Dražen Pulanić, dr. med. • Prof. dr. sc. Livia Puljak, dr. med.
Mr. sc. Ivica Vučak, dr. med. • Dr. sc. Ksenija Vučur Šimić, dr. med.

LEKTOR

Sanda Dominković, prof.

UPUTA SURADNICIMA I ČITATELJIMA

Liječničke novine su glasilo Hrvatske liječničke komore za staleška i društvena pitanja. Članovi ih dobivaju besplatno.

Izlaze mjesečno (osim u siječnju i kolovozu).

Godišnja pretplata: 53,09 € Pojedinačni broj 6,64 €.

Rukopisi se šalju e-mailom na adresu: hlk@hlk.hr ili e-adresu urednika. Članci ne podliježu recenziji i uredništvo se ne mora slagati s mišljenjem autora. Članci se mogu pretiskati samo uz naznaku izvora.

OGLAŠAVANJE

Na temelju odluke Ministarstva zdravstva i socijalne skrbi od 12. prosinca 2005. (Klasa: 612-10/05-01/8. Ur. broj: 534-04-04/10-05/01) za sve oglase lijekova objavljene u ovom broju Liječničkih novina cjelokupni odobreni sažetak svojstava lijeka te cjelokupna odobrena uputa sukladni su člancima 16. i 22. Pravilnika o načinu oglašavanja i obavješćivanja o lijekovima, homeopatskim i medicinskim proizvodima (NN br. 62/05).

HRVATSKA LIJEČNIČKA KOMORA NA INTERNETU

www.hlk.hr • e-mail: hlk@hlk.hr

Pretplatnička služba

Radno vrijeme: svaki radni dan 8:00 - 20:00
Tel 01/ 45 00 830, Fax 01/ 46 55 465
e-mail: lijeckicke.novine@hlk.hr

Dizajn: Restart, Hrvojka i Antonio Dolić
e-mail: hrvojka@restart.hr, tel. 091/3000 482

Tisak: Grafički zavod Hrvatske

Naklada: 4 030 primjeraka

Novine u elektroničkom obliku: 16 900 primjeraka

Predano u tisak 7. travnja 2025.

LIJEČNIČKE NOVINE

Journal of the Croatian Medical Chamber
Address: Ulica Grge Tuškana 37, 10000 Zagreb, Croatia
Editor-in-chief: Lada Zibar, MD, PhD

IZDAVAČ

Aorta d.o.o., Grge Tuškana 37, 10000 Zagreb, Croatia
e-mail: info@aorta.hr, tel. + 385 1 28 24 645

NASLOVNICA

Dio tima iz KB-a Merkur koji je izveo multivisceralnu transplantaciju pet organa (slijeva nadesno Maida Buhin, Stipislav Jadrijević, Zrinka Mišetić Dolić, Danko Mikulić, Mirta Adanić, Miran Bezjak, Mirko Pešo)

- 4 UVODNIK**
„Naš“ zakon
- 5 RIJEČ GLAVNE UREDNICE**
Kakav dojam ostavljamo u javnim nastupima
- 6 RAZGOVOR**
Prof. dr. sc. Hrvoje Gašparović, dr. med.
- 10 TEMA BROJA**
Pregled izvrsnosti hrvatskih bolnica (4. dio)
- 18 VREMEPLOV**
- 22 IZ KOMORE**
U Poreču održan 6. Kongres KoKoZ-a i 8. Hrvatski kongres medicinskog prava • O prizivu savjesti • Ograničena akcija za članove HLK-a pri kupnji novih vozila • Kako liječnici mogu sudjelovati u radu Hrvatskog Crvenog križa? • Izlet na Mosor Pregled aktivnosti • Pubkviz HLK-a na Kongresu KoKoZ-a i medicinskog prava
- 28 MLADI LIJEČNICI**
Stipendija Europskog nefrološkog društva (ERA) za istraživački projekt: iskustvo iz prve ruke
- 30 PREMA IZBORU GLAVNE UREDNICE**
Prof. dr. sc. Elisabeth Puchhammer-Stöckl, dr. med.
- 32 IZ HRVATSKOGA ZDRAVSTVA**
Okrugli stol u KBC-u Split End of Life Care i DCD – Donori nakon cirkulacijske smrti • Dan rijetkih bolesti • DNOOM - XVI. Međunarodni kongres Društva nastavnika opće/obiteljske medicine Genetičke predispozicije za dugotrajne posljedice virusnih infekcija uključujući dugotrajni COVID • Kronične bolesti jetre - praktični pristup u Osijeku • Svjetski dan bubrega 2025. – Jesu li tvoji bubrezi zdravi? • Zadar – domaćin stručnog skupa o HPV-u i raku Ljubičasti dan / 26. 3. 2025. • Ni Zagorje malo - Ciroza jetre – od hitne službe do bolničkog liječenja • Transplantacijska „lista“ za jetru prema novim pravilima: reMELD-Na uveden u cijelom području Eurotransplanta • Otvoren suvremeni američki onkološki centar u Hrvatskoj • Multivisceralna transplantacija pet organa u KB-u Merkur - Pomicanje granica medicine, života i nade • Dileme i mitovi akutne i intenzivne medicine - Beli Manastir, 2025. • Hrvatski i američki znanstvenici objavili novi prediktivni model otkrivanja primarnog sijela metastatskih zloćudnih tumora temeljen na genetičkoj analizi i umjetnoj inteligenciji • World Liver Day – Food is Medicine – 19. travnja 2025. • Edukacija za transplantacijske koordinate prema metodici TPM (Transplant Procurement Management) • Građevinari za Merkur • 13. Simpozij Odabrane teme iz dijalize • Most(ar) regionalne endokrinologije • Vodeći europski glaukomatolozi na jubilarnom simpoziju Glaucoma Codes
- 49 VIVAT ACADEMIA**
- 54 RAZGOVORI S POVODOM**
- 57 SALUTOGENEZA**
- 62 ETIKA**
- 64 ČITATELJI PREPORUČUJU**
- 66 LIJEČNICI KOLEKCIONARI**
- 68 KRATKA LIJEČNIČKA PRIČA**
- 70 HRVATSKI ZA LIJEČNIKE**
- 72 NOVOSTI IZ MEDICINSKE LITERATURE**
- 76 IZ POVIJESTI HRVATSKE MEDICINE**
- 78 PUTOPIS**
- 84 KALENDAR STRUČNOG USAVRŠAVANJA**

„NAŠ“ ZAKON

SAMIJA ROPAR, dr. med.
dopredsjednica HLK-a

Zakon o radno-pravnom statusu liječnika, „naš“ Zakon, prošao je kroz mnoge pregovore i radne skupine Ministarstva zdravstva, bio i u zakonodavnom planu Vlade RH i još nije ugledao svjetlo dana.

Zašto je Hrvatskoj liječničkoj komori, Hrvatskom liječničkom sindikatu i svim liječničkim udrugama, ali i svim liječnicima taj zakon jako važan? Zato što smatramo da kao nositelji djelatnosti zdravstva trebamo zakon koji će urediti specifičnosti naše struke, posebno sada u uvjetima gdje se susrećemo s općim nedostatkom liječnika, onom specifičnom vezanom za određene specijalizacije, ali i deficitarnošću vezanom za broj liječnika u određenim sredinama. Trebamo zakon koji će urediti specifične oblike našeg rada, kao što su dežurstva i pripravnosti i zakonsku podlogu za sustav nagrađivanja i stimuliranja našeg rada.

Zašto bi Zakon o radno-pravnom statusu liječnika trebao biti u interesu Ministarstva zdravstva? Zato što bi se kroz zakon moglo, pod određenim uvjetima, ozakoniti prekovremeni rad liječnika, koji, kako svi znamo, izlazi iz svih zakonskih okvira i uglavnom već od mjeseca svibnja svake godine ako liječnici i ne rade više od 48 sati tjedno, postaje protuzakonit jer premašuje broj od dozvoljenih 180 sati godišnje. Zato što bi se kroz zakon moglo urediti posebno stimuliranje kod izbora deficitarnih

specijalizacija, što posebno vidimo kao problem u primarnoj zdravstvenoj zaštiti, ali, nažalost, i sve veći broj bolničkih specijalizacija postaje neprivlačan mladim liječnicima. Jednako tako, zakonom bi se mogao urediti sustav posebne stimulacija za rad liječnika na neatraktivnim područjima i na taj način povećati mogućnost da se mladi liječnici odlučuju na rad i specijalizacije u manjim sredinama.

Zašto je „naš“ zakon važan i za pacijente? Zato što bi se zakonski stvorila mogućnost da mladi liječnici biraju trenutačno neatraktivne specijalizacije i odlučuju se za rad u manjim sredinama, jer za to bi bili dodatno stimulirani, a samim time naši bi pacijenti imali dostupniju zdravstvenu zaštitu kao jedno od temeljnih ustavnih jamstva. Zato što uređeni sustav i primjeren nagrađivanje svakog profesionalca čini zadovoljnijim, a zadovoljan liječnik najbolji je liječnik svojim pacijentima.

Zato HLK i ostale liječničke udruge neće odustati od zahtjeva za takvim zakonom, jer smatramo ga temeljem reforme zdravstvenog sustava koja nam je svima potrebna. Takav zakon može biti i okosnica kadrovske planiranja i kadrovske održivosti zato što nam je javni zdravstveni sustav važan i zato što je dostupnost zdravstvene zaštite ustavno pravo koje je bitno za društvo u cjelini.

samija.ropar@hlk.hr

Kakav dojam ostavljamo u javnim nastupima

Naravno da nas niti širi krug ljudi niti javnost ne može dovoljno dobro poznavati pa je time percepcija javnog nastupa često kritična za stvaranje dojma. Pri tome, onaj tipično ljudski pristup toj percepciji i tom dojmu sigurno igra određenu ulogu, od odjeće, frizure, stava, glasa, dikcije, gestikulacije do samouvjerenosti, pristojnosti, izbora riječi, uvjerljivosti, iskrenosti i znanja. Nekako tim redom. Puno se toga u tom performansu može naučiti, i treba naučiti. Tako će nam biti lakše. Moramo izgovarati jasno i glasno, artikulirati misli i poruke na način da ih stvarno prenesemo slušateljima, a jednostavnije je ako znamo što bismo pri tome činili s rukama (i nogama, i tijelom općenito). Možemo, recimo, biti *bobby* (onaj koji stalno hoda tamo-amo) ili *pacey* (onaj koji se njiše), što je svakako nešto što treba korigirati jer je iritantno, nesimpatično, odvlači pozornost i ostavlja dojam nesigurnosti. Možemo unedogled prepričavati teoriju koju svatko može „pod prstom“ iščitati s najmanjih ekrana, možemo čitati sa slideova baš onako kako to rade i gledatelji/slušatelji. I to svakako nisu dobre navike i nitko nas neće poželjeti ponovo vidjeti ni čuti. No ono što nas, kao liječnike, razlikuje od medijskih ličnosti iz svijeta show businessa, jesu smisao i svrha naših nastupa. Nastupamo prvenstveno kao liječnici s liječničkim temama, a ne kao političari ili voditelji, glumci ili što već, različito od našeg primarnog zvanja i zanimanja. Tada su oni površni odjeci nešto što ne bi trebalo imati vodeću ulogu i što nije nužno najvažnije njegovati. Pozerstvo i glumatanje, dopadljivost i manipuliranje publikom nema vrijednost, osobito ne na duge staze. Stručna kompetentnost, istinitost i iskrenost, najvažniji su darovi koji razbijaju tremu, bilo da se radi o predavanju na kongresu, fakultetu ili u medijima. Osobito u današnje vrijeme, kad je većina znanja dostupna u trenutku kad o

tome potražiš informaciju na internetu, a to je gotovo doslovno u tom trenutku. Vrijeme autoriteta značajno se promijenilo, vrijeme prijenosa znanja tek je u manjoj mjeri „s čovjeka na čovjeka“, tako da je najvažnije kako interpretirati postojeće znanje i kako donositi odluke. Oni koji slušaju, najčešće o tome već puno znaju, tako da predavači liječnici imaju ulogu onoga tko treba biti na neki način „bolji“ od samih dostupnih spoznaja ili onoga koji nam skraćuje vrijeme u proučavanju i povezivanju svih ažuriranih znanja iz pojedinog područja. Kao liječnici koji podučavaju na medicinskim fakultetima ili na specijalističkim izobrazbama, imamo privilegij raditi s a priori zainteresiranim mladim ljudima pa tu preskačemo aktualni problem s temeljnom motivacijom učenika za učenje (bilo čega).

U ovom broju, već na naslovnici, slavimo uspjehe naših transplantologa koji su u KB-u Merkur istodobno presadili čak pet trbušnih organa u jednog primatelja. U glavnom razgovoru sugovornik nam je prof. Hrvoje Gašparović koji predstavlja izvrsnost rebarske kardiokirurgije. U temi ovoga broja nastavljamo s „putovanjem“ po Hrvatskoj i donosimo prikaz što sve pruža požeška bolnica. Izvješća sa stručnih i znanstvenih skupova su brojna, u skladu s proljetnim običajima. Tako smo se u Poreču kao Komora bili okupili zajedno s ostalim komorama u zdravstvu na kongresu KoKoZ-a i medicinskog prava koji je svake godine (a ovo je bio 6. put) uvijek bolji i bolji.

S vukovarskim patologom i specijalistom sudske medicine dr. Antom Blažanovićem razgovaramo o reaktualiziranoj temi identifikacija žrtava Domovinskog rata. Kolega Edo Toplak vodi nas treći put unatrag godinu dana na Havaje, naravno na svoj originalan način pa nema govora o ponavljanju već ispričanoga. A prim.

LADA ZIBAR

glavna urednica Liječničkih novina

Ivica Vučak u ovom broju nastavlja s istraživanjem povijesti hrvatskog liječništva, ovaj put o dr. Anti Biankiniju, Hvaraninu koji je živio na prijelazu prošlih stoljeća i profesionalni život proveo u Chicagu. U kulturi smo prepoznali kolekcionara, prof. dr. sc. Antonija Sesara, oftalmologa iz Mostara, koji je iz fundusa svoje zbirke u svom gradu pripremio izložbu o Ivi Andriću. Možemo se nadati da će ju pokazati i u Hrvatskoj. Javite nam se na Nagradni natječaj za kratku liječničku priču, radujemo se i nemedicinskim talentima naših članova.

Nadamo se da u svijetu loših vijesti donosimo i dobre strane događanja u kojima kao liječnici svakodnevno sudjelujemo. Zvuči kao demagogija, ali čini se da ustrajemo u dobrome i kada sve nekako ide u drugom smjeru.

S poštovanjem,

Lada Zibar

PREDSJEDNIK HRVATSKOG DRUŠTVA ZA KARDIJALNU KIRURGIJU

Prof. dr. sc. **HRVOJE GAŠPAROVIĆ**, dr. med.

Predstojnik Klinike za kardijalnu kirurgiju KBC-a Zagreb i jedan od vodećih kardijalnih kirurga u Hrvatskoj, prof. dr. sc. Hrvoje Gašparović, za Liječničke novine govori o izvrsnosti hrvatske kardiokirurgije, zašto je na tom polju medicine nužna multidisciplinarnost te kakvi su planovi s pokretanjem programa robotičke kardijalne kirurgije u KBC-u Rebro.

Razgovarala
ALICE JURAK

> Na čelu ste velike kardiokirurške klinike. Kakav je Vaš koncept rada i razvoja ove struke na tom položaju ?

Htio bih, za početak, reći kako mi je čast biti na čelu najveće kardiokirurške institucije u zemlji te kako sam pritom privilegiran raditi sa skupinom vrhunskih profesionalaca različitih profila. Kardijalna je kirurgija dobar primjer važnosti tima te u svom radu svjedočim tome na dnevnoj bazi. Odao bih priznanje svojim prethodnicima koji su iza sebe ostavili zdrav temelj na kojem sam imao priliku raditi i razvijati struku u smjerovima koje sam smatrao važnima, a sve uz suradnju s ostalim

članovima Klinike. Nakon odabira na mjesto predstojnika Klinike za kardijalnu kirurgiju KBC-a Zagreb, smatrao sam kako je došlo vrijeme za nove strateške smjernice u razvoju Klinike. Jedan je od ciljeva tada bio, a nastavlja biti i dalje, povećanje operacijskog volumena, čime proaktivno djelujemo na smanjivanje „lista“ čekanja i približavanje europskim standardima. Nadalje, razvoj Klinike mora pratiti i svjetske trendove te smo, u skladu s tim, unijeli više inovacija u naš kirurški portfolio u područjima minimalno invazivne kardijalne kirurgije, transplantacijske, aortne te kongenitalne kirurgije srca. Upravo je u tim segmentima bilo najviše pozitivnih pomaka u radu Klinike.

> Kakav je trend promjene brojeva koji su rezultat vašega rada posljednjih godina?

Naša je ustanova prošle godine, prvi put u svojoj povijesti, premašila 1 000 operacija na godišnjoj razini. S obzirom na to kako je Klinika za kardijalnu kirurgiju KBC-a Zagreb najveća ustanova koja se bavi operativnim liječenjem srčanih patologija, takav je iskorak u operacijskom volumenu predstavljao najveći broj operacija ikad izvedenih u Hrvatskoj. Radi usporedbe, 2021. godine učinili smo nešto više od 800 operacija, a od tada se prati trend porasta. Smatram kako vrijedi napomenuti da se porast operacijskog volumena dogodio u vrijeme kad je značajno smanjen smještajni kapacitet KBC-a Zagreb radi obnove i modernizacije institucije. Time su logistički izazovi, koji su stavljeni pred nas, dramatično povećani. Sve navedeno, testament je visoke razine profesionalnosti svih članova Klinike, na čemu im osobno zahvaljujem jer su svojom nesebičnošću i visokom razinom radne etike omogućili takav porast broja operacijskih zahvata. Također, Klinika za anesteziologiju ključna je u cjelokupnom procesu te je njihov doprinos ostvarivanju ovog cilja bio nenadomjestiv.

> Što hrvatska kardiokirurgija radi, što „rebarska“ kardiokirurgija radi, u čemu ste izvrsni? Što radi svjetska kardiokirurgija, a vama još, eventualno, nedostaje?

Klinika za kardijalnu kirurgiju KBC-a Zagreb postala je referentni centar Ministarstva zdravstva za minimalno invazivnu kirurgiju srca. Smatram to jasnom legitimizacijom naše Klinike kao predvodnika u tom segmentu kardijalne kirurgije. Osobno sam se počeo baviti minimalno invazivnom kirurgijom nakon povratka iz SAD-a 2004. godine. Radio sam i slojevito usvajao znanja o kardijalnoj kirurgiji u harvardskoj sveučilišnoj bolnici Brigham and Women's Hospital, koja je bila jedna od vodećih

>>

Prof. Darko Anić, prof. Hrvoje Gašparović i prim. Ivan Burcar

svjetskih ustanova na području minimalno invazivne kirurgije. Okružen grupom entuzijasta u Zagrebu, strpljivo smo gradili taj program u KBC-u Zagreb te je isti postao jedna od perjanica naše Klinike. Danas je program minimalno invazivne kirurgije duboko usađen u naš svakodnevni rad, a osobito me veseli što su gotovo svi operateri Klinike posvećeni daljnjem razvoju tehnike. Unatrag godinu dana, nudimo svojim bolesnicima i kirurgiju mitralnog zalistka endoskopskim putem, što je velik iskorak u kirurgiji srčanih zalistaka. Osim što rezultira boljim kozmetičkim rezultatom, omogućava kirurški pristup bez prekida koštanog kontinuiteta prsnog koša te značajno brži povratak bolesnika u svakodnevni život.

Jedno je od najvažnijih polja našeg djelovanja kirurgija prirođenih srčanih grešaka. Voditelj je programa prof. dr. Darko Anić, koji je svojim znanjem i

iskustvom obilježio razvoj te discipline u našoj ustanovi. Osnivanje zasebnog Odjela za kirurško liječenje prirođenih srčanih grešaka, bilo je posebno značajno za napredak struke. Klinički bolnički centar Zagreb vodeća je kirurška ustanova u Hrvatskoj i široj regiji za liječenje prirođenih srčanih grešaka u djece i u odraslih. Osim konvencionalnih zahvata, djeci s kongenitalnim patologijama koje rezultiraju uznapredovalim srčanim zatajenjem, nudimo i opcije liječenja mehaničkom cirkulacijskom potporom i transplantacijom srca. U našem opusu operacija, nalaze se najsloženiji kirurški zahvati u ovom području, što svjedoči o visokoj razini osposobljenosti cijelog multidisciplinarnog tima.

Upravo je multidisciplinarnost u kardiološkoj kirurgiji nešto čime se ponosimo te bih izrazio zahvalnost svim članovima tima koji uključuje kardijalne kirurge, anesteziologe, kardiologe i pedijatre.

Osobitu zahvalnost izrazio bih našim sestrama i tehničarima koji su okosnica skrbi o pacijentima.

Planiramo u skorijoj budućnosti započeti i program robotičke kardijalne kirurgije. Iako logistički preduvjeti za navedeno postoje u KBC-u Zagreb, trenutačno to blokira legislativni problem na razini cijele Europe koji je privremeno zaustavio razvoj tog područja kardijalne kirurgije.

► Transplantacija je nezaobilazna tema Liječničkih novina i hrvatskog zdravstva. Kako vi i vaš tim sudjelujete u tom hrvatskom ponosu? Jesu li se dogodili kakvi nedavni pomaci?

Smatram kako su programi transplantacije solidnih organa perjanice hrvatskog zdravstva. Hrvatska je jedna od iznimno rijetkih zemalja u svijetu u kojoj se izvođa deset ili više transplantacija srca na

Alice Jurak u razgovoru s prof. Hrvojem Gašparovićem

milijun stanovnika. Klinika za kardijalnu kirurgiju KBC-a Zagreb vodeće je transplantacijsko središte za srce u Hrvatskoj. Najjasniji je kriterij naše izvrsnosti broj izvedenih transplantacija na godišnjoj razini koji je, od početka programa transplantacije srca na Rebru 1988. godine, bio i ostao najveći u našoj zemlji. Ukupan je broj transplantacija srca izvedenih u našoj ustanovi nadomak brojcima 500. U posljednje tri godine učinili smo čak 82 transplantacije srca. Nadalje, naša ustanova jedina je u Hrvatskoj, a među rijetkima i u regiji, u kojoj se rade transplantacije srca i u djece. Višu razinu složenosti transplantacije srca čine one koje se izvode u bolesnika kojima je prethodno ugrađena durabilna cirkulacijska potpora srcu. Naime, diskrepancija između broja mogućih kandidata za transplantaciju srca koji boluju od uznapredovale faze srčanog zatajenja, u odnosu na broj stvarno izvedenih transplantacija, plodno je tlo za razvoj

alternativnih oblika liječenja. Svakako su najuspješniji u toj areni uređaji za mehaničku potporu ventrikula. Najčešće se radi o potrebi za potporom lijevom ventrikulu, međutim, u svijetu, i u našoj ustanovi, takvi se uređaji ugrađuju u oba ventrikula. Svjetski trendovi ukazuju na odmak od totalnog umjetnog srca prema separatnim mehaničkim potporama za lijevi i desni ventrikul. Iako vrlo uspješna kao terapija srčanog zatajenja, ugradbena mehanička potpora srcu čini buduću transplantaciju težom. Radi se o zahtjevnom tipu transplantacije srca s tehničke strane jer odstranjenje mehaničke potpore srcu, koja je prethodno ugrađena, iziskuje visoku razinu kirurške discipline i strpljenja. Takve transplantacije traju značajno dulje, opterećene su većim rizikom krvarenja i drugih perioperacijskih morbiditeta te se trebaju izvoditi u središtima koji imaju značajno iskustvo s ugradnjom durabilnih mehaničkih potpora srcu. Klinika za

kardijalnu kirurgiju Zagreb ima najveće iskustvo u navedenim oblicima naprednog kirurškog liječenja srčanog zatajenja.

Osobito smo ponosni na program multiorganske transplantacije srca. Dosad smo radili transplantacije srca u kombinaciji s jetrom ili bubregom. Koordinacija dvaju implantacijskih i dvaju eksplantacijskih timova za različite solidne organe predstavlja izazov za sve sudionike procesa. S ponosom mogu reći kako je suradnja s kolegama urolozima i abdominalnim kirurzima (te pripadajućim transplantacijskim timovima za bubreg i jetru) izvrsna, o čemu svjedoči i uspješnost izvedenih multiorganskih transplantacija. Klinika za kardijalnu kirurgiju srca integralni je partner i u procesu transplantacije pluća, koja se jedino izvodi u KBC-u Zagreb, uz međusobnu suradnju kardijalnih i torakalnih kirurga te pulmologa.

Pregled izvrsnosti hrvatskih bolnica

> LIDERI U ZDRAVSTVENOJ SKRBI (4. DIO)

✍ Alice Jurak

Opća županijska bolnica Požega predstavlja važno zdravstveno središte u Hrvatskoj koje se ističe izvrsnošću u pružanju zdravstvene skrbi. Ova bolnica, kroz dugogodišnji rad i ulaganja u modernizaciju, dokazala je svoju predanost pacijentima pružajući visokokvalitetnu medicinsku uslugu u različitim područjima. Stručno osoblje, moderna oprema i predana skrb o pacijentima, temelji su na kojima ova institucija gradi svoj ugled.

OPĆA ŽUPANIJSKA BOLNICA POŽEGA

Njihov kontinuirani rad na unaprjeđenju kvalitete usluga i stalnom obrazovanju zaposlenika čini je izvrsnim izborom za medicinsku skrb. U nastavku ćemo detaljnije istražiti što čini ovu bolnicu iznimnom i zašto je ona jedan od simbola kvalitetne zdravstvene skrbi u Hrvatskoj.

Prva moderna bolnica u Požegi počela

je s radom 3. prosinca 1836. godine, imala je 60 bolesničkih postelja, a danas ima 223 bolnička i 66 dnevno-bolničkih postelja i/ili stolica te pruža zdravstvenu skrb, ne samo pacijentima iz Požeško-slavonske županije, već i šire. Na pojedinim radilištima udio pacijenata s prebivalištem izvan Požeško-slavonske županije prelazi 30 %, što potvrđuje njezinu važnost u regionalnom zdravstvenom sustavu. Tijekom 2024. godine bilo je 9 400 hospitaliziranih pacijenata s prosječkom ležanja od 5,31 dana te više od

51 000 polikliničkih pacijenata, u kojih je odrađeno 511 000 postupaka. Zaposleno je 680 djelatnika, od čega su 53 osobe s invaliditetom upisane u Očevidnik zaposlenih osoba s invaliditetom koji vodi Hrvatski zavod za mirovinsko osiguranje. Od ukupnog broja zaposlenih, u bolnici rade 122 liječnika, od kojih je 93 specijalista i subspecijalista te 312 medicinskih sestara i primalja.

Posljednjih nekoliko godina primjećujemo pozitivan trend dolazaka liječnika i medicinskog kadra, kako iz Hrvatske,

tako i iz inozemstva, što stvara radno okruženje poželjno za osobni stručni razvoj i poboljšava skrb o pacijentima koji gravitiraju u požešku bolnicu. Standard medicinske skrbi i njege prepoznat je na svim radilištima, a ovdje ističemo nekoliko usluga po kojima smo jedinstveni ili predvodimo stručnošću u regionalnom smislu.

INTERNA SLUŽBA

Snažna ekspanzija razvoja internističke službe slijedi nakon pandemije COVID-19, koja je u značajnoj mjeri spriječila uobičajene medicinske tijekove zbrinjavanja pacijenata, što je dovelo do povećane potrebe samostalnog zbrinjavanja istih i kolerira s povratkom mladih specijalista sa specijalizacije te povratkom kolega koji su prethodnih godina napustili ovu bolnicu. Nakon što je 2017. uvedena endosonografija u djelatnosti gastroenterologije, koja postaje regionalno središte endosonografije, njezin primjer slijedi i pulmologija uvođenjem endobronhijalnog ultrazvuka te kardiologija uvođenjem endoskopskog ultrazvuka i implementacijom elektrostimulatora.

EUS – OD SREDIŠTA MALOG VOLUMENA DO VODEĆEG REGIONALNOG SREDIŠTA

Osim gornje i donje endoskopije te ultrazvučne i elastografske obrade, Odjel gastroenterologije OŽB-a Požega, od 2017. godine uvodi jednu od najnaprednijih dijagnostičkih tehnika za pregled unutarnjih organa i tkiva – endosonografiju (EUS). Ovaj postupak, koji kombinira endoskopiju i ultrazvuk, omogućuje detaljno i precizno ispitivanje struktura koje su inače teško dostupne konvencionalnim metodama. Kroz stručne ruke naših liječnika, EUS je postao ključna metoda u dijagnostici i praćenju različitih bolesti probavnog sustava i

Doc. dr. sc. Ivan Vukoja, dr. med.

drugih unutarnjih organa. EUS nudi puno veće mogućnosti jer se uređaj uvodi izravno u probavni sustav, najčešće kroz probavni trakt (oralno ili rektalno), što omogućuje snimanje struktura iz neposredne blizine. Ova tehnika omogućuje visoko preciznu dijagnostiku, osobito u području gušterače, jetre, žučnog mjehura, želuca, crijeva i okolnih tkiva. EUS, ne samo da omogućuje vizualizaciju, već se koristi i za uzimanje uzoraka tkiva (punkcija/biopsija), što ga čini nezamjenjivim oruđem u dijagnostici karcinoma i drugih ozbiljnih bolesti. Endosonografija također pomaže u vođenju drugih intervencija, poput drenaže cista te u praćenju već dijagnosticiranih bolesti.

„Naša je bolnica među prvim zdravstvenim ustanovama istočno od Zagreba uvela EUS u svakodnevnu kliničku praksu. Kroz ulaganja u najnoviju medicinsku opremu i kontinuiranu edukaciju osoblja, OŽB Požega postala je prepoznatljiva po kvaliteti i preciznosti u dijagnostici kroz ovu metodu, čemu govori u prilog i bazen pacijenata od Osijeka i Vukovara na

istoku, Slavonskog Broda i Gradiške na jugu te Kutine i Daruvara na zapadu. Od uvođenja EUS-a, broj pacijenata koji su obuhvaćeni ovom dijagnostikom raste iz godine u godinu, a rezultati koje postiže naš tim stručnjaka svakodnevno potvrđuju važnost ovog postupka”, rekao je doc. dr. sc. Ivan Vukoja, dr. med., te dodao kako četvero gastroenterologa godišnje odradi više od 400 postupaka EUS-a, od čega stotinjak intervencijskih.

UVOĐENJE EBUS-A U OPĆU ŽUPANIJSKU BOLNICU POŽEGA: NAPREDAK U DIJAGNOSTICI PLUČNIH BOLESTI

Opća županijska bolnica Požega napravila je značajan iskorak u pulmoškoj dijagnostici uvođenjem endobronhijalnog ultrazvuka (EBUS), minimalno invazivnog postupka koji omogućuje precizno uzorkovanje limfnih čvorova i drugih patoloških promjena u području medijastinuma i pluća. Bronhoskopija EBUS kombinira fleksibilni bronhoskop s ultrazvučnom sondom omogućujući vizualizaciju struktura u realnom vremenu i ciljanu transbronhalnu aspiracijsku biopsiju (EBUS-TBNA). Ovaj postupak predstavlja zlatni standard u stagingu karcinoma pluća, dijagnostici sarkoidoze i drugih granulomatoznih bolesti, kao i u otkrivanju limfoproliferativnih poremećaja. Uvođenje EBUS-a u redovitu kliničku praksu požeške bolnice, značajno smanjuje potrebu za invazivnijim dijagnostičkim zahvatima, što pacijentima omogućuje bržu, sigurniju i manje opterećujuću dijagnostiku. Također, skraćuje se vrijeme do postavljanja dijagnoze i započinjanja odgovarajuće terapije, što je ključno za uspješno liječenje zloćudnih i drugih plućnih bolesti. Uvođenjem EBUS-a, Opća županijska bolnica Požega još jednom potvrđuje svoju predanost modernizaciji dijagnostičkih postupaka i poboljšanju zdravstvene skrbi svojih pacijenata.

Prim. dr. sc. Ivan Barišić, dr. med.

INVAZIVNA KARDIOLOGIJA – SAN ILI JAVA?

Program implantacije trajnih elektrostimulatora u OŽB-u Požega započeo je u listopadu 2018. godine kada je ugrađen prvi dvokomorni elektrostimulator bolesniku s totalnim AV blokom. Prethodno je provedena edukacija u KB-u Merkur. Do sada je implantirano 250 elektrostimulatora, od čega dvije trećine dvokomornih i trećina jednokomornih.

„Godišnje se u našoj bolnici implantira oko 45 uređaja, a najčešće su indikacije za implantaciju atri-oventrikulske smetnje provođenja, bradiaritmična fibrilacija atriya te bolest sinusnog čvora. Bolesnici koji su liječeni, uglavnom su bili s područja Požeško-slavonske županije te susjednih županija: Sisačko-moslavačke, Bjelovarsko-bilogorske i Osječko-baranjske. Komplikacije vezane uz zahvat koje smo imali bile su infekcije u dvaju bolesnika i dislokacije elektroda u četiriju bolesnika, koje smo uspješno riješili u našoj ustanovi, što predstavlja značajnu razinu

sigurnosti i stručnosti. Usporedno s implantacijskim programom, osnovana je i Ambulanta za kontrole bolesnika s elektrostimulatorima i ICD uređajima, koja je opremljena potrebnom opremom za kontrolu uređaja. Ambulanta radi svakog ponedjeljka, a ponosno možemo istaknuti da u ovoj ambulanti nema “lista” čekanja”, rekao je prim. dr. sc. Ivan Barišić, dr. med.

2021. godine Opća županijska bolnica Požega napravila je značajan iskorak u kardiološkoj dijagnostici uvođenjem endoskopskog ultrazvuka srca (kardiološkog EUS-a), koji omogućuje detaljnu vizualizaciju srčanih struktura i okolnih anatomskih područja. Ovaj postupak predstavlja značajnu nadogradnju standardnih ehokardiografskih tehnika pružajući bolju rezoluciju i precizniju procjenu srčanih bolesti. Kardiološki EUS koristi se prvenstveno za procjenu intrakardijalnih trombova, vegetacija kod infektivnog endokarditisa, procjenu srčanih tumora te detaljno ispitivanje valvularnih bolesti. Zahvaljujući visokoj rezoluciji slike i mogućnosti prikaza struktura koje nisu dostupne klasičnom transtorakalnom ehokardiografijom (TTE), ova metoda poboljšava dijagnostiku i terapijsko odlučivanje. Uvođenje kardiološkog EUS-a u požešku bolnicu značajno smanjuje potrebu za invazivnijim metodama poput kateterizacije srca i omogućuje raniju i točniju dijagnostiku srčanih oboljenja. Osim toga, poboljšava sigurnost pacijenata i skraćuje vrijeme potrebno za postavljanje dijagnoze i početak liječenja.

Pacijenti s područja Požeško-slavonske županije sada imaju pristup vrhunskoj dijagnostici u svojoj lokalnoj bolnici, bez potrebe za upućivanjem u tercijarna središta. Godišnje odradimo oko 100 postupaka, što uz MSCT koronarografiju zaokružuje dijagnostičku priču kardioloških pacijenata.

Branislav Čingel, dr. med.

HEMODIJALIZA – NAJBOLJA U HRVATSKOJ - PO POSTOTKU PACIJENATA S TUNELIRANIM KATETEROM

U Općoj županijskoj bolnici Požega dijagnostička obrada i liječenje bolesnika s akutnim i kroničnim bubrežnim bolestima odvija se u sklopu odjela hemodijalize i nefrologije. Nefrološki tim obuhvaća dva specijalista interne medicine i nefrologije, dva specijalizanta nefrologije te dva magistra/e sestrinstva, uz pet prvostupnica/ka i četiri srednje medicinske sestre. Nakon što je bolnicu 2018. godine napustio zadnji nefrolog, dolaskom specijalista interne medicine iz Londona te iskusnog nefrologa iz KB-a Merkur za voditelja Hemodijalize u OŽB-a Požega, započinje *renesansa* ovog odjela.

„U poliklinici, uz standardne nefrološke ambulante te ultrazvuk abdomena i bubrega, postoji ambulanta za bolesnike s transplantiranim bubregom, uz mogućnost ultrazvuka s doplerskom pretragom transplanti-

>>

ranog organa. Novost je dostupna usluga perkutane biopsije nativnih i transplantiranih bubrega u lokalnoj anesteziji za bolesnike u dnevnoj bolnici ili tijekom bolničkog liječenja. Pružamo mogućnost planiranja žilnog pristupa za bolesnike na hemodijalizi, što uključuje kreaciju dijaliznih AV fistula uz mapiranje doplerom, u suradnji s vaskularnom kirurgijom, implantaciju netuneliranih i tuneliranih središnjih venskih katetera u gornju i donju šuplju venu te hibridne metode venskih graftova. Za bolesnike na kroničnom programu dijalize, u svakodnevnom se radu koriste ultrazvukom vođene punkcije dijaliznih fistula, čime je omogućeno optimalno korištenje novokreiranih AVF-a, uz smanjen broj komplikacija u vidu dislokacija fistulina ili perforacija vena, kao i revizija kompleksnih fistula, uz pronalazak najprimjerenijeg mjesta punkcije. Time se povećava iskoristivost i graničnih AVF-a te osigurava optimalna kvaliteta dijaliznog postupka”, rekao je nefrolog Branislav Čingel, dr. med.

Za potrebe bolesnika s akutnim pogoršanjem neuroloških autoimunih bolesti, nastavlja, provodimo postupke terapijske izmjene plazme, plazmafereze, čime je, u suradnji s neurolozima, unaprijeđena skrb prema najnovijim. „U Jedinici intenzivnog liječenja imamo mogućnost osigurati akutno nadomještanje bubrežne funkcije u kontinuiranom ili intermitentnom obliku, uz izbor metode i antikoagulacijskog protokola prilagođenog pojedinom bolesniku i njegovim specifičnim zahtjevima. Upravo dovršavamo edukaciju tima za peritonejsku dijalizu, koji će, uz prijedijaliznu pripremu i praćenje bolesnika, omogućiti i novu minimalno invazivnu metodu perkutane implantacije katetera za PD, što će ovu metodu učiniti dostupnijom širem krugu bolesnika s kroničnom bubrežnom bolesti”, zaključuje dr. Čingel.

Doc. dr. sc. Goranka Radmilović, dr. med.

FIZIKALNA MEDICINA – KLJUČNO MJESTO RANE REHABILITACIJE U AKUTNOJ BOLNICI

Primjer dobre prakse u fizikalnoj medicini i rehabilitaciji u Općoj županijskoj bolnici Požega može se opisati kroz nekoliko ključnih točaka koje osiguravaju kvalitetu, brzinu usluge i visoku razinu zadovoljstva pacijenata, unatoč ograničenim resursima. Jedno je od glavnih načela brz pristup pregledu i terapiji, posebno za traumatske bolesnike. Bolesnici kojima je potrebna hitna rehabilitacija (npr. nakon operativnih zahvata ili ozljeda), dobivaju termin za pregled unutar deset dana od javljanja. Ova brzina omogućuje pravovremenu intervenciju, što je ključno za uspješan oporavak. Pored toga, bolesnici koji su prioritetni, započinju u najkraćem mogućem roku s fizikalnom terapijom, čime se osigurava kontinuitet i pravovremeni napredak u rehabilitaciji. Iako tim fizikalne medicine i rehabilitacije uključuje samo jednog fizijataru uz dva vanjska suradnika koji na mjesečnoj razini sudjeluju u ambulantom radu jednom do dva

puta mjesečno te šesnaest fizioterapeuta, oni čine snažnu osnovu za učinkovitu rehabilitaciju.

„Jedan je od ključnih čimbenika uspjeha Opće županijske bolnice Požega u pružanju kvalitetne fizikalne medicine i rehabilitacije izvrsna suradnja s drugim službama unutar same ustanove. Međusobna koordinacija između različitih specijalističkih odjela omogućuje multidisciplinarni pristup bolesnicima, što je presudno za njihov uspješan oporavak. Suradnja s različitim odjelima, poput ortopedije, traumatologije, neurologije, neurokirurgije, kirurgije, pedijatrije i neuropedijatrije, ključna je za uspješan oporavak bolesnika. Fizijatri i fizioterapeuti, u suradnji s ortopedima i traumatolozima, razvijaju individualne rehabilitacijske protokole, dok neurolozi i neurokirurzi osiguravaju integrirani pristup bolesnicima s neurološkim oštećenjima. Kirurzi pružaju poslijeoperacijsku smjernicu, a naš fizijatrijsko - fizioterapeutski tim odmah kreće s terapijama koje ubrzavaju oporavak”, govori doc. dr. sc. Goranka Radmilović, dr. med. Za pedijatrijske bolesnike, suradnja s pedijatrijskim odjelom omogućuje preciznu procjenu djetetovih potreba i prilagodbu rehabilitacije specifičnostima njihova razvoja. U slučajevima neuroloških poremećaja u djece, suradnja s neuropedijatrijom omogućuje usmjeren pristup rehabilitaciji djece s neurološkim oštećenjima, poput cerebralne paralize, epilepsije ili neurogenih poremećaja. Neuropedijatri, zajedno s fizijatrima i fizioterapeutima, razvijaju specifične terapijske planove koji uzimaju u obzir dječji razvojni potencijal i specifične potrebe svakog djeteta osiguravajući što učinkovitiju rehabilitaciju. Iako bolnica nije specijalizirana ustanova za medicinsku rehabilitaciju, jedni smo od rijetkih općih bolnica u kojima su pacijentima dostupne usluge rehabilitacije nalik onima u specijaliziranim reha-

bilitacijskim ustanovama. To znači da su u ponudi različiti oblici fizikalne terapije, uključujući hidrogimnastiku u bazenu, grupnu i individualnu medicinsku gimnastiku, DNS, Schrot terapiju i neurorazvojnu Bobath terapiju, multimodalnu elektroterapiju i elektrostimulaciju, limfomat i manualnu limfnu drenažu, intermitentnu trakciju za cervikalnu i lumbosakralna kralježnicu i slično. Usluge su prilagođene različitim potrebama pacijenata, od akutnih trauma do kroničnih stanja. Ističemo se kao vodeća ustanova u regiji, ne samo po kvaliteti usluga fizikalne medicine i rehabilitacije, već i po kraćim "listama" čekanja za fizijatrijski pregled. Ova prednost čini našu bolnicu privlačnom destinacijom za bolesnike iz okolnih županija, uključujući Sisačko-moslavačku, Bjelovarsko-bilogorsku, Osječko-baranjsku, Brodsko-posavsku i druge. Zahvaljujući učinkovitoj organizaciji, pacijenti iz tih županija nerijetko prelaze i više od 100 kilometara u jednom smjeru kako bi se liječili u našoj ustanovi. Iako se radi o značajnim udaljenostima, brojni pacijenti biraju našu bolnicu jer im pružamo bržu dostupnost pregleda u odnosu na druge zdravstvene ustanove. Unatoč izazovima s ljudskim resursima, ističemo se kao uzor među općim bolnicama koje nude usluge slične onima u specijaliziranim rehabilitacijskim ustanovama s ostvarenih 4 800 pregleda i 69 000 postupaka pružene fizikalne terapije u 2024. godini.

SKRB ZA NAJBRANJIVIJIE PACIJENTE: PODRŠKA DJECI U OPĆOJ ŽUPANIJSKOJ BOLNICI POŽEGA

Briga o najranjivijim pacijentima, posebice djeci s razvojnim teškoćama, jedan je od temelja suvremenog zdravstvenog sustava. Opća županijska bolnica Požega aktivno sudjeluje u pružanju sveobuhvatne podrške djeci koja pohađaju logopede, edukacijske

rehabilitatore i psihologe, osiguravajući im pravovremenu i stručnu skrb.

Rani razvoj djeteta ključan je za njegovu budućnost, a pravovremena intervencija u slučaju govorno-jezičnih, motoričkih ili kognitivnih teškoća može značajno poboljšati životnu kakvoću i omogućiti djetetu lakšu integraciju u društvo. U bolnici djeluje multidisciplinarni tim stručnjaka koji individualno pristupa svakom djetetu pružajući mu odgovarajuće terapijske postupke i podršku. Kroz timski rad i suradnju s roditeljima, bolnica omogućuje holistički pristup liječenju, što je ključno za postizanje optimalnih rezultata. Povećanjem broja djece s razvojnim teškoćama potreba za ovakvim uslugama raste, a naš je cilj osigurati svakom djetetu priliku za zdrav razvoj, uz podršku stručnjaka koji mu mogu pomoći u ostvarivanju svog punog potencijala.

EDUKACIJSKO-REHABILITACIJSKE AMBULANTE

U okviru Odjela pedijatrije s neonatologijom, ustrojene su dvije ambulante defektologa (edukacijskih rehabilitatora). Primarni je cilj rada ambulanti unaprjeđenje funkcionalnih sposobnosti djece s teškoćama u razvoju kroz rano otkrivanje, edukacijsko-rehabilitacijsku dijagnostiku i procjenu, izradu i provođenje programa, metoda rada, intervencija i aktivnosti te savjetovanja s roditeljima i djetetovom okolinom.

„Populacija s kojom radimo obuhvaća djecu s neurorazvojnim rizičnim čimbenicima i simptomima, djecu i mlade s intelektualnim teškoćama, teškoćama učenja, ADHD-om, poremećajima iz spektra autizma (PSA), višestrukim teškoćama, motoričkim poremećajima, kroničnim bolestima, teškoćama vizualne percepcije, kao i slijepu, slabovidnu i gluho-slijepu djecu i mlade te njihovo

Ivona Abramović, mag. rehab. educ.

okruženje. Razlozi upućivanja u ambulate najčešće su radi procjene razvojnih problema i funkcioniranja, uključivanja u tretman radi poticanja psihofizičkog razvoja djeteta, procjena u sklopu postupka utvrđivanja psihofizičkog stanja djeteta i primjerenog oblika školovanja te izdavanja mišljenja za ostvarivanje pripadajućih prava u postupcima vještačenja. Djeca za koju se procijeni da su u riziku od razvoja teškoća ili u kojih je evidentirano razvojno kašnjenje/odstupanje, uključuju se u individualni ili grupni rad, ovisno o potrebama i mogućnostima djeteta”, pojašnjava Ivona Abramović, mag. rehab. educ. Ambulate bilježe kontinuirani porast broja postupaka i ukupnog broja pacijenata, a u 2024. je godini kroz ove dvije ambulante prošlo 511 pacijenata i ostvareno je ukupno 2 837 pregleda. Ovi brojevi ukazuju na sve veći porast različitih odstupanja u ranoj dječjoj dobi i zahtijevaju dodatna zapošljavanja i revidiranje postojećih modela. Iako znanost i struka ističu važnost rane intervencije, u ambulate se pretežno upućuju djeca u dobi od tri do sedam godina, s tendencijom

>>

upućivanja dvogodišnjaka unatrag nekoliko mjeseci, čime se smanjuje mogućnost pravovremenog djelovanja i poticanja razvoja.

SENZORNI KABINET

Opća županijska bolnica Požega od 2022., uz donacije UNICEF-a i Ikee, pruža korisnicima uslugu senzorno-integracijske terapije kroz senzorni kabinet. Senzorni kabinet posebno je opremljen prostor, dizajniran za rad s osobama s poremećajima senzorne integracije.

„Ovi se poremećaji često očituju u djece s autizmom, ADHD-om ili drugim razvojnim teškoćama. Kabinet je opremljen različitim stimulativnim alatima poput ljuljački, taktilnih ploča, svjetlosnih efekata i zvučnih uređaja koji pomažu u regulaciji osjetilnih podražaja. Terapije se provode individualno ili u paru, a trajanje i učestalost ovise o specifičnim potrebama svakog korisnika. Cilj je terapije poboljšati sposobnost obrade osjetilnih informacija, što rezultira boljom prilagodbom u svakodnevnim aktivnostima i smanjenjem nepoželjnih ponašanja. U kabinetu rade tri stručnjaka uz ambulante svojih primarnih djelatnosti”, rekla je Ivona Abramović, mag. rehab. educ. U 2024. je zabilježeno 115 pacijenata koji su koristili ovu uslugu, a prema projekcijama za 2025. godinu broj pacijenata će se povećati te je potrebno osposobljavanje kabineta u punom radnom vremenu.

OPSERVACIJSKI PROTOKOL ZA DIJAGNOSTIKU AUTIZMA (ADOS-2)

Od 2021., u sklopu edukacijsko-rehabilitacijskih (defektoloških) ambulanti, OŽB Požega pruža uslugu provođenja ADOS-2: Opservacijskog protokola za dijagnostiku autizma. Radi se o standardiziranom i polustrukturiranom protokolu koji pred-

stavlja *zlatni standard* u postupku timske dijagnostike za procjenu pojedinaca za koje postoji sumnja na poremećaj iz spektra autizma, a u skladu s preporukama Nacionalnog okvira za probir i dijagnostiku poremećaja iz spektra autizma u djece dobi do sedam godina u Republici Hrvatskoj. ADOS-2 uključuje procjenu komunikacije, socijalne interakcije, igre/maštovite uporabe materijala i ponavljajućih ponašanja pojedinaca. U sklopu ADOS-2 postoje jezične smjernice koje omogućuju procjenu sudionikove jezične proizvodnje na brz i jednostavan način, a služe kao temelj za odabir modula. Prema trenutačnim kapacitetima, mjesečno se provodi otprilike četiri ispitivanja, a radi povećanog broja zahtjeva, postoje “liste” čekanja od tri mjeseca.

LOGOPEDIJA

Logopedске ambulante u Općoj županijskoj bolnici Požega pružaju sveobuhvatne usluge dijagnostike, terapije i savjetovanja djece i odraslih, a godišnje izvrše oko 6 500 pregleda za 1 000 pacijenata. Tim se sastoji od tri logopeda koji u okviru logopedске djelatnosti provode prevenciju, dijagnostiku, terapiju i savjetovanje osoba s poremećajima komunikacije, jezika, govora, glasa, čitanja, pisanja, računanja, slušanja te gutanja i hranjenja. Logoped provodi dijagnostičke i terapijske postupke u području komunikacije (teškoće i poremećaji), govora (poremećaji izgovora, artikulacijsko-fonološki poremećaji, dječje govorne apraksije, dizatrije, poremećaji tečnosti), glasa (disfonije, afonije, alaringealni glas), razvojnih poremećaja jezika, poremećaja jezika kao posljedica bolesti ili traume (afazije), teškoća i poremećaja pisanoga jezika (teškoće usvajanja čitanja i pisanja, disleksija, disgrafija, diskalkulija), slušanja (gluhoće i naglušnosti) te poremećaja gutanja i

Martina Čužić, mag. logoped

hranjenja (neurogene orofaringealne disfagije, disfagije nakon kirurških intervencija u području glave i vrata).

„Iz godine u godinu primjećujemo sustavan porast broja odraslih te djece školske i predškolske dobi sa složenim komunikacijskim potrebama, jezičnim i govornim poremećajima kojima je potrebna logopedska pomoć, kao i sve veći broj pacijenata iz okolnih županija”, naglasila je Martina Čužić, mag. logoped.

MR HISTEROSALPINOGRAFIJA

Uz etablirane klasične i dijaskopijske radiološke metode, ultrazvučnu dijagnostiku te kompjutoriziranu tomografiju s magnetnom rezonancijom, govori doc. prim. dr. sc. Nikola Gotovac, dr. med., u ovoj se bolnici od 2010. godine radi histerosalpingografija pomoću magnetske rezonancije (MR-HSG). Postupak traje oko 10 minuta i daje prikaz maternice, jajnika i jajovoda te okolnih struktura. MR-HSG izvodi se u bolesnica koje su u postupku liječenja neplodnosti, intrauterinim davanjem razrijeđene

kontrastne otopine. Za razliku od klasičnog HSG-a, kod MR-HSG-a nema ionizirajućeg zračenja, prikaz je detaljniji, a snimke se mogu više puta analizirati u odnosu na ultrazvučne tehnike te nije invazivan kao laparoskopjska tehnika.

KIRURŠKA SLUŽBA

Kirurška služba Opće županijske bolnice Požega ključni je stup zdravstvene skrbi pružajući širok spektar kirurških zahvata i hitne medicinske pomoći pacijentima svih dobnih skupina i izvan Požeško – slavonske županije. Sa stručnim timom liječnika i modernom medicinskom opremom, ova služba omogućuje vrhunsku dijagnostiku, liječenje i poslijeoperacijsku skrb pridonoseći unaprjeđenju zdravstvene zaštite. Služba obuhvaća više specijalističkih djelatnosti, uključujući abdominalnu kirurgiju, traumatologiju i ortopediju, opću kirurgiju, vaskularnu kirurgiju, plastičnu kirurgiju i urologiju, a godišnji se učini preko 5 000 operativnih zahvata. Zahvaljujući stalnom usavršavanju kadra i primjeni suvremenih kirurških tehnika, pacijentima je dostupna visokokvalitetna i sigurna medicinska skrb.

„Unatrag dvije godine, služba se pojačala specijalisticom plastične kirurgije iz AKH (Beč), specijalisticom ortopedije i traumatologije iz jedne opće bolnice. Nakon povratka iz KB-a Dubrava postajem pročelnik službe. Zahvaljujući multidisciplinarnom pristupu, kirurška služba Opće županijske bolnice Požega kontinuirano podiže standarde zdravstvene skrbi pružajući pacijentima sigurnu i učinkovitu medicinsku pomoć u skladu s najnovijim medicinskim smjernicama”, rekao je Ferdinand Slišurić, dr. med.

Razvojem gastroenterologije i ranom dijagnostikom zloćudnih bolesti, omogućen je pravovremeni kirurški tretman, a liječnici Odjela sudjeluju

u radu multidisciplinarnog tima za liječenje tumora probavnog sustava. Uz kirurško liječenje bolesti želuca, hepatobilijarnog sustava, tankog i debelog crijeva te anorektuma, poseban je naglasak stavljen na pankreatikoduodenalnu kirurgiju. Na Odjelu se obavljaju radikalni zahvati u smislu duodenocefalične pankreatektomije (Whippleova operacija), distalne splenopankreatektomije ili distalne pankreatektomije s prezervacijom slezene, ograničene resekcije ili enukleacije benignih tumora te palijativni operacijski zahvati (premoštenja), uz ukupno perioperacijsko preživljenje veće od 90 %, bez obzira na dob i komorbiditete.

LASER ZA VENE – NOVI STANDARD MINIMALNO INVAZIVNOG LIJEČENJA

Od 2021. godine, u ovoj se bolnici izvode laserske operacije proširenih (varikoznih) vena, čime je znatno unaprijeđeno liječenje ove česte žilne bolesti. Požeška bolnica postala je prva ustanova u Slavoniji, nakon osječkog KBC-a, koja je pacijentima omogućila ovu suvremenu metodu liječenja. Zahvaljujući laserskoj ablaciji vena, pacijenti sada mogu izbjeći klasične operacije koje su zahtjevnije i povezane s duljim oporavkom, a liječenje se provodi brže, sigurnije i uz znatno manje poslijeoperacijske tegobe. Varikozne vene čest su zdravstveni problem koji može uzrokovati bol, otjecanje, osjećaj težine i nelagodu u nogama, a u težim slučajevima i komplikacije poput upala (flebitisa), ulceracija i krvarenja. Tradicionalne kirurške metode, poput safenektomije, uključivale su veće rezove, dulji boravak u bolnici te duži period oporavka. Nasuprot tome, endovenozna laserska ablacija (EVLA) koristi toplinsku energiju lasera kako bi zatvorila oštećene vene, što rezultira manjim ožiljcima, smanjenjem boli i bržim povratkom svakodnevnim aktivnostima. Uvođenje laserskih operacija

proširenih vena u Opću županijsku bolnicu Požega, nije samo podiglo kvalitetu vaskularnog liječenja u regiji, već je otvorilo i mogućnosti za primjenu minimalno invazivnih metoda u liječenju drugih bolesti. Odnedavno je u bolnici moguće i lasersko liječenje pilonidalne bolesti (sinus pilonidalis), koja pogađa pretežno mlađu populaciju, osobito adolescente i mlade odrasle osobe.

Primjenom ovih suvremenih postupaka, Opća županijska bolnica Požega prati svjetske trendove u minimalno invazivnoj kirurgiji te omogućuje pacijentima najkvalitetnije moguće liječenje, uz što manje opterećenje za organizam. Laserske operacije, ne samo da poboljšavaju ishod liječenja, već smanjuju duljinu hospitalizacije i omogućuju bolnici bolje upravljanje resursima, čime se poboljšava dostupnost zdravstvene skrbi svim pacijentima.

VREMEPLOV

10. ožujka - 7. travnja 2025.

10. ožujka

Vojska Crne Gore izvukla je navečer iz mora kod ušća Bojane, u blizini Ulcinja, hrvatskog skijaša Ivicu Kostelića i njegovog prijatelja. Vozili su kajak, ali su ih jak južni vjetar i valovi viši od tri metra prevrnuli i odvucli od obale. Na bilateralne razgovore s Ukrajinčima u saudijski Jeddah odlaze američki državni tajnik Marco Rubio, savjetnik za nacionalnu sigurnost Mike Waltz i Trumpov izaslanik za Bliski istok, Steve Witkoff. Ukrajinsku delegaciju predvodi Andrij Yermak, glavni suradnik predsjednika Volodimira Zelenskog. Mali zrakoplov, nakon što je jutros poletio iz Zagreba, pao je na kolibu koja se nalazi na području Velike planine u Sloveniji. Pilot je preminuo na mjestu nesreće.

Grad Osijek od 24. ožujka uvodi besplatni taksi prijevoz za onkološke pacijente s gradskog područja, od njihove kućne adrese do Klinike za onkologiju osječkog Kliničkog bolničkog centra (KBC-a).

Američki predsjednik Donald Trump objavio je da će udvostručiti planirane carine na kanadski čelik i aluminij s 25 % na 50 % eskalirajući trgovinski rat sa sjevernim susjedom SAD-a. Ipak, kasnije navečer, ministar trgovine Howard Lutnick potvrdio je da Bijela kuća ipak neće uvesti 50 % carine na kanadski čelik i aluminij.

Portugalski parlament izglasao je nepovjerenje manjinskoj vladi desnog centra srušivši je s vlasti nakon samo 11 mjeseci, što će vjerojatno dovesti do prijevremenih izbora, trećih u nešto više od tri godine u toj zemlji. Glasanje o povjerenju vladi zatražio je premijer Luis Montenegro u četvrtak nakon što je oporba dovela u pitanje njegov integritet zbog poslovanja konzultantske tvrtke koju je osnovao, a koju sada vode njegovi sinovi.

11. ožujka

Sin američkog predsjednika Donald Trump Junior sastao se u Beogradu s predsjednikom Srbije Aleksandrom Vučićem kako bi razgovarali o važnosti strateške suradnje dviju zemalja i zajedničkim projektima u narednim godinama.

Ukrajina je jutros gađala Moskvu u, kako se čini, najvećem napadu dronovima u ratu na glavni grad Rusije - odbijen je napad 337 dronova, pri čemu je poginula najmanje jedna

osoba te su izazvani požari i obustavljen zračni i željeznički promet u regiji.

12. ožujka

Trump je proglasio sveobuhvatne carine od 25 posto na sav čelik i aluminij uvezen u Sjedinjene Države. Grenlandska oporbena stranka Demokratit pobijedila je na parlamentarnim izborima koji su bili pažljivo praćeni u svijetu zbog više puta ponovljene želje američkog predsjednika Trumpa za preuzimanjem kontrole nad najvećim svjetskim otokom. Tužiteljstvo Bosne i Hercegovine (BiH) izdalo je naredbu da se privede predsjednika Republike Srpske (RS) Milorada Dodika, premijera RS Radovana Viškovića i predsjednika Narodne skupštine RS Nenada Stevandića radi saslušanja.

13. ožujka

Narodna skupština Republike Srpske večeras je usvojila nacrt ustava entiteta i Zakon o zaštiti ustavnog poretka RS. Za nacrt ustava glasalo je 50 zastupnika, dok ih je osam bilo protiv. Ruski predsjednik Putin rekao je kako nije postignut dogovor o tome kada bi se mogao održati telefonski poziv između Putina i predsjednika SAD-a Trumpa, koji pojačava pritisak na Putina da prihvati sporazum o prekidu vatre s Ukrajinom. Studenti Srbije pozvali su na veliko okupljanje u Beogradu 15. ožujka, u subotnjoj blokadi. S obzirom na nestabilnu situaciju u toj zemlji, iz hrvatskog MVEP-a pozvali su na oprez. Papa Franjo danas će u rimskoj bolnici Gemelli, gdje mjesec dana liječi obostranu upalu pluća, obilježiti 12. godišnjicu izbora za vjerskog poglavara 1,4 milijarde katolika u svijetu. Posljednja izvješća iz Vatikana kažu da se stanje 88-godišnjeg pape popravlja te da više nije u neposrednoj životnoj opasnosti. Potres magnitude 4,4 pogodio je Napulj i područje Flegrejskih polja u Italiji. Nekoliko je osoba ozlijeđeno.

14. ožujka

Sveučilište Johns Hopkins najavilo je da će otpustiti više od dvije tisuće zaposlenika u SAD-u i inozemstvu nakon što je vlada predsjednika Trumpa ukinula 800 milijuna dolara vrijednu podršku toj slavnoj instituciji.

Hrvatski sabor potvrdio je jednoglasno, sa 127 glasova, skidanje imuniteta zastupnici SDP-a Barbari Antolić Vupori, kako je predložilo saborsko Mandatno imunitetno povjerenstvo (MIP). Skidanje imuniteta zastupnici zatražilo je Županijsko državno odvjetništvo u Varaždinu radi pokretanja kaznenog postupka zbog sumnje da je počinila kaznena djela subvencijske prevare i povredu obveze vođenja trgovačkih poslovnih knjiga. Sud u Finskoj proglasio je ruskog državljanina krivim za ratne zločine u istočnoj Ukrajini. Jan Petrovski, također poznat kao Voislav Torden, osuđen je na doživotni zatvor zbog ratnih zločina počinjenih u Luhansku tijekom 2014. i 2015. godine.

15. ožujka

Premijer Andrej Plenković liječen je sinoć u KBC-u Zagreb zbog povremenog poremećaja srčanog ritma benignog karaktera. Zahvat je ranije planiran i protekao je u najboljem redu. U Beogradu je održan najmasovniji prosvjed protiv režima srbijanskog predsjednika Aleksandra Vučića. Tisuće studenata već su od petka navečer pristizali iz svih dijelova zemlje u Beograd. Građani su ih dočekali ovacijama i vatrometom. Stotine tisuća ljudi zaposjeli su središnje ulice Beograda sudjelujući u prosvjedu „15. za 15.“ Dogodilo se nekoliko incidenata, od kojih su se studenti odmah ogradili i poručili kako ne odustaju od zahtjeva za mirnom i dostojanstvenom Srbijom. Točno u podne, u Zagrebu je održan prosvjed liječnika obiteljske medicine. Okupili su se ispred zgrade Hrvatskog zdravstvenog osiguranja za koji tvrde da godinama sustavno uništava obiteljsku medicinu. Izrael i dalje bombardira Gazu, unatoč prekidu vatre koji je potpisao s Hamasom. Ubijeno je najmanje 98 Palestinaca otkad je, 19. siječnja, sporazum stupio na snagu. Papa Franjo odobrio je novi trogodišnji proces za razmatranje reformi unutar globalne Katoličke Crkve.

16. ožujka

Noćas je tijekom koncerta u diskoteci u Kočanima u Sjevernoj Makedoniji izbio požar. U požaru je poginulo najmanje 59 osoba, a 155 ih je ozlijeđeno. U trenutku požara, u klubu je bilo 500 ljudi.

Wilhelminin toranj na jugu nizozemskog grada Valkenburga urušio se pod nepoznatim okolnostima i pokrenuta je potraga dronovima i psima tragačima za mogućim žrtvama. 30-metarski toranj bio je popularna turistička atrakcija.

Predsjednik Ukrajine Zelenski imenovao je general-bojnika Andrija Hnatova za načelnika Glavnog stožera Oružanih snaga Ukrajine, dok Kijev nastoji ubrzati reformu vojske. Zbog stalnih obilnih kiša, u talijanskim regijama Toskani i Emiliji-Romagni proglašen je crveni meteoalarm, a zabilježene su mnoge poplave i klizišta. U Toskani je rijeka Arno dostigla vrhunac vodostaja u Firenci, s protokom od 1 500 kubičnih metara u sekundi. U Firenci su preventivno zatvoreni muzeji, kazališta i kina, dok su u Pisi naređene evakuacije stanovništva iz ugroženih područja. Najteže je stanje je u Sesto Fiorentinu i Pisi. Hrvatska rukometna reprezentacija pobijedila je Češku 36:20 u prepunoj Areni Zagreb, u utakmici četvrtog kola kvalifikacija za Europsko prvenstvo. Hrvatska se time plasirala izravno na Europsko prvenstvo koje se održava sljedeće godine u Njemačkoj.

17. ožujka

Sud Bosne i Hercegovine izdao je nalog za raspisivanje centralne tjeralice za Miloradom Dodikom, predsjednikom Republike Srpske, Radovanom Viškovićem, premijerom RS-a i Nenadom Stevandićem, predsjednikom Narodne skupštine RS-a. Odluka je donesena nakon što se nisu odazvali na saslušanje u Tužiteljstvu BiH. Prekinuto je primirje u Gazi. Izraelska vojska gađala je rano jutros desetke ciljeva povezanih s Hamasom. Palestinsko ministarstvo zdravstva izvijestilo je o više od 400 ubijenih. Među žrtvama je, ističu, više djece. Ubijeno je i pet dužnosnika militantne skupine.

18. ožujka.

Američki predsjednik Trump i ruski predsjednik Putin razgovarali su telefonom. Putin se složio s Trumpovim prijedlogom da Rusija i Ukrajina prestanu međusobno udarati na energetske infrastrukture 30 dana. Bundestag je glasovima demokratski, socijaldemokrata i zelenih odobrio ustavne promjene koje otvaraju put rekordnom zaduženju i investicijama u obranu i privredu. Dva astronauta, Butch Wilmore i Suni Williams, koji su u svemiru proveli više od deset mjeseci, napokon su se vratili na Zemlju. Kapsula Dragon Freedom, s Wilmoreom, Williams i ostalim članovima posade, sletjela je u vode nedaleko od Tallahasseeja na Floridi.

Putin je nakon razgovora s Trumpom pristao na ograničeni 30-dnevni prekid napada na ukrajinsku energetske infrastrukture. Tisuće ljudi, uglavnom mladih, okupile su se večeras na Trgu Makedonija u Skoplju

na mirnom skupu u znak sjećanja na žrtve katastrofalnog požara u noćnom klubu. Potpredsjednik Vlade Republike Hrvatske i ministar obrane Ivan Anušić, albanski ministar obrane Pirro Vengu i kosovski ministar obrane Ejup Maqedonci potpisali su danas u Tirani Deklaraciju kojom se osnažuje trilateralna suradnja i učvršćuje savezništvo triju zemalja, s obzirom na to da su iznimno zainteresirane za stabilnost i sigurnost na jugoistočnom dijelu Europe, a posebice na Kosovu. Umro je dugogodišnji vozač hitne pomoći u Kočanima u Sjevernoj Makedoniji, Ile Gocevski, koji je dan ranije prevezio ozlijeđene u požaru koji je izbio u diskoteci Puls.

19. ožujka

Održan je jednodnevni štrajk u hrvatskim školama koji organiziraju Školski sindikat Preporod, Nezavisni sindikat zaposlenih u srednjim školama Hrvatske (NSZSSH) i Nezavisni sindikat znanosti i visokog obrazovanja. Iznijeli su pet zahtjeva, tri vezana uz poboljšanje materijalnog statusa te dva povezana s nematerijalnim traženjima. Vatreno jutro u zagrebačkoj Dubravi! U klasičnoj zasjedi kratko nakon 8:30 u nogu je propucan USKOK-ov optuženik Robert Palić. Na kolodvoru Lupoglav došlo je do zapaljenja dizel-motornog vlaka. U vlaku nije bilo putnika. Europska je komisija u srijedu predstavila „Bijelu knjigu”, obrambeni paket vrijedan stotine milijardi eura koji bi trebao odgovoriti na hitne potrebe Ukrajine i na dugoročnu potrebu za jačanjem sigurnosti i obrane Europe. Srbijanskoj vladi danas je službeno prestao mandat nakon što su zastupnici u Skupštini Srbije konstatali da je premijer Miloš Vučević podnio ostavku, koja povlači i pad cijele vlade. Skijaška sezona još nije završila, a Zrinka Ljutić već je osigurala prestižnu nagradu. Najbolja hrvatska skijašica Zrinka Ljutić trenutačno je vodeća u poretku slalomašica. Ljutić je već osigurala i prvo mjesto za nagradu zvanu FIS Longines Rising Ski Star. Radi se o izboru za najbolju skijašicu do 21 godine, a hrvatskoj skijašici će ovo biti drugi put da ju je osvojila, nakon što je isto napravila prošle godine.

Dvostranačka delegacija američkih senatora službeno je posjetila glavni grad Mađarske i pozvala tamošnju vladu da odmah odobri zahtjev Švedske za pridruživanje Sjevernoatlantskom savezu. Mađarska je jedina od 31 postojeće članice NATO-a koja nije ratificirala kandidaturu Švedske.

20. ožujka

Nekadašnja izuzetno trofejna plivačica Kirsty Coventry (41) iz Zimbabvea izabrana je za desetu predsjednicu Međunarodnog olimpijskog odbora (International Olympic Committee - IOC). Njezin je izbor svakako

povijesni presedan jer je postala prva žena i prva Afrikanka koja je dobila najvažniju ulogu u svjetskome sportu!

Turska policija uhitila je gradonačelnika Istanbula Ekrema Imamoğlua, popularnog oporbenog vođu i ključnog suparnika predsjednika Recepta Tayyipa Erdogana. Kritičari turskog predsjednika smatraju da ovo predstavlja dramatičnu eskalaciju u obračunu s oporbom.

Hrvatska nogometna reprezentacija ostvarila je veliku pobjedu nad Francuzima (2:0) na Poljudu. Vatreni su golovima Budimira i Perišića napravili velik korak prema Final Fouru Lige nacija.

21. ožujka

Zračna luka Heathrow zatvorena je nakon dugog nestanka struje zbog požara u električnoj trafostanici u zapadnom Londonu. Rusija je napala Zaporizju, pri čemu su poginule dvije osobe, a najmanje je osmero ljudi ozlijeđeno. Zbog eksplozije koja se noćas dogodila na naftnoj bazi u Krasnodarskom kraju Rusije, još uvijek gori nakon ukrajinskog napada dronovima 19. ožujka, a tijekom gašenja požara došlo je do eksplozije naftnih rezervoara.

Mladić, koji je teško ozlijeđen u padu nadstrešnice na Željezničkom kolodvoru u Novom Sadu, preminuo je nakon četiri mjeseca i 20 dana borbe za život, čime je postao 16. žrtva tragedije zbog koje studenti i građani u Srbiji mjesecima prosvjeduju. Dvostruki svjetski boksački prvak u teškoj kategoriji i olimpijski pobjednik George Foreman umro je u petak u 76. godini. Premijer Plenković boravi u Bruxellesu na sastanku Europskog vijeća, a danas se sastao i s predsjednicom Europske komisije Ursulom von der Leyen. Razgovarali su o jačanju energetske sigurnosti, diversifikaciji izvora energije te o važnoj ulozi Hrvatske kao regionalnog energetskeg čvorišta za distribuciju nafte i plina.

22. ožujka

Kanadski premijer Mark Carney raspisao je izvanredne izbore za 28. travnja, nakon što je na dramatičnoj konferenciji za medije izjavio da se Kanada mora obraniti od sve agresivnijeg ekonomskog pritiska iz Washingtona. Jessica Aber, bivša američka tužiteljica za istočni okrug savezne države Virginije, pronađena je jutros mrtva u stanu, priopćila je policija u gradu Alexandriji. Ukrajinsko i američko izaslanstvo započelo je razgovore u Saudijskoj Arabiji, a dnevni red uključuje prijedloge za zaštitu energetske infrastrukture, rekao je večeras ukrajinski ministar obrane Rustem Umerov. Pritvaranje gradonačelnika Istanbula, najvećega političkog rivala turskog predsjednika Erdogana, izazvalo je najveće ulične prosvjede

>>

u Turskoj u posljednjih desetak godina. Policija je upotrijebila suzavac, vođene topove i gumene metke. Uhićeno je više od tisuću ljudi. Ispod gotovo metar debelog ledenog pokrova jezera Baikal, u konkurenciji dvadesetak ronilaca koji su se pripremali za ovaj jedinstven i specifičan nastup, hrvatski reprezentativci Sanda Delija i Vitomir Maričić prije dva dana izborili su prva mjesta u disciplini FIM, s novim svjetskim rekordima. Sanda Delija, inače je zaronom od 98 metara u istoj disciplini u toplom moru postala svjetski rekorder, dok je u Sibiru bilo dovoljno 55 metara, što dovoljno govori o tome koliko je različito i složeno ronjenje ispod leda.

Vitomir Maričić registrirao je zaron od 62 metra, također upola manji od osobnog najboljeg zarona na 124 metra, kojim je postao viceprvak svijeta u disciplini FIM u standardnim morskim uvjetima.

23. ožujka

Hrvatska reprezentacija nije uspjela protiv Francuske izboriti mjesto na Final Fouru Lige nacija. U uzvratnu četvrtfinalnu utakmicu natjecanja stigla je s 2:0, no domaćin u je Parizu izjednačio rezultat i odveo utakmicu u produžetak. Nakon što u produžetku nije bilo golova, pristupilo se izvođenju jedanaesteraca, a Francuska je tu bila uspješnija (5:4). Papa Franjo, koji je u bolnici više od pet tjedana zbog obostrane upale pluća, izišao je danas na prozor bolnice. Poslijepodne bi se trebao vratiti u Vatikan, gdje će započeti s oporavkom.

24. ožujka

Mnogi su građani večeras na nebu iznad Hrvatske vidjeli neobično svjetlo. Neobična pojava na nebu najvjerojatnije je nastala kada je raketa Falcon 9, američke tehnološke tvrtke SpaceX, izbacila svoje gorivo. Pojava je spiralnog oblika jer se Falcon 9 prilikom izbacivanja goriva zavrtio oko svoje osi. Posrednici iz Sjedinjenih Država održat će danas odvojene razgovore s ruskim i ukrajinskim izaslanstvima u Saudijskoj Arabiji, dok Washington nastoji posredovati u ograničenom prekidu vatre nakon više od triju godina borbi.

Dvadeset osoba ozlijeđeno je u sudaru dvaju gradskih autobusa koji se jutros dogodio kod križanja Vukovarske i Cesarićeve ulice u Osijeku. Srećom, nitko nije životno ugrožen.

25. ožujka

Mediji su danas objavili kako je 26-godišnji mladić preminuo prekjčer ujutro u Općoj bolnici Dubrovnik nakon hitnog prijevoza s Lastova. Spašavanje je započelo u subotnjim večernjim satima kada je mladić brodom „Marko Polo“ prevezen iz lastovske luke Ubli do Vela Luke na Korčuli. Odatle je prebačen do Orebića, a zatim do dubrovačke bolnice, no

unatoč naporima liječničkog tima, mladić je preminuo.

Samsungov je izvršni direktor Han Jong-Hee preminuo od srčanog zastoja u utorak, potvrdio je glasnogovornik južnokorejskog tehnološkog diva. Han je imao 63 godine. Granična policija Bosne i Hercegovine otvorila je istragu o tome kako i gdje je bjegunac od pravde i čelnik bosanskih Srba Milorad Dodik prešao granicu te zemlje i u ponedjeljak otišao u Srbiju, unatoč činjenici da je za njim raspisana policijska tjeralica. Svi postavljaju pitanje kako se to uopće moglo dogoditi. SAD i Rusija postigli su dogovor oko sigurne plovidbe Crnim morem, objavila je Bijela kuća. Uz to, dogovoreno je da će zajedno raditi na mjerama zabrane napada na energetske infrastrukture u Rusiji i Ukrajini. Washington će, također, pomoći da se Rusiji vrati pristup globalnim tržištima za izvoz poljoprivrednih proizvoda i gnojiva. Što se tiče Ukrajine, SAD je rekao da se složio da će ostati predan vraćanju prisilno premještene ukrajinske djece. Savjetnik za nacionalnu sigurnost američkog predsjednika Mike Waltz, koji se nalazi iza spektakularne sigurnosne greške vezane uz američke napade u Jemenu, rekao je u utorak da preuzima odgovornost nakon što se novinar našao u grupi na Signalu koju je on oformio. Novinar se, naime, greškom našao u grupnom razgovoru s visokim dužnosnicima kada su dijeljeni podaci o napadu na Hutije u Jemenu.

26. ožujka

Izraelski premijer Benjamin Netanyahu optužio je oporbu da izaziva anarhiju podržavajući prosvjede protiv vlade koji su izbili zbog smjene šefa domaće tajne službe Shin Bet i nastavka sukoba u Pojasu Gaze. Trump je najavio novi carinski namet od 25 % koji će, kako je rekao, biti primijenjen na „sva vozila koja nisu proizvedena u Sjedinjenim Američkim Državama.“ Taj namet stupit će na snagu 2. travnja, na isti dan kada Trump planira najaviti uzvratne carine protiv trgovinskih partnera Amerike, dan koji naziva „Dan oslobođenja.“ Sama će naplata carina početi prvi sljedeći dan.

Kineski su liječnici prvi put u svijetu transplantirali svinjsku jetru ljudskome primatelju, objavili su znanstvenici s vojnog medicinskog sveučilišta u Xi'anu u sjeverozapadnoj Kini. Korištena je jetra minijaturne svinje, koja je bila genetički modificirana da bi se smanjio rizik od odbacivanja organa.

Najmanje pet osoba ranjeno je u napadu nožem nedaleko od središnjeg trga Dam u Amsterdamu, objavila je policija.

27. ožujka

Šest je osoba preminulo i devet ih je ozlijeđeno, nakon što je potonula turistička podmornica u blizini obale Egipta. Fenomenalna hrvatska alpska skijašica Zrinka Ljutić osvojila je slalomski Mali kristalni

globus zauzevši 10. mjesto na finalu Svjetskog kupa u Sun Valleyju (SAD).

Nastavlja se potraga za četvoricom američkih vojnika koji su nestali tijekom NATO-ove misije obuke u blizini granice Litve s Bjelorusijom - priopćila je američka vojska, nakon što je njihovo oklopno vozilo pronađeno uronjeno u vodu i blato.

28. ožujka

Potres jačine 7,7 po Richteru pogodio je Mjanmar, objavio je Američki geološki zavod (USGS). U Mjanmaru su poginule najmanje 144 osobe, a 732 su ozlijeđene. U okolnim selima navodno je još barem 100 poginulih. Najmanje devet osoba poginulo je u Bangkoku. Čelnik vojske Mjanmara objavio je izvanredno stanje. Muškarac je smrtno stradao za vrijeme unakrsne paljbe s policijom koja se dogodila oko podneva u Gundulićevoj ulici u Splitu, ispred Erste banke, koju je muškarac pokušao opljačkati.

Obilna kiša u Slavoniji protekle je noći počela stvarati velike probleme. Na području oko Našica, Slatine, Orahovice i u Đakovštini ponegdje je palo 80 litara kiše po četvornom metru. U mnogim naseljima nabujala voda još je sinoć došla do kuća. Najkritičnije je u Virovitičko-podravskoj županiji, na području grada Orahovice i općine Zdenci. Zbog izlivanja rijeke Vučice, poplavljene su kuće i ceste. Količina kiše koja je pala već je sada veća od, ponegdje i višemjesečnog prosjeka.

29. ožujka

Venecuelski predsjednik Nicolas Maduro ovaj je tjedan razgovarao s glavnim tajnikom Ujedinjenih naroda Antoniom Guterresom i visokim povjerenikom za ljudska prava Volkerom Turkom kako bi zatražio potporu UN-a za oslobađanje stotina venezuelskih migranata koje su Sjedinjene Države deportirale u zloglasni zatvor u El Salvadoru. Broj poginulih u snažnom potresu koji je jučer pogodio Mjanmar popeo se na više od 1600, dok spasioci očajnički pretražuju ruševine srušenih zgrada u potrazi za preživjelima. Više je od 3 400 osoba ozlijeđeno.

Konzervativna Austrijska narodna stranka (ÖVP), na konferenciji održanoj u Beču, dala je veliku potporu kancelaru Christianu Stockeru za funkciju čelnika stranke. Dobivši oko 98 posto glasova, 65-godišnji je odvjetnik istaknuo da se distancira od krajnje desno orijentirane Slobodarske stranke Austrije (FPÖ), koja je pobijedila na parlamentarnim izborima u jesen, a prema Stockeru i sklona je Trumpu.

30. ožujka

U 90. godini preminuo je slavni glumac Richard Chamberlain. Umro je od posljedica moždanog udara. Poznat je po ulogama u filmovima „Ptice umiru pjevajući“, „Shogun“ i „Dr. Kildar“.

31. ožujka

Američki predsjednik Trump rekao je da će recipročne carine koje će objaviti ovaj tjedan, uključivati sve zemlje, a ne samo manju skupinu od 10 do 15 zemalja s kojima SAD ima najveće trgovinske neravnoteže. Trump je obećao predstaviti sveobuhvatni plan uvođenja carina u srijedu, a taj dan naziva „Danom oslobođenja“.

Upravno vijeće KBC-a Zagreb izabralo je neurologa Frana Borovečkog za novog ravnatelja te najveće zdravstvene ustanove u Hrvatskoj. U iduće četiri godine taj će kliničar i znanstvenik, šef Odjela za neurodegenerativne bolesti i neurogenomiku te voditelj Nacionalnog laboratorija za gensko profiliranje tumora, voditi KBC Zagreb. Čelnica francuskog Nacionalnog okupljanja (Rassemblement National) Marine Le Pen, dobila je zabranu kandidiranja za javne funkcije u trajanju od pet godina te je osuđena na četiri godine zatvora. Le Pen, koja je napustila sudnicu prije nego što je presuda pročitana, proglašena je krivom u slučaju pronevjere.

Trojica od četvorice američkih vojnika, nestalih u Litvi prošlog tjedna, pronađena su mrtva na mjestu događaja, rekao je litavski predsjednik u ponedjeljak.

1. travnja

Predsjednik Republike Srpske Milorad Dodik, koji trenutno boravi u Moskvi, demantirao je napise medija da je tražio rusko državljanstvo. „Niti sam tražio državljanstvo Ruske Federacije niti sam ga dobio“, rekao je Dodik za Sputnjik Srbija. U međuvremenu, glasnogovornik Kremlja Dmitrij Peskov izvijestio je da je ruski predsjednik Putin primio Dodika.

Suprug Ivane Ninčević Lesandrić, kandidatkinje Centra za županiju Splitsko-dalmatinsku, uhićen je rano jutros ispred svoje kuće. USKOK je objavio da je istraga pokrenuta zbog kaznenih djela zlouporabe položaja i ovlasti i krivotvorenja službene ili poslovne isprave te poticanja na zlouporabu položaja i ovlasti. Potražni timovi u Litvi pronašli su tijelo i četvrtog američkog vojnika poginulog u potonuću oklopnog vozila, potvrdila je američka vojska.

2. travnja

Američki predsjednik Trump potpisao je odluku o uvođenju carina na globalnoj razini, a njegov govor iz vrta Bijele kuće pratio se diljem svijeta. Rekao je da će uvesti 10-postotne carine na sav uvoz u Sjedinjene Američke Države, pored viših carina za neke od najvećih trgovinskih partnera zemlje intenzivirajući trgovinski rat koji je počeo nakon povratka u Bijelu kuću. „Ovo je dan kad ćemo učiniti Ameriku ponovno bogatom - zato kažem da je 2. travnja 2025. „Dan oslobođenja.“, rekao je Trump. Za koncert Marka Perkovića Thompsona

na zagrebačkom Hipodromu prodane su 281 774 ulaznice, čime je službeno postao u povijesti najveći koncert po broju prodanih ulaznica na svijetu. Rekord u najvećem koncertu po prodanim ulaznicama, dosad je držao talijanski glazbenik Vasco Rossi, koji je 2017. za svoj koncert u Modeni, u parku Enza Ferrarija, prodao 225 173 ulaznice. Thompson je taj rekord nadmašio s čak 25 % više prodanih ulaznica.

U 90. godini života umro je Alfi Kabiljo, hrvatski skladatelj, dirigent, aranžer, pijanist, tekstopisac, libretist i producent. Kidflix, jedna od najvećih online platformi na svijetu koja je služila za distribuciju materijala vezanog uz seksualno iskorištavanje djece, ugašena je u sklopu velike međunarodne operacije. Istragu su predvodili Bavarski ured kriminalističke policije (Bayerisches Landeskriminalamt) i Bavarski središnji ured za progon kibernetičkog kriminala (ZCB), uz potporu Europolu. U akciji je sudjelovalo ukupno 35 zemalja diljem svijeta, a sudjelovao je i MUP.

3. travnja

Stižu reakcije iz cijelog svijeta na Trumpove carine. Svi kažu da su carine neopravdane i najavljuju odgovor. Došlo je i do drastičnog pada na Wall streetu. Francuski predsjednik Emmanuel Macron pozvao je europske kompanije da zaustave nova ulaganja u Sjedinjenim Američkim Državama, kao odgovor na carine od 20 % koje je predsjednik Donald Trump uveo na izvoz iz Europske unije.

Vlada Mađarske objavila je da se povlači iz Međunarodnog kaznenog suda (ICC). Gergely Gulyás, visoki dužnosnik u vladi premijera Viktora Orbána, najavio je taj potez nekoliko sati nakon što je izraelski premijer Netanyahu, za kojim je ICC izdao uhiđbeni nalog, stigao u zemlju u službeni posjet.

4. travnja

Azijska i australska tržišta pala su drugi dan zaredom zbog vala Trumpovih globalnih nameta koji i dalje potiču strahove od svjetske recesije. Nekoliko sati prije, američka tržišta zabilježila su najveći jednodnevni pad od kraha izazvanog pandemijom 2020. Trump tvrdi da uvođenje tarifa ide vrlo dobro i da će tržišta procvasti pod njegovim novim planom, iako su Dow Jones, Nasdaq i S&P snažno pali. Od Pekinga do Bruxellesa, svjetski čelnici najavljuju odgovor na carine. Kina je odgovorila uvođenjem carina od 34 % na sav uvoz iz SAD-a, a najavila je tužbu. Alesandar Karadakovski, menadžer noćnog kluba Puls u Kočanima, preminuo je u bolnici u Litvi. Karadakovski je postao 60. žrtva tragičnog požara koji je izbio u diskoteci u Kočanima, u Sjevernoj Makedoniji. Austrijski Kronen Zeitung objavio je da je legendarnog hrvatskog skijaša Ivicu Kostelića prije nekoliko dana zatrpala lavina, nakon što je ranije to objavilo više austrijskih i

slovenskih medija. Iz gorske službe spašavanja Obertauern naveli su da je prije dva dana iza 13 sati zaprimljena dojava da su dvojica skijaša pokrenula lavinu na visini od oko 2 150 metara. Organizirana je akcija spašavanja u kojoj je sudjelovalo 40 ljudi. Angažirani su i psi tragači te su podignuta dva helikoptera. Spasioci su dolaskom na mjesto događaja utvrdili da je 30-godišnji austrijski skijaš iskopao 45-godišnjeg hrvatskog skijaša iz snijega koji ga je zatrpao. Obojica su prošla bez ozljeda. Međutim, 45-godišnji Kostelić ubrzo je demantirao te vijesti. Kronen sada piše da im je više izvora potvrdilo da je Kostelića zatrpala lavina te navode da Kosteliću više „nitko ne vjeruje“. Pišu da su gorski spasioci razočarani nezahvalnošću hrvatskog skijaša te se pitaju zašto Kostelić laže.

U ruskom raketnom udaru na Krivi Rih, rodni grad predsjednika Zelenskog, poginulo je 19 osoba, među kojima devetero djece.

Od kada je predsjednik SAD-a Donald Trump najavio carine od 10 posto na sav uvoz, na svjetskim je burzama zavladao panika. Na Wall Streetu su burzovni indeksi zabilježili najveći dnevni pad od 2020. godine. Uz oštar pad svih svjetskih burzi samo na Wall Streetu izbrisano je oko 2.400 milijardi dolara tržišne vrijednosti kompanija iz sastava S&P 500 indeksa.

6. travnja

Željeznički kolodvor u gradu Osnabrücku na sjeverozapadu Njemačke zatvoren je danas, a okolno područje evakuirano nakon što su pronađene četiri bombe za koje se sumnja da su iz Drugog svjetskog rata. Evakuirano je gotovo 15 000 ljudi.

Papa Franjo danas se prvi put pojavio u javnosti otkako je prije dva tjedna otpušten iz bolnice nakon liječenja upale pluća, došavši na Trg svetog Petra u Vatikanu u invalidskim kolicima kako bi pozdravio mnoštvo. Rusija je tijekom noći izvela opsežan raketni napad na Ukrajinu. U cijeloj zemlji oglasile su se sirene za zračni napad, a snažne eksplozije odjekivale su u Kijevu i Mikolajivu. Gradonačelnik Kijeva, Vitalij Kličko, izvijestio je o ranjenima i više požara. Zbog situacije, Poljska je podigla svoje vojne zrakoplove.

7. travnja

Austrija je zatvorila oko dvadeset graničnih prijelaza prema Mađarskoj i Slovačkoj kako bi zaustavila širenje slinavke i šapa i spriječila ulazak te bolesti na svoje područje. Na europskim su burzama u ponedjeljak ujutro cijene dionica dodatno oštro pale, zaronivši na najnižu razinu u 16 mjeseci, jer se zbog strahovanja od eskalacije carinskog rata i rizika od recesije tržišta ne smiruju. Srpski predsjednik Aleksandar Vučić predložio je sinoć mandatara za sastav buduće srbijanske vlade, povjerivši tu obvezu endokrinologu Đuri Macutu, profesoru Medicinskog fakulteta u Beogradu.

U Poreču održan 6. Kongres KoKoZ-a i 8. Hrvatski kongres medicinskog prava

Hrvatska liječnička komora i Pravni fakultet Sveučilišta u Splitu, uz suorganizaciju ostalih komora u zdravstvu, organizatori su ovogodišnjeg 6. Kongresa KoKoZ-a i 8. Hrvatskog kongresa medicinskog prava s međunarodnim sudjelovanjem koji su svečano otvoreni u petak, 28. ožujka 2025. u Poreču. Kongres je otvorila ministrica zdravstva doc. dr. sc. Irena Hrستیć, dr. med., koja je naglasila kako su komore u zdravstvu ruka pomoći u radu Ministarstvu zdravstva (MIZ). Niti ministarstvo niti komore u zdravstvu, naglasila je ministrica, ne mogu djelovati sami za sebe nego tek ako imaju zajedničke ciljeve svi zajedno mogu postići dobre rezultate.

“Treba popraviti uvjete rada u zdravstvenom sustavu za svaku zdravstvenu djelatnost koja postoji u tom sustavu.

U proteklih osam godina Vlada RH uložila je 2,4 milijarde eura u infrastrukturu i opremu. Ulaže se i u zdravstvene djelatnike i zdravstvene suradnike. Ono što nam predstoji je da transparentno radimo na dobrobit svih, kako djelatnika u zdravstvenom sustavu, tako i pacijenata”, naglasila je ministrica Hrستیć.

Pozdravljajući nazočne predsjednik HLK-a, doc. dr. sc. Krešimir Luetić, dr. med., kazao je kako je KoKoZ postao nezaobilazno mjesto dijaloga sa strukom i predstavnicima gotovo 75 tisuća zaposlenih u javnom zdravstvenom sustavu odnosno više od 90 000 zaposlenih kada se u obzir uzmu javni i privatni zdravstveni sektor zajedno.

KoKoZ je, istaknuo je doc. Luetić, mjesto dijeljenja dobrih ideja i prijedloga za unaprjeđenje zdravstvenog sustava na korist svih onih koji u njemu rade, a ponajviše na korist pacijenata.

Nakon svečanog otvaranja održana je središnja panel rasprava kongresa posvećena temi task shiftinga, tj. prijenosa ovlasti između zdravstvenih profesionalaca na kojoj su, uz ministricu zdravstva, sudjelovali i predsjednici komora u zdravstvu. Svi sudionici panela složni su oko činjenice da je task shifting u zdravstvu nužan. Tako je i ministrica Hrستیć na samom početku naglasila kako je prijenos ovlasti apsolutni korak naprijed u suvremenoj medicini. S time se složio i predsjednik HLK-a doc. Luetić.

“Task shifting je nužnost i logičan razvoj unutar zdravstvenog sustava i iskorak u zdravstvu i HLK pozdravlja prijenos ovlasti. U svakom prijenosu ovlasti trebaju biti prenesene ovlasti i kompetencije, ali ujedno i obveze i odgovornosti” rekao je doc. Luetić.

Predsjednik Hrvatske komore medicinskih sestara Mario Gazić, mag. sestr., istaknuo je kako je ova tema iznimno važna za medicinske sestre podsjetivši da je prvi prijenos ovlasti već napravljen kroz specijalizacije prvostupnika sestrinstva u hitnoj medicini.

“Mi kao komora smo pozvali sve udruge, odnosno stručna društva, da predlože što bi sestre htjele specijalizirati i u Ministarstvo zdravlja je došao prijedlog za 21 specijalizaciju”, kazao je Gazić te dodao da nedostatak medicinskih sestara u sustavu ne smije biti kočnica razvoju sestrinstva.

Predsjednica Ljekarničke komore Ana Soldo, mag. pharm., istaknula je da iza task shiftinga treba biti realno prepoznavanje potreba, dionici se trebaju dobro pripremiti.

“Za ljekarnike ima jako puno prostora gdje možemo preuzeti neke poslove. Europska iskustva pokazuju da je cijepljenje jako dobar model gdje se task shiftingom prenose ovlasti. Mi u vezi s time čekamo izmjenu legislative. Ono što je za Hrvatsku jako važno je da sve nas uključi u praćenje kroničnih pacijenata. Moramo educirati pacijente što ti lijekovi koje trebaju uzimati njima znače za njihovo tijelo i zdravlje i tek zapravo s time imamo motivirane pacijente koji će se brinuti o svom zdravlju na takav način. Mi boljom kontrolom kroničnih bolesti spašavamo socijalni sustav od nekih nepotrebnih troškova”, rekla je Soldo.

Svi sudionici panela složili su se da je u procesu uvođenja task shiftinga u zdravstvu potrebna postupnost, prilagodba procesa, regulative i edukacije te da je zadatak svih njih da prenesu znanja

Slijeva nadesno Tomislav Dulibić, Irena Hrčić i Krešimir Luetić

koja imaju na struke koje to mogu koristiti.

Zaključno, sudionici panela kazali su kako je tom procesu važna i edukacija samih pacijenta i građana o tome da prijenos ovlasti ne znači degradaciju, odnosno nižu razinu zdravstvene skrbi za pacijenta.

Tijekom tri dana kongresa, na kojem je sudjelovalo više od 250 domaćih i stranih stručnjaka, bilo je govora o e-lijeečenju, dvojnomo radu, javnoj nabavi, komunikaciji, medijima i zdravstvu, mentalnom zdravlju, medicinskom pravu te stručnom i upravnom nadzoru.

U raspravama i na brojnim predavanjima sudjelovali su ministrica zdravlja, predstavnici komora u zdravstvu, predstavnici zdravstvene administracije, dekani medicinskih i pravnih fakulteta, predstavnici udruga pacijenata, ravnatelji bolnica te različiti stručnjaci iz područja financija, menadžmenta i komunikacija.

Podsjetimo, KoKoZ okuplja devet komora u zdravstvu: Hrvatsku liječničku komoru, Hrvatsku komoru dentalne medicine, Hrvatsku komoru fizioterapeuta, Hrvatsku komoru medicinskih biokemičara, Hrvatsku komoru medicinskih sestara, Hrvatsku komoru primalja, Hrvatsku komoru zdravstvenih radnika, Hrvatsku ljekarničku komoru i Hrvatsku psihološku komoru. Ciljevi KoKoZ-a su razmjena iskustava, provođenje zajedničke edukacija članova te podnošenje zajedničkih prijedloga i zahtjeva koji se odnose na zdravstvene djelatnosti, zdravstvene profesije i zdravstveni sustav u cjelini.

Sva predavanja i paneli s kongresa dostupni su na platformi eAkademija HLK-a, kojoj članovi Komore mogu pristupiti svojim korisničkim podacima.

O PRIZIVU SAVJESTI

 ANTONIO MATOŠEVIĆ, dipl. iur.
Hrvatska liječnička komora

Priziv savjesti predstavlja oblik slobode, moralnog imperativa kojim svaki pojedinac ima pravo od pravnog sustava zahtijevati poštovanje vlastitih načela, bila ona etička, vjerska, politička, filozofska ili druga, čak i protivno pravnim normama. Takvo je suprotstavljanje pravnim normama zaštićeno nizom međunarodnih i nacionalnih propisa, a ujedno je i kategorija Ustava Republike Hrvatske, generalno primjenjiva za sve kojima bi sudjelovanje u obavljanju vojničkih dužnosti u oružanim snagama bilo protivno savjesti. Osim u kontekstu vojnih dužnosti i obrane, priziv savjesti uglavnom se vezuje uz liječnike i druge zdravstvene djelatnosti, slijedom čega je zaštićen i nizom „zdravstvenih“ propisa: Zakonom o liječništvu (čl. 20.), Zakonom o medicinski pomognutoj oplodnji

(čl. 44.), Zakonom o sestrinstvu (čl. 3.), Zakonom o dentalnoj medicini (čl. 26.), kao i Kodeksom medicinske etike i deontologije (čl. 2., t. 15.).

Priziv savjesti, iz odredbi Zakona o liječništvu i Kodeksa medicinske etike i deontologije, **primjenjuje se na sve liječnike, neovisno o njihovoj specijalizaciji** i tome pružaju li izravno i na nekoj drugoj razini zdravstvenu zaštitu građanima. Pravo je svakog liječnika pozvati se na priziv savjesti i odbiti provođenje dijagnostike, liječenja i rehabilitacije.

Pritom ne postoji obveza objašnjavanja čemu se i zašto odbijeni postupak protivi, no priziv savjesti ipak mora ispuniti određene pretpostavke kako bi bio legitiman: **1. Priziv se ne smije suprotstavljati pravilima struke**, 2. Priziv ne smije uzrokovati trajne posljedice za zdravlje ili ugroziti život pacijenta, 3. O svom prizivu liječnik mora pravodobno obavijestiti nadređene i pacijenta, 4. Pacijent mora biti

upućen drugom liječniku iste struke radi obavljanja odbijenog postupka.

Tri su posljednje pretpostavke u svom izričaju prilično jasne, no prva, koja zahtijeva da se priziv savjesti ne kosi s pravilima struke, najčešći je izvor nesuglasica. Ona predstavlja stručni imperativ koji od liječnika traži postupanje u skladu s važećim smjernicama i provjerenim spoznajama suvremene medicinske znanosti (*evidence-based medicine*). Postupanje suprotno navedenom, odnosno usvajanje, primjena i širenje znanstveno neprovjerenih postupaka, kao i neispunjenje bilo koje od preostalih triju pretpostavki, dovelo bi do izostanka legitimnosti priziva savjesti i podložnosti sankciji za kršenje pravne norme.

Samo legitiman priziv savjesti omogućuje liječniku da svoja uvjerenja i načela, kao ogledalo vlastite slobode, uspješno i bez sankcije suprotstavi pravnim imperativima.

OGRANIČENA AKCIJA ZA ČLANOVE HLK-a PRI KUPNJI NOVIH VOZILA

Hrvatska liječnička komora dogovorila je s partnerima Porsche Croatia i Porsche Leasing ograničenu akciju, s posebnim pogodnostima za članove Hrvatske liječničke komore pri kupnji novih vozila iz Volkswagen koncerna (Audi, Volkswagen, Cupra, Škoda, Seat, Volkswagen gospodarska vozila). Akcija traje od 1. travnja do 15. svibnja 2025. Akcija se ne odnosi na vozila sa skladišta i akcijske modele vozila, osim u slučaju drugačijeg

dogovora s ovlaštenim prodajnim partnerima Porsche Croatia.

Pogodnost koju član HLK-a ostvaruje na cijenu vozila, odnosi se i na posebne uvjete prilikom ugovaranja financijskog ili operativnog leasinga. Članovi HLK-a ponudu mogu zatražiti putem mrežnog konfiguratora ili osobno u svim prodajnim salonima partnera u Republici Hrvatskoj. Pri traženju ponude, putem mrežnog konfiguratora i u prodajnim

salonima, potrebno je navesti da ste član Hrvatske liječničke komore. Upute kako zatražiti ponudu putem mrežnog konfiguratora, dostupne su na mrežnim stranicama HLK-a.

KAKO LIJEČNICI MOGU SUDJELOVATI U RADU HRVATSKOG CRVENOG KRIŽA?

Liječnici, članovi HLK-a, kroz suradnju Hrvatske liječničke komore i Hrvatskog Crvenog križa (HCK) mogu aktivno sudjelovati u održavanju i podizanju kvalitete postojećih programa HCK-a te u osmišljavanju i provedbi novih programa u korist zajednice.

Liječnici, suradnici Hrvatskog crvenog križa, mogu dodatno poboljšati pružanje sveobuhvatne humanitarne pomoći i zdravstvene skrbi ugroženim skupinama svojim stručnim znanjem i entuzijazmom koji prati liječnički poziv.

Liječnici mogu sudjelovati u provedbi zdravstvenih edukacija za različite ciljne skupine, kao što su djeca, starije osobe ili migranti, mogu promovirati zdrav način života, prevenciju bolesti i važnost cijepljenja.

Međutim, suradnja može postati osobito važna tijekom pružanja medicinske pomoći u kriznim situacijama, u slučaju prirodnih katastrofa, oružanih sukoba ili drugih kriznih situacija, kad liječnici mogu volontirati i pružati hitnu medicinsku pomoć i sudjelovati kao neizostavni dio timova za brzi odgovor.

Liječnici suradnici Hrvatskog Crvenog križa mogu doprinijeti kvaliteti rada Hrvatskog Crvenog križa kroz:

- **Volontiranje:** Liječnici mogu volontirati u programima HCK-a, pružajući svoje stručno znanje i vještine.
- **Edukaciju:** Liječnici mogu sudjelovati u edukaciji volontera i djelatnika HCK-a o zdravstvenim temama.

- **Savjetovanje:** Liječnici mogu pružati stručne savjete HCK-u u vezi s provedbom zdravstvenih programa.
- **Sudjelovanje u projektima:** Liječnici se mogu uključiti u većoj mjeri u provedbu zajedničkih projekata, programa HCK-a i zdravstvenih ustanova.

IZLET NA MOSOR

Vođeni maksimumom da ne postoji loše vrijeme nego samo loša oprema, dalmatinska četa mala, ali odabrana, u jutarnjim se satima, 22. ožujka, uputila na izlet na obližnji Mosor.

Šibani snažnim udarima nemilosrdnog juga, ali odlučni da svojim primjerom pokažu učinkovitost zelenih uputnica, četveročlana ekipa, koju su činili ginekolog Marko Jukić, psihijatar Neven Elezović, specijalistica školske medicine Fani Balarin i specijalizant obiteljske medicine Nikša Mitrović, svladala je 60-minutni uspon od Sitnog Gornjeg do planinarskog doma „Umberto Girometta“, smještenom na 868 m nadmorske visine.

Ondje ih je dočekaio uvijek nasmijani brk, veliko srce i topla dobrodošlica dugogodišnjeg legendarnog domara Špira Gruice koji ih je primio, a potom i ugostio ukusnom i okrijepnom domaćom hranom.

Opušteno društvo te udobni i ugrijani planinski ambijent, poslužili su kao idilično skrovište za maglovito i kišno subotnje popodne i bijeg od urbane vreve. No, ipak, nakon nadoknade nutrijenata i odmora, valjalo se uputiti natrag na sigurno, prije pogoršanja vremenskih uvjeta. Praćeni kapima kiše i međusobnim razgovorom ugodnim, akteri su se ove priče oko 14.45 vratili do polazišne točke, zadovoljni, ispunjeni i sa zaključkom – ponovilo se, s boljim vremenom i u još većem broju! OK, dobro, s tri!

Povjerenstvo HLK-a Splitsko-dalmatinske županije

> PREGLED AKTIVNOSTI DUŽNOSNIKA KOMORE U OŽUJKU 2025.

1. ožujka	Liječnički bal Hrvatskog liječničkog zbora, Zagreb (dr. V. Krolo)
5. ožujka	European Commission's Semester mission, Zagreb (dr. V. Štefančić Martić)
6. ožujka	Obilježavanje 8. godišnjice udruge Nismo same, Zagreb (doc. K. Luetić)
13. ožujka	Konzultacije u Ministarstvu zdravstva s dionicima vezano uz Mjeru potpore u sklopu programa Palijativna skrb u okviru drugog Švicarsko – hrvatskog programa suradnje (dr. I. Bekavac)
17. ožujka	Svečano obilježavanje završetka građevinskih radova na konstrukcijskoj i cjelovitoj obnovi od potresa KB Merkur (doc. K. Luetić)
19. ožujka	Stručno predavanje Suradnja liječnika i Hrvatskog Crvenog križa u katastrofama, Zagreb (dr. I. Bekavac, dr. A. Babacanli)
21. ožujka	Radionica na temu provođenja ocjene proporcionalnosti sukladno Direktivi (EU) 2018/958 o ispitivanju proporcionalnosti, Zagreb (dr. I. Bekavac)
21. – 22. ožujka	Sjednica Generalne skupštine CPME (The Standing Committee of European Doctors), Brussels (dr. I. Raguž)
26. ožujka	Svečanost otvorenja novog onkološkog centra UPMC Hillman Cancer Center Croatia u kampusu OB Zabok (doc. K. Luetić, prim. B. Ujević)
27. ožujka	Dodjela svečanih plaketa-srebrnjaka HLK-a, Rijeka
28. – 30. ožujka	6. Kongres KoKoZ-a i 8. Hrvatski kongres medicinskog prava s međunarodnim sudjelovanjem, Poreč

> SASTANCI TIJELA KOMORE U OŽUJKU 2025.

6. ožujka	Sjednica Povjerenstva za privatnu praksu i ugovornu specijalističku izvanbolničku djelatnost
11. ožujka	Sjednica Povjerenstva za trajnu medicinsku izobrazbu liječnika
14. ožujka	Sjednica Povjerenstva za međunarodnu suradnju
19. ožujka	Sjednica Izvršnog odbora
21. ožujka	Sjednica Povjerenstva za medicinsku etiku i deontologiju
24. ožujka	Sjednica Povjerenstva za stručna pitanja i stručni nadzor
29. ožujka	Sjednica Povjerenstva za ostale liječničke djelatnosti

Dođite na

PUB KVIZ

HRVATSKE LIJEČNIČKE KOMORE

Pitanja su iz raznih područja
(najmanje iz medicine),
povedite sa sobom prijatelje

Četvrtak 24. travnja 2025. u 20 h, u baru Beleza, Tuškanova 37, Zagreb

PUBKVIZ HLK-a NA KONGRESU KoKoZ-a i MEDICINSKOG PRAVA

Na kvizu u Poreču natjecalo se 11 ekipa. Pitanja je sastavila Lada Zibar, a kviz su vodile Ema Karmelić i Alice Jurak. Pobjedila je ekipa Bezimenih, u kojoj je bilo najviše anesteziologa i najviše liječnika iz KB-a Merkur, uz pomoć TV voditelja Mislava Togonala. U napetom pripetavanju s ekipom bajnog imena Opatija bajna, drugo su mjesto osvojili članovi ekipe poslovičnog imena Task shifting, u kojoj je bila i ministrica zdravstva i predsjednik HLK-a. Presudile su neke preteče videoigrica. Pobjednike je i opet nagradio vjerni Eucerin. A znate li vi ispred kojih je veznika tzv. Oksfordski zarez?

Uspješno održan 6. kongres KoKoZ-a i 8. Hrvatski kongres medicinskog prava s međunarodnim sudjelovanjem u Poreču, hotel Parentium, 28-30.ožujka 2025.

U organizaciji Hrvatske liječničke komore i Pravnog fakulteta Sveučilišta u Splitu uspješno je u Poreču održan 6. kongres KoKoZ-a i 8. Hrvatski kongres medicinskog prava s međunarodnim sudjelovanjem.

Kongresi KOKOZ-a i medicinskog prava svake godine privlače sve više sudionika, što je jasni pokazatelj da suradnja komora u zdravstvu i pravne struke donosi mnoštvo aktualnih i zanimljivih tema.

Ovogodišnji kongres okupio je više od 250 sudionika uz brojne goste, predavače i paneliste među kojima su

bili i ministrica zdravstva Irena Hrštic te državni tajnik Tomislav Dulibić.

Svima njima se ovim putem zahvaljujemo na iznimno zanimljivim predavanjima i panelima.

Zahvaljujemo i organizatorima te suorganizatorima / Hrvatskoj komori fizioterapeuta, Hrvatskoj komori medicinskih biokemičara, Hrvatskoj komori medicinskih sestara, Hrvatskoj komori primalja, Hrvatskoj ljekarničkoj komori, Hrvatskoj psihološkoj komori, Hrvatskoj komori zdravstvenih radnika.

Zahvaljujemo se i pokroviteljima Ministarstvu zdravstva, Ministarstvu pravosuđa, uprave i digitalne transformacije te Sveučilištu u Splitu.

AGRAMLIFE

 PBZ
Intesa Sanpaolo Group

ENT

 ZDRAVKO

 aircash

 Alfatec

Zahvala i svim sudionicima na iskazanom velikom interesu za sudjelovanjem u radu kongresa te podršci u daljnjoj organizaciji!

Stipendija Europskog nefrološkog društva (ERA) za istraživački projekt: iskustvo iz prve ruke

 Autor: NIKOLA ZAGOREC

Posljednjih godina Europsko nefrološko društvo (ERA, *European Renal Association*) raspisuje natječaj za mlade nefrologe i istraživače drugih srodnih struka za istraživački projekt u trajanju od 12 mjeseci. Kao specijalizanta nefrologije pred kraj specijalizacije obradovao me, sudeći prema vremenskim rokovima, ažuran e-mail: „*Your Curriculum Vitae and Achievements have earned you this offer of an Long-Term ERA Fellowship.*“ Naime, 2023. godine prijavio sam se na jedan od pet natječaja za istraživačke projekte raspisane od ERA-e, a odluka je pala na onaj predložen od strane Radne skupine za genetičke bubrežne bolesti (*Genes&Kidney Working Group*) pod nazivom „*Identifying new genes in ADPKD-like pedigrees*“. Na prijavu na natječaj najviše me ponukala simpatija prema genetici i interes za genetičkim bubrežnim bolestima, želja za istraživanjem nečega što je relativno nepoznato i slabo zastupljeno u našoj svakodnevnoj praksi i stav da je potrebno neko vrijeme živjeti i raditi „vani“, a onda se vratiti.

Stipendija ERA-e sastoji se u novčanoj potpori koja pokriva troškove života u jednoj od zemalja ERA-inog zemljopisnog područja, a sam projekt predlaže jedna od radnih skupina ERA-e. U mojem slučaju projekt su predložili prof. Emilie Cornec-Le Gall sa Sveučilišta Zapadna Bretanja (*Université de Bretagne Occidentale*) u Brestu, Francuska, i prof. John Sayer sa Sveučilišta u Newcastlu upon Tyne (*Newcastle University*), Engleska. Nakon položenog specijalističkog ispita, sljedećih sam 12 mjeseci proveo u Brestu, gradu na krajnjem zapadu Francuske, oko 600 km udaljenom od Pariza. Sveučilišna bolnica u Brestu Referentni je centar za hereditarne bubrežne bolesti (*MARHEA*), jedan od tri u Francuskoj, koji ima najveću kohortu bolesnika s autosomno-dominantnom policističnom bubrežnom bolešću (ADPKD) u Europi i svijetu nazvanu *Genkyst*. Okuplja sva nefrološka središta u sjeverozapadnoj Francuskoj na zemljopisnom području veličine Hrvatske i danas okuplja oko 4 000 ispitanika. Glavni je cilj istraživanja bio analizirati podatke dobivene sekvenciranjem cijelog egzoma (WES, *whole exome sequencing*) u onog dijela ispitanika (~ 12 %) koji su nakon primjene genetičkog panela za cistične bolesti ostali genetički neriješeni, tj. nije nađena pato-

gena varijanta ni u jednom od poznatih cističnih gena. Glavninu vremena proveo sam u bolnici na odjelu nefrologije koji ima poseban dio za klinička istraživanja i kojem se provode mnogobrojna klinička ispitivanja lijekova te koordinira regrutacija ispitanika u kohortu *Genkyst*. Tijekom godine dana ovladao sam posebnim softverom za analizu podataka dobivenih WES-om, određenim bioinformatičkim alatima, analizom dobivenih varijanti u genima od interesa i njihovom interpretacijom u kontekstu kliničke slike, radiološke prezentacije i obiteljske anamneze. Tu moram istaknuti posvećenost i pristup svoje mentorice koja je sve koordinirala, svakodnevno poticala na edukaciju i dodatno istraživanje i radni dan od prosječno 10 do 11 sati učinila iznimno zanimljivim i ispunjenim. Dodatno, s obzirom na komentorstvo prof. Johna Sayera, imao sam pristup najvećoj svjetskoj bazi sekvenciranih genoma *Genomics England 100k Genomes Project* u koju su regrutirani ispitanici s rijetkim bolestima, a služi kao nepresušan izvor za istraživanje novih gena povezanih s određenim fenotipom. Na kraju sam i uživo proveo dodatnih mjesec dana na Sveučilištu u Newcastlu u *Biosciences Institute* radeći na podacima iz *Genomics England* i *UK Biobank*.

Od rezultata istraživanja za istaknuti su: 1) klinička i genetička karakterizacija ADPKD-a povezanoga s varijantama u genu *IFT140*, koji je zapravo treći najčešći uzrok ADPKD-a, nakon *PKD1* i *PKD2*, s atipičnom prezentacijom (članak u kojem sam prvi autor, objavljen u *American Journal of Kidney Diseases*); 2) identifikacija novog gena odgovornog za razvoj atipičnog oblika ADPKD-a u suradnji s vodećim središtem za istraživanje ADPKD-a u Mayo Clinic; 3) dosad najširi opis „genetičkog pejzaža“ ADPKD-a, u kojem smo identificirali ukupno 20 gena čije varijante mogu dati sliku policistične bubrežne bolesti (usmeno izlaganje na godišnjem kongresu Američkog nefrološkog društva (*Kidney Week 2024* u San Diegu)). Osim toga, rezultate sam u vidu usmenog izlaganja prezentirao na kongresu ERA-e u Stockholmu, gdje je naš sažetak nagrađen kao jedan od 80 najboljih i na godišnjem skupu Europske mreže za rijetke bubrežne bolesti (ERKNet) u Veneciji u obliku usmenog izlaganja. Sudjelovanje na projektu i spomenutim konferencijama pružilo mi je izuzetnu priliku za upoznavanjem vodećih imena u polju ADPKD-a u svijetu, poput prof. Petera Harris (Mayo Clinic) koji je prvi genetički okarakterizirao klasičnu ADPKD, a

Dr. Nikola Zagorec s prof. Emilie Cornec-Le Gall

kasnije i većinu atipičnih oblika ADPKD-a. Isto tako, uključen sam u izradu preporuka za obradu kronične bubrežne bolesti nejasne etiologije s naglaskom na ulogu genetičkog testiranja od strane Radne skupine ERA-e za genetičke bubrežne bolesti.

Boravak u Francuskoj, osim stručnih, pružio je i druge prilike, za učenje jezika, upoznavanje njihove kulture i gastronomije te ljudi i drukčijeg načina života, s ponešto drukčijim vrijednostima. Moram priznati da mi se *la mode de vie à la française* jako sviđio. Bili su iznimni domaćini – topli, prijateljski i nesebični u dijeljenju znanja. Osim Bretanje, koja ima iznimno lijepu prirodu, gradove i kuhinju temeljenu na morskim plodovima, imao sam prilike istraživati i druge dijelove Francuske poput Pireneja, Azurne obale, Provanse, Doline Rhône i neizostavnog Pariza.

Poslije povratka u matičnu ustanovu, Zavod za nefrologiju i dijalizu KB-a Dubrava, nastojim primijeniti što više od onoga naučenog: primjena genetičkog testiranja u dijagnostici bubrežnih bolesti, cjelokupna obrada bolesnika s ADPKD-om i njihovo specifično liječenje koje uključuje tolvaptan, lijek koji je u zapadnim zemljama u primjeni već niz godina, a sada smo ga počeli primijenjivati i u nas. Na taj smo način počeli graditi i svoja prva iskustva s time kao i kohortu bolesnika s ADPKD-om i drugim genetičkim bubrežnim bolestima. Naravno, nastavio sam suradnju sa svojim mentorima i ima još dosta stvari iz projekta koje treba završiti.

Zaključno, prijavu i sudjelovanje u stipendiranim projektima i drugim oblicima potpora za edukacije koje nude stručna društva nešto je što bih preporučio svim kolegama koji su željni novih iskustava i znanja. To traži izlazak iz vlastite zone komfora, ali nagrada na kraju to apsolutno opravdava.

PBZ NENAMJENSKI KREDITI ZA LIJEČNIKE

POSEBNA PONUDA OD 1.4.2025. DO 30.4.2025.

Dok članovi Hrvatske liječničke komore brinu o drugima, PBZ brine o njima. Imate planove i potrebe koje želite ostvariti, ali nedostaje vam gotovine? To ne mora biti prepreka. Iskorištite posebnu ponudu od 1.4.2025. do 30.4.2025. za realizaciju PBZ nenamjenskog kredita do 44.000 EUR uz fiksnu kamatnu stopu te bez naknade za obradu kreditnog zahtjeva.

Kod ugovaranja PBZ nenamjenskog kredita možete ugovoriti preskok (početak otplate) anuiteta ili rate kredita. Tako ako vam tijekom otplate kredita zatreba kratak predah, slobodno možete pauzirati anuitet ili ratu kredita. Za ugovaranje i korištenje preskoka ne naplaćuje se naknada, a prvi preskok može se koristiti nakon isteka prvih šest mjeseci otplate kredita.

Dodatne informacije o ponudi PBZ-a za članove Hrvatske liječničke komore pronađite na internetskim stranicama www.hlk.hr ili kontaktirajte Magnifica tim u najbližoj PBZ poslovnici.

OTKRIJTE PREDNOSTI PBZ NENAMJENSKIH KREDITA

- fiksna kamatna stopa
- rok otplate od 13 do 120 mjeseci
- iznos kredita od 2.000 do 44.000 EUR
- izbor načina otplate kredita u: jednakim mjesečnim anuitetima ili ratama
- izbor datuma otplate kredita: posljednji dan u mjesecu ili neki drugi dan

Reprezentativni primjer ukupnih troškova za PBZ nenamjenski kredit

Vrsta kamatne stope	Fiksna kamatna stopa
Valuta kredita	EUR
Traženi iznos kredita	10.000 EUR
Rok otplate kredita	7 godina
Naknada za obradu kreditnog zahtjeva	bez naknade
Fiksna kamatna stopa	4,33% ¹
Efektivna kamatna stopa (EKS)	4,42% ²
Mjesečni anuitet	138,21 EUR
Ukupan iznos kamate za razdoblje otplate	1.645,94 EUR
Ukupan iznos za otplatu	11.645,94 EUR ³

¹Visina kamatne stope ovisi o individualnom odnosu klijenta s Bankom, te uvjetima kredita. Individualni odnos klijenta i Banke temelji se na procjeni kreditnog rizika klijenta i ukupnom poslovanju klijenta i Banke.

²EKS je izračunat na navedeni iznos kredita, uz navedeni rok otplate te navedenu fiksnu kamatnu stopu. U izračun EKS-a uključena je interkalarna* kamata za mjesec dana. Točan izračun EKS klijent će dobiti u Europskom standardiziranom informativnom obrascu (ESIS), koji će mu se uručiti kao dio predugovorne dokumentacije.

³Ukupan iznos za otplatu uključuje iznos glavnice kredita, iznos interkalarne* kamate za razdoblje od mjesec dana te kamate obračunate do dospijeća, a koju bi korisnik kredita plaćao do konačne otplate kredita.

*Interkalarna kamata jednaka je redovnoj kamatnoj stopi, obračunava se u razdoblju od dana iskorištenja kredita do prijenosa kredita u otplatu/poček otplate.

POSEBNA PONUDA OD 1.4.2025. DO 30.4.2025. FIKSNA KAMATNA STOPA

- od 13 do 120 mjeseci - od 3,95% do 4,55%¹
(EKS od 4,02% do 4,65%)²

Povrat troškova javnog bilježnika u razdoblju posebne ponude (pogodnost ne vrijedi za refinanciranje postojećeg PBZ nenamjenskog kredita ugovorenog 2024. i 2025. godine).

Kamatne stope iskazane su kao godišnje kamatne stope.

¹Visina kamatne stope ovisi o individualnom odnosu klijenta s Bankom, te uvjetima kredita. Individualni odnos klijenta i Banke temelji se na procjeni kreditnog rizika klijenta i ukupnom poslovanju klijenta i Banke.

²EKS je izračunat na iznos kredita 10.000,00 EUR i rok otplate 7 godina. U izračun EKS uključena je interkalarna* kamata za mjesec dana.

Točan izračun EKS klijent će dobiti u Europskom standardiziranom informativnom obrascu (ESIS), koji će mu se uručiti kao dio predugovorne dokumentacije.

*Interkalarna kamata jednaka je redovnoj kamatnoj stopi, obračunava se u razdoblju od dana iskorištenja kredita do prijenosa kredita u otplatu/poček otplate.

PBZ

Intesa Sanpaolo Group

magnifica

BRINEMO O SVEMU
ŠTO VAM ZNAČI.

Elisabeth Puchhammer-Stöckl

Perzistentne virusne infekcije, EBV i multipla skleroza, limfomi...

S prof. dr. sc. ELISABETH PUCHHAMMER-STÖCKL, dr. med., voditeljicom Centra za virologiju Medicinskog sveučilišta u Beču razgovarala Lada Zibar

► **Upoznali smo se u Zagrebu na skupu o genima i virusima. Što je vaša glavna tema istraživanja, bez obzira na taj susret?**

Moj je glavni istraživački interes i interes moje skupine analiza perzistentnih virusnih infekcija i njihovog utjecaja na ljudskog domaćina. Trenutačno smo usredotočeni na herpesviruse, ali anellovirusi su također vrlo zanimljiva skupina virusa i predmet su naših istraživanja.

► **Što možete istaknuti iz svog istraživanja u smislu translacijske medicine iz vašeg istraživanja EBV-a i gena?**

Nedavno smo se usredotočili na utjecaj EBV-a na razvoj multiple skleroze. Posebno moj suradnik Hannes Vietzen analizira interakcije domaćin-virus u tom smislu, s jakim fokusom na genske varijacije koje se vide u ljudi i sojeva virusa.

► **Kako vidite budućnost uključenosti EBV-a u patologiju raznih bolesti, prepoznajete li neki novi cilj za terapiju ili bismo samo mogli imati bolju i raniju dijagnostiku i povezano upravljanje s novim saznanjima?**

Naši podatci pokazuju da slučajni susret između genskog profila pojedinog domaćina i specifičnog zaraznog soja EBV-a, određuje hoće li pojedinac razviti MS ili eventualno limfome povezane s EBV-om. Upravo analiziramo kako možemo ove trenutačne podatke iskoristiti za daljnje liječenje ili profilaksu bolesti. Što se tiče dijagnostike, samo uspostavljamo testni sustav koji može predvidjeti razvoj MS-a ubrzo nakon primarne EBV infekcije domaćina. To će se sada dodatno procijeniti u kliničkim uvjetima.

► **Bio je to vaš prvi posjet Zagrebu. Jeste li do sada imali profesionalnu suradnju s Hrvatskom?**

Do sada nismo imali konkretnih suradnji, ali Stipan Jonjić i njegov tim

već su nam godinama dobro poznati po svom izvanrednom radu.

► **Tko je Elisabeth Puchhammer-Stöckl? Kakav je bio vaš životni i profesionalni put? Koji su vaši interesi izvan medicine?**

Studirala sam medicinu u Beču i sasvim sam slučajno došla na virološki institut kod svog bivšeg šefa Christiana Kunza. Tamo sam shvatila da je virologija i znanstveni rad vrlo zanimljiv i danas sam sretna što sam ostala u ovom području. Već sam nekoliko godina voditelj Centra za virologiju Medicinskog sveučilišta u Beču. Moj je glavni interes translacijska znanost, kao i inovativna dijagnostika, a cilj mi je prenijeti rezultate našeg teorijskog rada za praktične potrebe pacijenata. Imam dvije kćeri i pokušavam pronaći malo vremena za planinarenje i skijanje u planinama.

OKRUGLI STOL U KBC-U SPLIT

END OF LIFE CARE I DCD – DONORI NAKON CIRKULACIJSKE SMRTI

 TONI LOZANČIĆ, dr. med.
bolnički transplantacijski koordinator
KBC-a Split

Tema *end of life* skrbi i dalje je svojevrsna kontroverza među hrvatskim kliničarima. Nelagodan je to trenutak u skrbi za pacijenta kad moramo figurativno „baciti rukavice u ring“, a pacijentu omogućiti bezbolnu i, koliko je moguće, dostojanstvenu smrt. Prve smjernice na tu temu objavljene su tek 2021., pod naslovom „Smjernice za unaprjeđenje kvalitete palijativne skrbi u intenzivnoj medicini“ (Poljaković i sur.) i zasada se bave isključivo *end of life* i palijativnom skrbi u intenzivnim jedinicama. Iako su prilično detaljne, njihovo je provođenje u praksi i dalje manjkavo, dijelom zbog infrastrukturnih problema, dijelom zbog neupućenosti i predrasuda kolega.

Dosljedno provođenje tih smjernica nužno je za realizaciju DCD programa donacije organa – naime, iako nacrt zakona za doniranje organa nakon cirkulacijske smrti (umjesto isključivo nakon moždane smrti) postoji već otprije, tek se od prošle godine javila konkretna inicijativa. Radi razumijevanja problematike, odmah valja napomenuti da „različite“ smrti ne postoje, obje proizlaze iz smrti mozga uslijed prekida

cirkulacije kroz tkivo. I dok u klasičnom DBD pristupu noksa trajno i nepovratno ošteti mozak i dovede do gubitka njegovih funkcija, kod DCD pristupa patofiziološki je redoslijed obrnut. Iako može izgledati kao da govorimo o eutanaziji, pacijenti koji su kandidati za DCD, većinom su neizlječivi intenzivni pacijenti koji će neizostavno umrijeti. Ovdje, primjerice, govorimo o oštećenjima mozga koja ne vode u moguću smrt, nego rezultiraju trajnim vegetativnim stanjem ili pacijentima neposredno nakon reanimacije ili u tijeku reanimacije, čiji su izgledi za oporavak nepostojeći, ali ih na životu privremeno održavaju medicinske intervencije.

Ove dvije, međusobno isprepletene teme, opterećene moralno-etičkim, medicinskim i religijskim konotacijama i nedoumicama, bile su tema okruglog stola održanog 25. 3. u velikoj predavaonici KBC-a Firule. Okrugli stol, na kojemu je sudjelovalo devet intenzivista i transplantacijskih koordinatora iz više kliničkih bolnica te auditorij od 30-ak kolega iz specijalizacija usko povezanih s intenzivnom medicinom, započeo je kratkim predavanjem o već spomenutim smjernicama za provođenje palijativne skrbi u intenzivama, tzv. *end of life*. Održala ga je dr. sc. Božena Ivančev, anesteziolog intenzivist iz KBC-a Split. Nastavilo se s isto tako kratkim izlaganjem o transplanta-

Dr. Vlasta Merc

cijskom programu i DCD-u, koje je održala dr. Vlasta Merc, bolnički transplantacijski koordinator u KB-u Dubrava.

Slijedila je rasprava sudionika i auditorija o naznačenim temama, koju je moderirala doc. prim. dr. sc. Ivana Kovačević Vojtušek, transplantacijski nefrolog iz KBC-a Split. Kao panelisti, osim navedenih, sudjelovali su još doc. dr. sc. Sanda Stojanović Stipić (pročelnica Klinike za anesteziologiju i intenzivnu medicinu KBC-a Split), mr. sc. Krešimir Čaljkusić (pročelnik Klinike za neurologiju KBC Split), Marina Premužić (nacionalna transplantacijska koordinatorica, MiZ), Željka Gavranović (bolnička transplantacijska koordinatorica KBC-a Sestre milosrdnice), Toni Lozančić (bolnički transplantacijski koordinator KBC-a Split) i Terezija Pijerov (zamjenica BTK-a KBC-a Split, neurologinja).

Okrugli stol, koji je inače bio drugi takve vrste (prvi, isključivo o DCD-u, održan je u prosincu prošle godine u KBC-u Zagreb), **trebalo bi održati i u drugim središtima te zasigurno ponoviti kad se legislativa promijeni.**

PRIPREMILA ANNA MRZLJAK

Zavod za gastroenterologiju i hepatologiju KBC Zagreb podržao

DAN RIJETKIH BOLESTI

 VIKTOR DOMISLOVIĆ
ANNA MRZLJAK

Zavod za gastroenterologiju i
hepatologiju KBC Zagreb

Dan rijetkih bolesti, koji se tradicionalno obilježava 29. veljače, prilika je da se skrene pozornost na izazove s kojima se suočavaju oboljeli i njihove obitelji. Rijetke bolesti pogađaju manje od pet osoba na 10 000 stanovnika, no unatoč tome, diljem svijeta od njih boluje više milijuna ljudi. Dugotrajan nesiguran put do dijagnoze, ograničene terapijske mogućnosti, osjećaj stigme i izolacije, samo su dio priče s kojima se susreću osobe s rijetkim bolestima.

Posebno su složene rijetke bolesti jetre, koje obuhvaćaju autoimune bolesti jetre, bolesti jetre povezane s trudnoćom, vaskularne bolesti jetre, metaboličke i genetičke poremećaje, strukturne anomalije te rijetke tumore jetre. Mnoge od ovih bolesti često zahtijevaju multidisciplinarni pristup dijagnostici i liječenju.

ZAKLADA ZA RIJETKE BOLESTI JETRE osnovana je s ciljem pružanja podrške osobama koje boluju od rijetkih bolesti jetre, osobama s dijagnozom raka jetre te onima koji su transplantirali jetru. Uz podizanje svijesti, Zaklada pruža informacije, organizira edukacije i grupe podrške

te zagovara bolje uvjete liječenja i skrb za oboljele. U Zakladi s ponosom ističu da im je misija osigurati da se nitko ne osjeća nevidljivo, izolirano ili izostavljeno.

28. veljače 2025., Zavod za gastroenterologiju i hepatologiju KBC-a Zagreb, u suradnji je sa Zakladom za rijetke bolesti jetre simbolično obilježio Dan rijetkih bolesti u znak podrške svim oboljelima. Sudionici su se okupili s balonima u bojama Zaklade šaljući poruku solidarnosti i zajedništva. Ovaj simboličan čin nije samo podrška oboljelima, već i podsjetnik na važnost

pravovremenog prepoznavanja simptoma, dostupnosti primjerene medicinske skrbi i kontinuirane edukacije stručnjaka.

Dan rijetkih bolesti podsjeća nas da svaki pacijent zaslužuje jednaku priliku za kvalitetan život, bez obzira na rijetkost bolesti od koje boluje. Uz podršku institucija, medicinske zajednice i društva u cjelini, moguće je stvoriti sustav koji pruža sigurnost, razumijevanje i nadu.

RJEČNIK

Pogrešno obzirom na
pravilno s obzirom na

Pripremila LADA ZIBAR

DNOOM — XVI. MEĐUNARODNI KONGRES DRUŠTVA NASTAVNIKA OPĆE/OBITELJSKE MEDICINE

 DIANA SABLJAK MALKOČ

SIMPTOMI I ZNACI - PUT DO DIJAGNOZE

U Zagrebu je od 5. do 9. ožujka 2025., pod visokim pokroviteljstvom Predsjednika Republike Hrvatske, Ministarstva znanosti, obrazovanja i mladih, Ministarstva zdravstva i Grada Zagreba održan XVI. Međunarodni kongres Društva nastavnika opće/obiteljske medicine s temom *Simptomi i znaci - put do dijagnoze*. U sklopu Kongresa održan je i Forum EUROPREV-a (Europska organizacija za prevenciju i promociju zdravlja u obiteljskoj/općoj medicini) s temom

IMPLEMENTING EVIDENCE-BASED PREVENTION IN GENERAL PRACTICE – WHAT TO PREVENT WHEN PREVENTING.

Na Kongresu je sudjelovalo 547 sudionika. Kroz predavanja, panel-rasprave, debate, radionice, sekcije mladih znanstvenika i istraživača, prikaze slučajeva, slobodne teme i bogatu poster sekciju, svoje radove je predstavilo preko 250 autora i koautora, a najuspješnijima su uručene bogate nagrade. Obuhvaćene su brojne teme, korisne u svakodnevnom zbrinjavanju pacijenata. U suradnji s Hrvatskim društvom za endokrinologiju i dijabetologiju, održano je niz predavanja iz endokrinologije, uz vrlo korisne rasprave tijekom kojih su razmijenje-

na iskustava i nedoumice endokrinologa i obiteljskih liječnika. Unatoč vrlo gustom i bogatom programu, posjećenost predavanjima cijelo je vrijeme bila na zavidnoj razini te su se rasprave nerijetko protegle i u pauze.

Posebno smo ponosni na tradiciju održavanja međunarodnosti Kongresa još od 2017. godine te uspješnu suradnju s Asocijacijom liječnika obiteljske medicine jugoistočne Europe koja okuplja deset članica.

U sklopu Kongresa, predstavljeno je naše novo izdanje sveučilišnog udžbenika *Smjernice u praksi obiteljskoj liječnika*, u izdanju Medicinske naklade. U 35 poglavlja obrađena je većina važnih područja za svakodnevni rad liječnika obiteljske medicine.

GENETIČKE PREDISPOZICIJE ZA DUGOTRAJNE POSLEDICE VIRUSNIH INFEKCIJA UKLJUČUJUĆI DUGOTRAJNI COVID

HAZU, ožujak 2025.

U organizaciji HAZU-a, njezinog Odbora za primijenjenu genomiku (akademik Stjepan Gamulin i prof. Alemka Markotić) i Zavoda za biomedicinske znanosti iz Rijeke (akademik Stipan Jonjić), održan je jednodnevni međunarodni simpozij o dugotrajnim posljedicama virusnih infekcija uključujući i dugotrajni COVID. Skupu je dobrodošlicu poželio akademik Davor Miličić, dopredsjednik HAZU-a. U izvrsnim se predavanjima i raspravama moglo čuti o EBV-u i genetici domaćina te reperkusijama na limfome i multiplu sklerozu, o čemu je govorila virusologinja iz Beča, prof. Elisabeth Puchhammer-Stöckl, a o CMV-u govori o je prof. Ilija Brizić iz Rijeke. Dr. sc. Marko Šustić, također iz riječkog tima, govorio je o imunom odgovoru u srcu zbog latentne virusne infekcije. Neurološke sekvele COVID-19, u okviru dugotrajnih kliničkih slika, predstavili su gost iz Trsta, prof. Paolo Manganotti, te dr. sc. Marijana Lisak iz KBC-a Sestre milosrdnice iz Zagreba. LongCOVID u pulmološkoj je perspektivi

Akademik Stjepan Gamulin

predstavila prim. dr. sc. Jasna Tekavec Trkanjec iz KB-a Dubrava iz Zagreba, a s imunologijom longCOVID-a auditorij je upoznala prof. Eva Untersmayr-Elsenhuber, također virusologinja iz Beča. Prof. Dragan Ledina iz Splita, govorio je o dugotrajnim posljedicama hemoragijske vrućice s bubrežnim sindromom u skupini epidemijom zahvaće-

nih branitelja iz Domovinskog rata.

Nasreću, COVID je uglavnom iza nas, ali se razne virusne infekcije susreću u akutnim, kroničnim i kliničkim slikama dugotrajnih posljedica, na što nas s vremena na vrijeme podsjetje epidemiološki ciklusi i na što trebamo biti spremni kao kliničari, a znatiželjni kao istraživači. LZ

Kronične bolesti jetre - praktični pristup u Osijeku

 DINKO LADIĆ, dr. med.
FILIP IVANČANIN, dr. med.
 Zavod za gastroenterologiju i
 hepatologiju, KBC Osijek

Sveobuhvatan pristup koji uključuje pravovremenu dijagnozu, pravilno liječenje, zbrinjavanje simptomima i prevenciju daljnjih komplikacija bili su okosnica sastanka o kroničnim bolestima jetre koji je održan 4. travnja 2025. godine u Kliničkom bolničkom centru Osijek u organizaciji Zavoda za gastroenterologiju i hepatologiju KBC-a Osijek, Referentnog centra za kronične bolesti jetre RH KBC-a Zagreb, Hrvatskog gastroenterološkog društva i Hrvatskog društva za internu medicinu.

Skup je obuhvatio zdravstvene djelatnike, liječnike i medicinske sestre iz više zdravstvenih ustanova u Hrvatskoj koji se svakodnevno bave zbrinjavanjem hepatoloških bolesnika. Koncipiran u obliku tandemskih izlaganja donio je praktične odgovore na pitanja rješavanja komplikacija uznapredovale kronične jetrene bolesti, kako u hitnoj službi, tako i na bolničkim odjelima oslanjajući se na aktualne hrvatske i europske smjernice.

Endoskopičari dr. Marko Pavošević (KBC Osijek) i dr. Tihomir Bradić (KBC Zagreb) prikazali su napredne mogućnosti zbrinjavanja krvarenja iz varikoziteta jednjaka i ukazali na potrebu harmonizacije postupaka u endoskopskim jednicima. Na jednu od prognostički najnepovoljnijih komplikacija ciroze, hepatičku encefalopatiju, ukazali su dr. Marin Šamija (KBC Osijek) i dr. sc. Maja Sremac (KBC Zagreb) pokrenuvši opsežnu diskusiju zbog još uvijek nedostatnog pristupa primjerenom medikamentoznoj terapiji u Hrvatskoj. Koliko su opasne infekcije u cirozi i po čemu se razlikuju u odnosu na infekcije u drugim populacijskim skupinama

naglasili su dr. Ivan Balen (OB Slavonski Brod) i dr. sc. Iva Košuta (KBC Zagreb), dok su o mogućnostima zbrinjavanja ascitesa govorili dr. Davor Kadojić (OB Vukovar) i dr. Filip Ivančan (KBC Osijek). Abdominalni kirurzi dr. Ana Bednjanić (KBC Osijek) i prof. Hrvoje Silovski (KBC Zagreb) prenijeli su praktične i korisne alate poput VocalPenn-a u rješavanju svakodnevnih slučajeva kod procjene kirurškog rizika u bolesnika s cirozom, a dr. Jasna Tabaković i dr. Andreja Bartulić iz KBC-a Osijek osvrnule su se na važnost prehrane u osoba s kroničnim bolestima jetre i naglasile važnost noćnog obroka u osoba s cirozom, sa svrhom minimalizacije drugih komplikacija poput sarkopenije i encefalopatije. Dr. Ivan Jurkić (OB Vinkovci) i organizator ovog skupa dr. Dinko Ladić (KBC Osijek) podsjetili su nas da danas imamo dobro oružje za borbu protiv virusnih hepatitisa, poput cjepiva, izravno djelujućih antivirusnih lijekova te nukleotid/nukleozid analoge, no da nismo dobili rat jer bitke još uvijek traju, s težištem u nas na probiri i detekciji zaraženih. O značajnim pomacima u liječenju hepatocelularnog karcinoma govorili su dr. Dino Hardi (KBC Osijek)

i dr. Vitor Šeša (KBC Zagreb) ukazavši na današnje kurativne modalitete liječenja ove zloćudne bolesti, poput resekcije i transplantacije jetre, te na rastući raspon metoda lokoregionalnog i sustavnog liječenja koji donose sve bolje ishode. Službeni dio programa zatvorile su dr. Katarina Kutuzović (NMB Požega) i prof. Anna Mrzljak (KBC Zagreb) osvrnuvši se na u Hrvatskoj dostupnu transplantacijsku opciju liječenja kako kod uznapredovale jetrene bolesti, primarnih zloćudnih tumora jetre tako i kod akutnog jetrenog zatajenja, s naglaskom na dobru suradnju svih zdravstvenih ustanova i na rastući transplantacijski program na KBC-u Zagreb.

Skup je u veseloj i ugodnoj atmosferi moderirao doc. Davorin Pezerović (OB Vinkovci), potvrdivši izvrsnu suradnju među ustanovama te naglasio potrebu za ovakvim praktičnim monotematskim sastancima uz najavu sljedećeg hepatološkog sastanka u Vinkovcima uz bogati prateći društveni program.

Vidimo se na Vinkovačkim jesenima!

PRIPREMILA ANNA MRZLJAK

Zdravstveni pregledi stranih radnika iz trećih zemalja

 Prim. TATJANA NEMETH BLAŽIĆ, dr. med.
spec. epidemiologije

U Hrvatsku posljednje dvije godine dolazi velik broj državljana trećih zemalja s ciljem zapošljavanja u našoj zemlji u određenim sektorima, stoga je potrebno unaprjeđenje zdravstvenog nadzora nad svim stranim radnicima koji u Republiku Hrvatsku dolaze iz trećih zemalja, jer mnogi od njih dolaze iz zemalja s višom incidencijom određenih zaraznih bolesti kao što je tuberkuloza, a zapošljavaju se u raznim djelatnostima od kojih je velika većina izvan okvira koji obuhvaća pregled za sanitarne iskaznice propisan relevantnim Pravilnikom (Pravilnik o načinu obavljanja zdravstvenih pregleda osoba pod zdravstvenim nadzorom).

U Hrvatskoj je nakon više od dva desetljeća stabilnog silaznog trenda u pojavnosti tuberkuloze, zahvaljujući višedesetljetnom programu sveobuhvatnog i sustavnog suzbijanja i sprječavanja ove bolesti, zabilježeno povećanje učestalosti tuberkuloze sa značajnim porastom udjela stranih državljana među oboljelima, a među oboljelima rođenima izvan

Hrvatske uočljiv je porast broja rođenih u državama s izrazito visokom incidencijom tuberkuloze.

U oboljelih osoba koji dolaze iz trećih zemalja, bolest se često otkriva u uznapredovaloj fazi, s teškim kliničkim slikama. Kasniji početak liječenja povećava i rizik nepovoljnog i fatalnog ishoda liječenja.

Procjena zdravstvenog statusa stranih radnika prije dolaska ili u prvom razdoblju dolaska provodila bi se u svrhu pravovremenog početka liječenja ili osiguranja kontinuiteta liječenja i zdravstvene skrbi kako bi se očuvala njihova zdravstvena sigurnost i zaštitilo javno zdravlje. Očuvanje zdravlja radnika važno je ne samo za njihovu dobrobit, već i za ekonomski i gospodarski prosperitet, jer to dugoročno pridonosi u području poslovanja poslodavaca i države.

Nakon što je prepoznata potreba unaprjeđenja zdravstvenog nadzora nad svim radnicima iz trećih zemalja, Ministarstvo zdravstva u suradnji s relevantnim stručnjacima započelo je raditi na rješavanju ovog pitanja. U tijeku je izrada zakonskog propisa za uvođenje sustavnih zdravstvenih pregleda svih državljana trećih zema-

lja koji u Hrvatsku dolaze na privremeni boravak u svrhu rada i koji će definirati sadržaj, vrijeme, dinamiku i financiranje obavljanja pregleda na određene zarazne bolesti u stranim radnika i njihovih članova obitelji. Vrste pregleda bile bi slične kao i one koje su definirane prema Pravilniku za azilante i tražitelje međunarodne zaštite (NN28/2020).

Inicijalni će zdravstveni pregled uključivati anamnezu koja će obuhvaćati određene zarazne bolesti, liječenje i procjenu cijepnog statusa te procjenu moguće izloženosti zaraznim bolestima, fizikalni pregled i testiranje na određene zarazne bolesti. Preporuke za dodatne pretrage na zarazne bolesti radile bi se prema indikaciji, na temelju anamneze i fizikalnog pregleda. U slučaju potrebe, cijepjenje ili nadoknada cijepjenja provodit će se prema nacionalnom programu cijepjenja.

Zbog globalne mobilnosti radne snage i sve veće potrebe za inozemnim radnicima u određenim strukama, provođenje zdravstvenog nadzora nad stranim radnicima u cilju zaštite javnozdravstvenog interesa provode i druge države članice EU/EEA.

Svjetski dan bubrega 2025.

Jesu li tvoji bubrezi zdravi?

Svakog drugog četvrtka u ožujku obilježava se Svjetski dan bubrega. Hrvatsko društvo za nefrologiju, dijalizu i transplantaciju Hrvatskog liječničkog zbora, koji vodi prof. Ivan Bubić iz KBC-a Rijeka, i ove je godine ovaj dan obilježavao nizom aktivnosti i medijskih nastupa tijekom nekoliko dana. Bila je to višednevna kampanja kojom je osvještavana opća populacija o važnosti

bubrežne bolesti. Ovogodišnja je krilatica bila u pitanju Jesu li tvoji bubrezi zdravi? Cilj je bio u promoviranju ranog otkrivanja bubrežne bolesti. Održano je nekoliko simpozija (*Odabrane teme iz dijalize, Novosti u nefrologiji*), kao i aktivnosti u nekoliko gradova, gdje se na gradskim trgovima u okviru javnozdravstvenih akcija mjerilo krvni tlak i šećer u krvi te razgova-

ralo o bubrežnim bolestima. Nefrolozi HDNDT-a u brojnim su radijskim i TV emisijama najviše govorili o kampanji ovoga stručnog društva za rano otkrivanje bubrežnih bolesti, odnosno o panelu probira unutar rizičnih skupina koje vrše obiteljski liječnici te o uskoro dostupnoj kućnoj hemodijalizi. LZ

ZADAR – domaćin stručnog skupa o HPV-u i raku

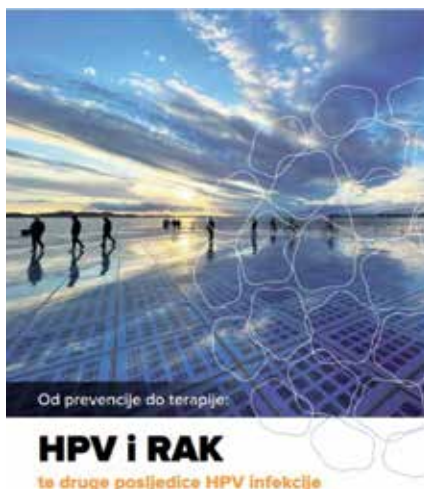
Napisao organizacijski odbor:

Izv. prof. dr. sc. ALAN MEDIĆ, dr. med.
specijalist epidemiologije

LUKA MATAK, dr. med., univ. spec. med.
specijalist ginekologije i opstetricije, subspecijalist
ginekološke onkologije

MARKO DRAGIĆ, dr. med., univ. spec. med.
specijalist ginekologije i opstetricije

Zadar je 7. ožujka bio središte medicinskog skupa posvećenog infekcijama uzrokovanim humanim papiloma virusom (HPV) i njihovim posljedicama, uključujući rak. Stručni skup *HPV i rak – te druge posljedice HPV infekcije*, održan u Multimedijskoj dvorani Sveučilišta u Zadru, okupio je vodeće medicinske stručnjake sa Zadarskog područja i gostujućeg predavača prof. dr. sc. Gorana Vujića, s ciljem podizanja svijesti o

Dr. Alan Medić

prevenciji, pravovremenoj dijagnostici i liječenju bolesti povezanih s HPV-om. Organizatori – Zavod za javno zdravstvo Zadar, Hrvatsko društvo za ginekološku onkologiju, Hrvatsko društvo za sportsku medicinu, Sveučilište u Zadru i Liga protiv raka, istaknuli su kako je edukacija zdravstvenih radnika ključna u borbi protiv ove raširene virusne infekcije.

Predavači, među kojima su bili prof. dr. sc. Goran Vujić i izv. prof. dr. sc. Alan Medić, iznijeli su najnovije podatke o učestalosti HPV-a, mogućnostima prevencije te metodama liječenja. Poseban je naglasak stavljen na cjepivo protiv HPV-a, koje se u Hrvatskoj besplatno nudi adolescentima, ali ga još uvijek ne koristi dovoljan broj mladih.

„Iako je cjepivo dostupno i dokazano učinkovito, suočavamo se s otporom zbog nedovoljne informiranosti. Edukacija roditelja i mladih ključna je kako bismo smanjili buduće stope oboljenja”, istaknuo je dr. Medić.

Osim ginekologa i onkologa, na skupu su sudjelovali i liječnici obiteljske medicine, školske medicine, pedijatri te medicinske sestre, tehničari i primalje, koji su razmijenili iskustva o najboljim praksama u prevenciji i liječenju HPV-ih infekcija.

Stručni je skup u Zadru još jednom potvrdio kako su edukacija i pravovremena prevencija ključni alati u borbi protiv bolesti povezanih s HPV-om, a organizatori najavljuju i buduće slične inicijative, s ciljem poboljšanja javnog zdravlja.

LJUBIČASTI DAN / 26. 3. 2025.

Dana 26. ožujka 2025. godine, u Kliničkom bolničkom centru Zagreb, svečano je obilježen Međunarodni dan podrške osobama oboljelima od epilepsije, koji još nazivamo i Ljubičasti dan.

Ljubičasta boja ili boja lavande, u ovom slučaju simbolizira osjećaj usamljenosti koji se učestalo javlja kao posljedica društvene stigmatizacije i izolacije osoba s epilepsijom.

Na inicijativu zaposlenika Klinike za neurologiju Medicinskog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu i Kliničkog bolničkog centra Zagreb, Klinički bolnički centar Zagreb pridružio se ovoj akciji prije šesnaest godina, u nadi da će pridonijeti međunarodnim naporima da se razbiju predrasude o sposobnosti oboljelih da ravnopravno sudjeluju u razvoju vlastite lokalne zajednice i društva općenito.

Stručna predavanja održali su dr. sc. Nataša Nenadić Baranašić iz Zavoda za neuropedijatriju Klinike za pedijatriju KBC-a Zagreb (Prvi epileptični napadaj u djece), prof. dr. sc. Goran Mrak, predstojnik Klinike za neurokirurgiju KBC-a Zagreb (Neurokirurško liječenje oboljelih od epilepsije u KBC-u Zagreb), prim. dr. sc. Andreja Bujan Kovač iz Referentnog centra Ministarstva zdravstva za epilepsiju u sklopu Klinike za neurologiju KBC-a Zagreb (Epilepsija i neuromodulacija) i Nives Šestić, bacc. med. techn., također iz Referentnog centra Ministarstva zdravstva za epilepsiju (Uloga medicinske sestre u pristupu ženama oboljelima od epilepsije).

Da je epilepsija jedna od najučestalijih neuroloških bolesti, govori nam broj oboljelih. U svijetu ih danas imamo više

Stijeva nadesno: prof. dr. sc. Ervina Bilić, Nikolina Hederić, mag. sestrištva, dr. sc. Nataša Nenadić Baranašić, prof. dr. sc. Željka Petelin Gadže, prof. dr. sc. Lana Škrkatić, prim. dr. sc. Andreja Bujan Kovač, prof. dr. sc. Goran Mrak, Nives Šestić, bacc. med. techn.

od 65 milijuna, a u našoj zemlji oko 60 tisuća. Rana dijagnoza bolesti, pravovremeni početak liječenja i optimalni izbor antiepileptika za 70 % njih znači mogućnost kvalitetnog života bez epileptičnih napadaja. U ostalih, tzv. farmakorezistentnih bolesnika, provodi se neurokirurško liječenje koje stalno napreduje, baš kao i kvaliteta lijekova za epilepsiju.

Klinički bolnički centar Zagreb i ove godine želi poslati poruku oboljelima kako nisu sami, a njihova bolest može u kontroliranim uvjetima biti gotovo neprimjetna. Ostale poziva da prihvate oboljele od epilepsije kao ravnopravne članove našeg društva jer oni to jesu.

Mladenka Bašić, dipl. novinar

PROLJEĆE

Josip Pupačić

Došlo je k meni kradom
s granom u plašljivom oku.
Na dlanu je nosilo nebo,
u vjetru je kupalo vrat.
I ja sam, rumen

ko oblak,
objumio nebo i vjetar.
Ko kiše su pjevale ruke,
ko rijeka je proticao dan...
Poljubio sam proljeće.

> NI ZAGORJE MALO

CIROZA JETRE – OD HITNE SLUŽBE DO BOLNIČKOG LIJEČENJA

ANNA MRZLJAK

Referentni centar za kronične bolesti jetre RH, KBC Zagreb
anna.mrzljak@kbc-zagreb.hr

Bolesti jetre predstavljaju značajan javno zdravstveni problem. One su osobito važne za Hrvatsko zagorje iz nekoliko razloga. Hrvatsko zagorje poznato je po vinogradima i proizvodnji vina, uz dugu vinogradarsku tradiciju. Teško je utvrditi točan broj vinograda, ali prema podacima iz nekoliko izvora, u Krapinsko-zagorskoj županiji površina pod vinogradima iznosi oko 1 500 hektara, što predstavlja više od 2 100 nogometnih stadiona iz kojih nastaje vino. Iako je alkohol neizostavan dio naše kulture i običaja, prekomjerno konzumiranje može dovesti do alkoholne bolesti jetre. U kontekstu alkoholne, ali i drugih jetrenih bolesti, izrazito je bitna zdravstvena pismenost i pristup zdravstvenoj skrbi. U Hrvatskoj, zdravstvena je skrb široko dostupna, međutim, kao i svugdje, ruralna područja suočavaju se s izazovima nedostatne prevencije i izostanka ranog otkrivanja bolesti. Ako se simptomi bolesti jetre ne prepoznaju na vrijeme, dolazi do komplikacija, ciroze ili raka jetre. Prehrana i način života također igraju značajnu ulogu u razvoju jetrenih bolesti. Prehrana bogata zasićenim mastima i prerađenim mesom povećava rizik od bolesti jetre, poput masne jetre (steatoze) ili metaboličkog sindroma. Upravo ova dva uzroka, alkohol i masna jetra, u sklopu metaboličkog sindroma, najčešći su uzroci jetrenih bolesti u našim krajevima. Naša populacija stari, a kako

starimo, podložniji smo razvoju kroničnih bolesti, uključujući i bolesti jetre. Dodatno, neke kronične bolesti, poput šećerne bolesti, mogu doprinijeti razvoju masne bolesti jetre. S godinama, povećava se rizik od razvoja bolesti jetre, kao što su ciroza i rak jetre, a starije osobe možda neće redovito obavljati pretrage koje bi mogle pomoći u njihovom ranom otkrivanju. Sve osobe s kroničnim bolestima jetre, osobito s cirozom, pod rizikom su od razvitka hepatocelularnog karcinoma. Hepatocelularni karcinom nije više smrtonosna bolest ako ga otkrijemo u početnoj fazi. Metode liječenja danas su raznovrsne, od lokoregionalnog liječenja, transplantacije jetre pa do sustavne terapije.

Kako bismo pokušali smanjiti problem vezan uz razvitak jetrenih bolesti, potrebna su dodatna nastojanja u prevenciji, edukaciji i osiguravanju pristupa primjerenom zdravstvenom skrbi. Na navedenome temeljio se stručni skup pod

nazivom *Ciroza jetre - od hitne službe do bolničkog liječenja*, koji je Opća bolnica Zabok i bolnica hrvatskih veterana, predvođena ravnateljicom dr. Andrejom Filipom organizirala 5. ožujka 2025. godine u suradnji s Referentnim centrom za kronične bolesti jetre RH KBC-a Zagreb. Cilj je skupa bio unaprijediti znanje i vještine svih zdravstvenih djelatnika koji skrbe za osobe s bolestima jetre. Liječnici hitne medicine OB-a Zabok, dr. Maja Svetec, dr. Ivanka Blažević, dr. Mia Golubić te dr. Vedran Omerhodžić, u suradnji s kolegama gastroenterolozima iz KBC-a Zagreb, doc. Pave Markošom, dr. sc. Ivom Košutom i dr. sc. Majom Sremac, prikazali su najčešće probleme i rješenja vođenja pacijenta s cirozom jetre u hitnoj službi, koji se prvenstveno odnose na krvarenja iz probavnog sustava, jetrenu encefalopatiju i infekcije. Zbrinjavanju pacijenata s cirozom putem bolničkog liječenja, kao i dnevnih bolnica, posvetili su se gastroenterolozi OB-a Zabok, dr. Ninoslav

Budinski, dr. Ismail El Aklouk, dr. Gjorgi Kocev, dr. Matija Mikulec, dr. Snježana Šarčević i dr. Danijel Sumajstorčić te kolege iz KBC-a Zagreb, doc. Anama-

rija Alduk, interventna radiologinja, prof. Hrvoje Silovski, abdominalni kirurg te gastroenterolozi dr. Vibor Šeša, dr. sc. Viktor Domislović i prof. Anna Mrzljak.

U fokusu je bilo liječenje komplikacija ciroze, poput ascitesa, uz mogućnost primjene TIPS-a, kao i hepatocelularnog karcinoma jetre, uz zadnje dosege terapija u području lokoregionalnog liječenja i transplantacije jetre. Za istaknuti je doprinos medicinskih sestara Jasmine Lež iz OB-a Zabok te Vlatke Rafaj iz KBC-a Zagreb, koje su prikazale neizostavnu ulogu medicinskih sestara u poboljšanjima kvalitete skrbi i ishoda pacijenta s cirozom. Osim razmjene najnovijih stručnih spoznaja, događaj je imao i izravan utjecaj na pacijente. Zahvaljujući Društvu za bolesti jetre Hepatos iz Splita, u sklopu njihove mobilne klinike, građanima je bio omogućen pregled jetre elastografijom, a Zaklada za rijetke bolesti jetre aktivno je radila na osvješćivanju i edukaciji o ne tako poznatim i čestim bolestima jetre.

Transplantacijska „lista“ za jetru prema novim pravilima: reMELD-Na uveden u cijelom području Eurotransplanta

 Dr. sc. IVA KOŠUTA, dr. med.

gastroenterologinja

Zavod za intenzivnu medicinu Klinike za unutarnje bolesti, KBC Zagreb

Od 25. ožujka 2025. godine u cijelom području Eurotransplanta, uključujući i Hrvatsku, službeno se primjenjuje novi sustav za određivanje prioriteta na „listi“ čekanja za transplantaciju jetre – **reMELD-Na**. Ova promjena predstavlja važan iskorak prema pravednijoj i preciznijoj raspodjeli donorskih organa među bolesnicima s uznapredovalom bolesti jetre.

reMELD-Na zamjenjuje prethodni MELD sustav bodovanja, a razlikuje se i u načinu izračuna i u rasponu bodova (1 – 36 umjesto 6 – 40). Ključna je novost obvezno uključivanje vrijednosti serumskog

natrija, koji je poznat kao snažan neovisni prediktor rizika od smrti u bolesnika s cirozom.

Svi bolesnici na „listi“ čekanja, aktivni i neaktivni, automatski su prebačeni na novi sustav bodovanja, a transplantacijska središta prethodno su obaviještena o potrebi dostave vrijednosti natrija za sve prijavljene pacijente.

Temelj za ovu promjenu bila je velika validacijska analiza provedena na više od 5 000 bolesnika u području Eurotransplanta, koja je pokazala da **uvođenja natrija u bodovni sustav značajno poboljšava predikciju 90-dnevne smrtnosti**. U analizi je utvrđeno da bolesnici s niskim natrijem (manjim od 130 mmol/l) imaju gotovo **tri puta veći rizik od smrti** u roku od 90 dana u usporedbi s onima s normalnim vrijednostima.

Procjenjuje se da bi prelazak na reMELD-Na mogao smanjiti smrtnost na

„listi“ čekanja za gotovo 5 %. Osobitu korist mogli bi imati bolesnici s alkoholnom cirozom, u kojih je hiponatrijemija česta pojava.

Važno je naglasiti da reMELD-Na nije jednostavno preuzimanje američkog MELD-Na modela, već **prilagođeni sustav razvijen za potrebe područja Eurotransplanta**. Svi izračuni za iznimne slučajeve (*Standard Exception/non-Standard Exception* bodovi), kao i pragovi za recertifikaciju, revidirani su kako bi bili usklađeni s novim bodovnim rasponom.

Ovom je promjenom Eurotransplant dodatno unaprijedio transparentnost i pravičnost u alokaciji organa na temelju najnovijih saznanja i epidemioloških potreba svoga područja.

PRIPREMILA ANNA MRZLJAK

OTVOREN SUVREMENI AMERIČKI ONKOLOŠKI CENTAR U HRVATSKOJ

ZABOK, Hrvatska, 26. ožujka 2025. – *University of Pittsburgh Medical Center (UPMC)*, svjetsko središte izvrsnosti, jedno od najvećih američkih akademskih medicinskih središta, s godišnjim proračunom od 28 milijardi dolara, u čijem je vlasništvu 40 bolnica i 75 onkoloških centara u kojima radi više od 100 000 djelatnika, svečano je otvoren za područje onkologije u Hrvatskoj. Sjedište je UPMC-a u Pittsburghu, Pennsylvania, SAD, a akademski i znanstveno povezan je sa Sveučilištem u Pittsburghu, s kojeg dolazi troje dobitnika Nobelove nagrade: prof. Philip Hench, prof. Paul Lauterbur i Wangari Maathai. Povijesno gledajući, UPMC je ostavio golem trag na razvoj svjetske medicine u nizu područja poput transplantacijske kirurgije (prof. Thomas E. Starzl smatra se „ocem moderne transplantacijske kirurgije“), radiološke dijagnostike (pri UPMC-u razvijen je prvi PET/CT u svijetu), sportske medicine itd. Tijekom proteklih deset godina UPMC je u razvoj biomedicinskih znanosti uložio više od milijardu dolara, dok je samo u područje razvoja imunoterapije posljednjih nekoliko godina investirao više od 200 milijuna dolara.

UPMC Hillman Cancer Centar - Hrvatska,

smješten je u kampusu Opće bolnice Zabok i bolnice hrvatskih veterana te omogućuje integriran pristup u dijagnostici i liječenju raka, sukladno najvišim američkim standardima. *UPMC Hillman Cancer Centar - Hrvatska* predstavlja najveću američku investiciju u zdravstveni sustav Hrvatske,

a u prvoj fazi realizacije ovog projekta, iz SAD-a je uloženo 20 milijuna \$. Centar nudi sveobuhvatne usluge liječenja raka uključujući PET-CT dijagnostiku, radijacijsku i internističku onkologiju, značajno poboljšavajući pristup visoko kvalitetnoj onkološkoj skrbi u Europi. Vezano za internističku onkologiju, Centar nudi sveobuhvatnu i personaliziranu skrb u okviru sustavnog antineoplastičkog liječenja, gdje će se kombinirati najsuvremeniji terapijski pristupi uključujući kemoterapiju, imunoterapiju, ciljanu terapiju i hormonsku terapiju, sve temeljeno na najnovijim medicinskim dokazima. Naglasak rada *UPMC Hillman Cancer Centra - Hrvatska* stavlja se na tzv. preciznu onkologiju, a u suradnji sa Specijalnom bolnicom Sv. Katarina, posebice na multi-omika metode, uključujući genetičku analiza tumorskog tkiva, tekuću biopsiju itd., uz potporu umjetne inteligencije, što značajno pridonosi optimizaciji liječenja. Odmah nakon otvaranja, *UPMC Hillman Cancer Centar - Hrvatska*, pridružio se golemoj mreži onkoloških centara mreže UPMC-a, kako Sjedinjenih Američkih Država, tako i Italije te Irske.

Prof. Dragan Primorac

Elizabeth Wild, predsjednica UPMC Hillman Cancer Center UPMC Hillman Cancer Center - Hrvatska

Iz područja nuklearne medicine, a temeljeno na konceptu umjetne inteligencije, pacijentima su na raspolaganju brojne dijagnostičkih pretrage, uključujući PET/CT, posebice niskodozorni PET/CT te dijagnostički PET/CT. U području radioterapije Centar nudi: stereotaktičku radiokirurgiju (SRS) s Varian TrueBeam® HyperArc / stereotaktičku ablativnu radioterapiju (SBRT/SABR), slikovno navođenu radioterapiju (IGRT) s Varian TrueBeam® HyperSight tehnologijom, intenzitetno moduliranu radioterapiju (IMRT), volumetrijski moduliranu lučnu terapiju (VMAT) s tehnologijom Varian TrueBeam® RapidArc itd. Osnivači centra posebno navode da će načela translacijske medicine i klinička istraživanja imati važnu ulogu u radu Centra te će pacijentima biti omogućeno sudjelovanje u najnovijim kliničkim istraživanjima koja istražuju nove terapijske mogućnosti. Fokus na kliničke studije omogućit će bolesnicima pristup pionirskim tretmanima koji nisu još široko dostupni u svakodnevnoj kliničkoj praksi, a sposobnost primjene novih tehnologija, u kombinaciji s pažljivim praćenjem i individualiziranim pristupom, omogućit će Centru pružanje najbolje moguće skrbi za sve onkološke pacijente.

Svečanosti otvorenja onkološkog centra prisustvovali su ministar zdravstva doc. dr. Irena Hrštić, ministar vanjskih poslova dr.

sc. Gordan Grlić Radman, župan Željko Kolar, saborski zastupnici, predstavnici američkog veleposlanstva u Hrvatskoj predvođeni zamjenikom šefa misije Richardom Trey Lyonsom, brojni liječnici i znanstvenici iz Hrvatske i inozemstva, vodstvo UPMC-a iz Pittsburgha itd.

„Sretni smo što u Hrvatskoj možemo omogućiti sveobuhvatni pristup dijagnostici i liječenju onkoloških bolesnika sukladno najvišim standardima UPMC-a,“ rekao je prof. dr.

Joel Nelson, dr. med., izvršni potpredsjednik UPMC-a i predsjednik UPMC Internationala. „Naš dolazak u Hrvatsku inicirao je prof. dr. Dragan Primorac, dragi kolega i prijatelj, a tijekom procesa našeg dolaska u Hrvatsku, UPMC je surađivao s Ministarstvom zdravstva, vodećim liječnicima te onkološkim bolesnicima kako bi do pojedinosti razumio stvarne potrebe Hrvatske vezano uz dijagnostiku i liječenje onkoloških bolesnika. Novi Centar u Zaboku pružit će svim potrebitima vrhunski pristup dijagnostici i liječenju onkoloških bolesnika, čime podržavamo napore hrvatskog zdravstvenog sustava u unaprjeđenju prevencije, otkrivanja i liječenja zloćudnih bolesti.

„Hrvatska onkologija ima sjajnu tradiciju, a suradnja s UPMC-om predstavlja golem iskorak, kako u području kliničke primjene najnovijih tehnologija i metoda u svrhu liječenja onkoloških bolesnika tako i u području translacijske medicine kojoj je cilj rezultate znanstvenih istraživanja integrirati u kliničku praksu. Podatak da je samo u razvoj imunoterapije UPMC posljednjih godina uložio oko 200 milijuna dolara govori sam za sebe o golemom potencijalu suradnje američkih i hrvatskih znanstvenika, a sve u svrhu optimizacije liječenja onkoloških bolesnika, što nam je svima prioritet. Naši nedavni rezultati u području cjelogenomske analize nasljednih mutacija, sveobuhvatnog molekularnog profiliranja iz uzoraka tumorskog tkiva i tekuće biop-

Slijeva nadesno Joel Nelson, Dick Bedford, Elizabeth Wild, Irena Hrštić, Goran Grlić Radman, Dragan Primorac

>>

sije, omogućit će daljnji napredak u dijagnostičkom pristupu te značajno pridonijeti daljnjem razvoju precizne i personalizirane terapije za pacijente oboljele od zloćudnih bolesti”, istaknuo je inicijator projekta prof. dr. Dragan Primorac, predsjednik Hrvatskog društva za humanu genetiku i Hrvatskog društva za personaliziranu (preciznu) medicinu.

„U našem je onkološkom Centru u Zaboku zaposlen tim izvrsnih liječnika i zaposlenika koji su neumorno sudjelovali u izgradnji interdisciplinarnog onkološkog centra jedinstvenoga u regiji,” rekla je Elizabeth Wild, predsjednica UPMC Hillman Cancer Centra.

UPMC Hillman Cancer Center ima svjetski ugled zbog stručnosti u liječenju utemeljenom na dokazima i provođenju brojnih kliničkih ispitivanja nudeći mogućnosti koje prije nisu bile dostupne u brojnim sredinama. Trenutačno se u UPMC Hillman Cancer Center provodi 450 kliničkih studija, uključujući i one u zadnjoj fazi realizacije, a potpomognute su američkim Nacionalnim institutom za rak (NCI) te *NCI National Clinical Trials Network*. Novi Centar u Hrvatskoj dodatno će potaknuti njegovu temeljnu misiju: unaprjeđenja liječenja raka putem kliničkih istraživanja, inovacija i međuna-

rodne suradnje omogućujući da vrhunska onkološka skrb postane dostupna svima.

„Na Odjelu internističke onkologije UPMC Hillman Cancer Centra - Hrvatska pružamo sveobuhvatnu i personaliziranu skrb u okviru sustavnog antineoplastičkog liječenja. Naš tim stručnjaka kombinira najsuvremenije terapijske pristupe uključujući kemoterapiju, imunoterapiju, ciljanu terapiju i hormonsku terapiju kako bi svakom pacijentu osigurao najučinkovitiji tretman temeljen na najnovijim medicinskim dokazima,” ističe dr. sc. Mirjana Pavlović Mavić, medicinska direktorica internističke onkologije UPMC Centra - Hrvatska. Posebice navodi da se svakom pacijentu pristupa holistički vodeći računa, ne samo o medicinskim aspektima bolesti, već i o emocionalnim, psihičkim i socijalnim potrebama, čime se značajno poboljšava kvaliteta života i ukupni rezultati liječenja. Dr. sc. Pavlović Mavić zaključuje: „Sve antineoplastičke terapije pripremamo unutar našeg centra, što omogućuje visok stupanj sigurnosti, preciznosti i kontrole nad svakim korakom terapijskog procesa. Ovo je posebno važno za pacijente koji zahtijevaju kombinaciju sustavnog liječenja i radioterapije jer osigurava besprijekornu koordinaciju i sinergiju tretmana. Naši pacijenti primaju terapiju

u brižno osmišljenom, ugodnom i primamljivom ambijentu, uz podršku stručnog, empatičnog i posvećenog osoblja koje cijelo vrijeme stoji na raspolaganju kako bi pružilo, ne samo vrhunsku medicinsku njegu, već i toplinu, razumijevanje i nadu.“

Jedan od povratnika iz inozemstva, Danske, dr. Marko Bebek, specijalist onkologije i radioterapije te medicinski direktor radijacijske onkologije, ističe: „U UPMC Hillman Cancer Centru - Hrvatska, radijacijska onkologija bit će temeljena na najnovijim dostignućima u ovom području, s ciljem pružanja najmodernijeg liječenja pacijentima. Naša je misija pružiti preciznu i personaliziranu skrb koristeći inovativne tehnologije kako bi se osigurala maksimalna učinkovitost i minimalni rizici za pacijente. Posebnu pažnju posvećujemo timskom pristupu, gdje će naši stručnjaci surađivati s kolegama iz Sjedinjenih Američkih Država stvarajući međunarodni okvir za najbolju moguću skrb. Kroz ovu suradnju s američkim stručnjacima, naš će tim biti u mogućnosti osigurati pacijentima pristup rezultatima najnovijih istraživanja temeljenih na medicini utemeljenoj na dokazima. Istodobno, multidisciplinarnim timskim pristupom, nastojat ćemo osigurati optimalan plan liječenja za svakog pacijenta.“

Multivisceralna transplantacija pet organa u KB-u Merkur Pomicanje granica medicine, života i nade

 JADRANKA PAVIČIĆ ŠARIĆ
ZRINKA MIŠETIĆ DOLIĆ

U Kliničkoj bolnici Merkur u Zagrebu, prošlog je mjeseca učinjena još jedna multivisceralna transplantacija, četvrta u posljednje dvije godine, sve pod vodstvom glavnog operatera doc. Stipislava Jadrjevića (fotografija

je dijela tima s ove transplantacije na naslovnici ovih novina). Istodobno je ovaj put presađeno čak pet organa u jednog pacijenta: želudac, tanko i debelo crijevo, jetra i gušterača, čime je Klinička bolnica Merkur svrstana uz bok najboljim središtima izvrsnosti za multivisceralnu transplantaciju. Tako složen zahvat rijetkost je i na globalnoj razini budući da se multivisceralna transplantacija izvodi samo u 11 eu-

ropskih središta i godišnje se izvede desetak transplantacija u cijeloj Europi. Indikacija je za ovaj složeni zahvat tromboza abdominalnih krvnih žila. Veliki su izazovi u ovakvim zahvatima, osim kirurških i koagulacijskih, rizik za odbacivanje organa, od kojih je najimunogenije tanko crijevo te nuspojave imunosupresivnih lijekova.

Dileme i mitovi akutne i intenzivne medicine – Beli Manastir, 2025.

Doc. dr. sc. MARIN PAVLOV, dr. med.
kardiolog, KB Dubrava

Prim. dr. sc. DANIEL LOVRIĆ, dr. med.
kardiolog, KBC Zagreb
www.intenzivna.hr

Ljepota medicine u njoj je raznovrsnosti. Svako od nas rano u karijeri odabere poziv koji najbolje odgovara njegovim afinitetima i ambicijama. Mogućnosti su bezbrojne. Neki ipak odaberu biti „intenzivci“. Njima su intenzivni i dani i noći, intenzivni su im pacijenti, intenzivne su terapije i zahvati koje koriste u liječenju. Možda su najintenzivnije u svemu dvojbe i izazovi s kojima se susreću u dnevnom poslu, bremenitom multiplim komorbiditetima, preklapajućim kliničkim slikama i potrebom za ekspertizom u nekoliko kliničkih područja.

Gdje smo se više suočili s tim izazovima nego u pandemiji? Upravo u beznadu pandemije, a na krilima „eureka“ trenutaka koji su nas uzbuđivali u našim multidisciplinarnim timovima, izrodila se ideja o osnivanju platforme za edukaciju iz područja intenzivne medicine u koju bi bili uključeni svi profili „intenzivaca“. **Intenzivna.hr** počela je skromno, s nekoliko webinarima. Ono što se nedavno odigralo u Baranji, prerاسlo je i naša razigrana očekivanja.

Multidisciplinarni skup „**Dileme i mitovi akutne i intenzivne medicine**“ održan je u Belom Manastiru od 27. do 29. ožujka ove godine. Drugi je po redu skup ovog tipa, zamišljen i realiziran u potpunosti kao debatan događaj. Na skupu je aktivno sudjelovalo nevjerojatnih 180 kolega, u svojstvu članova debatnih timova, moderatora ili sudaca. Anesteziozisti, liječnici svih internističkih subspecijalnosti zaposleni u općim intenzivnim jedinicama, kardiolozi, nefrolozi, pulmolozi, neurolozi, infektolozi, mikrobiolozi, specijalisti hitne medicine i psihijatri, podijelili su svoje dvojbe iz svakodnevnih borbi s prvih linija. U sesijama kao što su „Neki to vole vruće – zbrinjavanje sepse“, „Bubreg – romantični egoist“ i „Život teče u laganom ritmu“,

Članovi organizacijskog odbora: Daniel Lovrić, Marin Pavlov, Romana Perković, Mate Mogaš, Ivan Šitum, Ante Erceg, Vanja Nedeljković (nedostaju Sonja Krofak, Marko Siroglavić)

timovi su branili svoje pro ili contra stavove u strukturiranom unakrsnom ispitivanju, s mogućnošću uključivanja publike u interaktivnu raspravu.

Oživjeli smo i proživjeli ponovno vječne nedoumice u debatama tipa „Moj inotrop je najbolji“, „Moj upalni parametar je najbolji“ i „Može biti samo jedan – optimalni PEEP!“. Kako i doliči njihovoj važnosti u procesu intenzivnog liječenja, ovaj su put na skupu sudjelovale medicinske sestre i tehničari. Posebno je interesantno bilo čuti njihova razmišljanja i stavove vezane za liberalan pristup posjetama rodbine u jedinicama intenzivnog liječenja. Osim debata, mišljenja su se dijelila i u četiri razgovora s ekspertima, od kojih su dva vođena na engleskom jeziku (s prof. Javierom Garciom iz Madrida i prof. Zsoltom Molnarom iz Budimpešte). Program je ovaj put osvježen s ukupno 15 praktičnih radionica u paralelnom programu (detaljan raspored dostupan je na poveznici na intenzivna.hr).

Da je koncept primamljiv, pokazuje i broj sudionika - 370 registriranih na licu mjesta te ukupno 500 u online prijenosima. Skup je imao regionalni karakter, sa sudionicima iz Hrvatske, Slovenije, Mađarske, Bosne i Hercegovine i Srbije. Unatoč vrlo intenzivnom rasporedu, ostalo je dovoljno vremena za druženje i ono što danas nazivamo popularnim eng. terminom „*networ-*

king“, a dotično je umrežavanje vrlo važan aspekt multidisciplinarnе suradnje. Možda je najbolji način da prenesemo atmosferu skupa utisak s jedne od posljednjih debata u programu u kojem su na temu delirija u intenzivnim jedinicama diskutirali kolege psihijatri. Unatoč kompetitivnom karakteru debata (pobjeda donosi samo čast, a o rezultatu odlučuje publika), kolegica je svjesno i bez predumišljaja, nauštrb vlastitom timu, pomogla oponentima u debati jer je osjetila da je to ispravno i nužno za širenje znanja i istine. Najveći doseg ovog skupa upravo i jest osjećaj zajedništva, osjećaj da nismo sami u svojim borbama, osjećaj da postoje kolege i ljudi koji žele i mogu pomoći. Na krilima ove spoznaje, mali, ali kreativni tim okupljen oko udruge **intenzivna.hr**, nastavit će pozivati i dalje uspješno okupljati sva intenzivistička i stručna društva u skupovima u narednim godinama.

Ovim putem željeli bi zahvaliti na gostoprinstvu timu hotela Patria, koji su opet bili na visini zadatka. Pozdrav s benzinske postaje na povratku sa skupa! „Dodite nam opet!“ - oslikava i našu želju da smo domaćinima pružili ponešto i zauzvrat, na ovom, ako smo dobro čuli, najvećem događaju u Belom Manastiru ove godine. Dragi domaćini, vidimo se za dvije godine! (upratite intenzivna.hr za više recepata)

PRIPREMILA ANNA MRZLJAK

Hrvatski i američki znanstvenici objavili novi prediktivni model otkrivanja primarnog sijela metastatskih zloćudnih tumora temeljen na genetičkoj analizi i umjetnoj inteligenciji

 PETAR BRLEK

U radu je analizirano više od 20 000 metastatskih tumorskih uzoraka te oko 600 različitih gena.

Zagreb, 14. ožujka 2025. Liječnici i znanstvenici Specijalne bolnice Sv. Katarina, u suradnji s kolegama prestižnog Dartmouth Healtha (SAD), prošle su godine u rujnu proveli prvo uspješno sekvenciranje cijelog genoma (WGS, od engl. *whole genome sequencing*) s kliničkom interpretacijom u Hrvatskoj, a svega nekoliko mjeseci nakon toga razvili su model koji ima golemi potencijal u detekciji primarnog sijela zloćudnih tumora nepoznatog primarnog sijela.

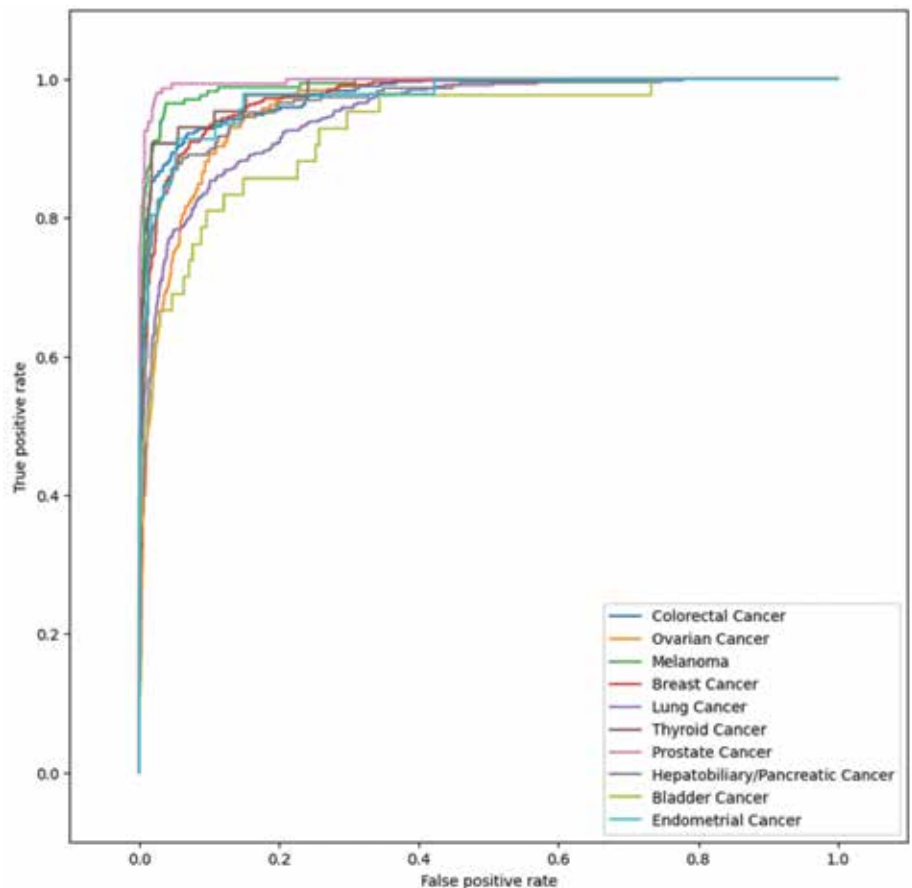
Rezultati njihove *in silico* studije, provedene na uzorku od više od 20 000 metastatskih tumorskih tkiva i analizi preko 600 gena, temelje se na računalnim simulacijama te su upravo objavljeni u časopisu *International Journal of Molecular Sciences* (<https://www.mdpi.com/1422-0067/26/6/2568>). Autori su studije Dragan Primorac, Petar Brlek i Luka Bulić iz Specijalne bolnice Sv. Katarina (Hrvatska) te Nidhi Shah i Parth Shah iz Dartmouth Healtha (SAD-a).

Rak nepoznatog primarnog sijela (engl. *Cancer of Unknown Primary, CUP*), predstavlja značajan dijagnostički i terapijski izazov u području onkologije. S obzirom na ograničenja trenutačnih dijagnostičkih postupaka u kliničkoj praksi, nužno je razviti nove pristupe kako bi se poboljšali ishodi liječenja bolesnika s rakom nepoznatog primarnog sijela. Cilj je ovog istraživanja bio razviti OncoOrigin, softver temeljen na strojnom učenju koji koristi genetičke podatke dobivene sekvenciranjem tumorske DNK kako bi se precizno utvrdilo primarno sijelo raka.

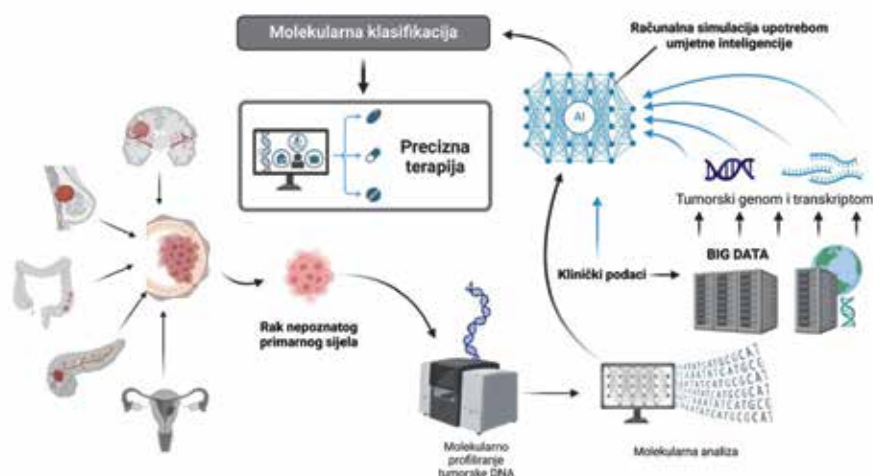
U objavljenom istraživanju, u kojemu je pristup temeljen na računalnim simulacijama uporabom umjetne inteligencije, analizirano je više od 20 000 metastatskih tumorskih uzoraka, zajedno s podacima o spolu i dobi

bolesnika oboljelih od raka te prisutnosti genetičkih varijanti u više od 600 različitih gena. Kvaliteta modela procijenjena je unakrsnom validacijom na skupu za učenje i evaluacijom na zasebnom skupu za ispitivanje. Konačno, optimalni model integriran je s grafičkim korisničkim sučeljem u softver OncoOrigin. Također, određena je važnost pojedinih obilježja za razlikovanje različitih primarnih sijela tumora. Od četiriju ispitanih modela strojnog učenja, XGBoostClassifier pokazao je najbolju učinkovitost, s ROC-AUC vrijednošću od 0,97 (engl. *Receiver Operating Characteristic – Area Under the Curve*), gdje je

maksimalna vrijednost 1. ROC-AUC je mjera kvalitete modela koja pokazuje koliko dobro model identificira određenu klasu, primjerice jednu vrstu tumora. Vrijednost 1 predstavlja savršen model koji će svaku vrstu tumora ispravno klasificirati bez pogreške, dok vrijednost 0,5 označava model koji nije bolji od nasumičnog pogađanja vrste tumora. Što je ROC-AUC vrijednost bliža 1, to je model precizniji u prepoznavanju ispravnog primarnog sijela tumora. Navedena vrijednost pokazuje iznimnu prediktivnu moć ovog modela, što

ROC krivulja OncoOrigin modela za svako primarno sijelo. Što je brijeg krivulje za određeno sijelo bliži gornjem lijevom kutu, to je prediktivna moć modela za identifikaciju tog sijela jača (veća je površina ispod dane krivulje).

Shematski prikaz modela temeljenog na računalnim simulacijama uporabom umjetne inteligencije i prisustva genetičkih varijanti koji je doveo do razvoja OncoOrigin softvera. OncoOrigin temeljen na strojnom učenju koristi genetičke podatke dobivene sekvenciranjem tumorske DNK s ciljem preciznog utvrđivanja primarnog sijela raka. Model ima značajan potencijal u unaprijeđenju molekularne klasifikacije tumora te optimizaciji (ciljanog) liječenja.

ga čini vrlo korisnim alatom za onkologe pri donošenju odluka o liječenju.

Za razliku od drugih modela strojnog učenja opisanih u literaturi, OncoOrigin izdvaja se integracijom s intuitivnim grafičkim sučeljem, što omogućuje jednostavniju primjenu u kliničkoj praksi. Time se olakšava korištenje ovog alata onkološkim stručnjacima, a njegova bi implementacija u svakodnevnoj dijagnostici mogla značajno unaprijediti identifikaciju primarnog sijela tumora i omogućiti njihovo precizno liječenje.

Precizna (personalizirana) medicina postala je ključna u određivanju onkoloških terapijskih protokola omogućujući primjenu ciljanih terapija temeljenih na specifičnim molekularnim biljezima tumora. Napredne metode molekularne biologije, poput sekvenciranja cijelog genoma (WGS), cijelog egzoma (WES) i transkriptoma tumorskog tkiva, omogućuju detaljno molekularno profiliranje tumora. Time se otvara put prema personaliziranim terapijama koje precizno djeluju na molekularne ciljeve unutar tumorskih stanica, značajno povećavajući učinkovitost liječenja i poboljšavajući prognozu pacijenata.

Zloćudni tumori nepoznatog primarnog sijela čine oko 5 % svih zloćudnih bolesti i predstavljaju jedan od najvećih dijagnostičkih i terapijskih izazova u onkologiji. Ovi tumori obično pokazuju izrazitu biološku agresivnost i brzu progresiju, što rezultira iznimno lošom pro-

gnozom – čak 84 % bolesnika umire tijekom prve godine od postavljanja dijagnoze. Jedan je od ključnih problema raka nepoznatog primarnog sijela što primarna lokalizacija bolesti ostaje nepoznata, čime se ograničavaju mogućnosti kirurškog liječenja i radioterapije. Osim toga, bez prepoznavanja primarnog organa iz kojeg tumor potječe, ne mogu se precizno odrediti protokoli za kemoterapiju, imunoterapiju i druge ciljane terapije. Zbog toga se pacijenti često liječe nespecifičnim terapijama

koje nisu prilagođene određenoj vrsti raka, što dodatno smanjuje izgleda za uspješno liječenje. Uz sve prednosti, tradicionalne dijagnostičke metode poput imunohistokemijskog bojenja specifičnim biljezima imaju ograničene mogućnosti u identificiranju primarnog sijela, a posebno kod slabo diferenciranih tumora te u slučajevima CUP-a nisu dovoljno pouzdane za točnu identifikaciju primarnog sijela tumora.

„Znanstveni će doprinos ovog rada biti izuzetno značajan, ne samo za razumijevanje novotvorina nepoznatog primarnog sijela, već i za unaprijeđenje molekularne klasifikacije s primjenom u dijagnostici svih tumora, čime se otvaraju mogućnosti za personalizirano i ciljano liječenje.“ - Dr. Petar Brlek, predsjednik Sekcije mladih Hrvatskog društva za humanu genetiku.

„Nedvojbeno je da će nova znanja koja dobivamo genetičkom analizom, uz primjenu umjetne inteligencije, imati golem utjecaj na razvoj dijagnostičkih i terapijskih postupaka u onkologiji. U našem smo radu prikazali izniman potencijal jednog modela strojnog učenja kojeg smo razvili u svrhu identifikacije primarnog sijela tumora, čime se kliničarima omogućuje optimizacija terapije. Model nastavljamo usavršavati povećanjem broja metastatskih tumorskih tkiva kod kojih će se povećati broj analiziranih gena, s konačnim ciljem uvođenja cjelogenomske analize.“ Prof. dr. sc. Dragan Primorac, predsjednik Hrvatskog društva za humanu genetiku i Hrvatskog društva za personaliziranu medicinu.

Tim znanstvenika Specijalne bolnice Sveta Katarina i Dartmouth Health.

World Liver Day – Food is Medicine – 19. travnja 2025.

 Prof. dr. sc. ANNA MRZLJAK, dr. med.
Referentni centar za kronične
bolesti jetre RH
Zavod za gastroenterologiju i
hepatologiju, KBC Zagreb

„Hrana je lijek“, fraza je koju često čujemo u raspravama o prevenciji i zdravlju. Ideja je jednostavna: pravilna prehrana može pomoći u prevenciji, čak i liječenju kroničnih bolesti, od dijabetesa do masne jetre povezane s metaboličkom disfunkcijom (MASLD, od engl. *Metabolic Dysfunction-Associated Steatotic Liver Disease*). MASLD danas obuhvaća gotovo trećinu globalne populacije i većinom je odraz loših prehranbenih navika. Često je povezan s modernom prehranom u kojoj je visok udio ultraprerađene hrane, crvenog mesa i dodanih šećera, osobito u zajednicama gdje je zdravije opcije prehrane teže pronaći. Nesigurna i loša prehrana pridonose toj „tihoj epidemiji“ bolesti jetre, pri čemu pretilost igra jednu od glavnih uloga. Jedući zdraviju hranu ne samo da možemo prevenirati bolest jetre, nego možemo i popraviti već učinjenu štetu. Ako se naviknemo na zdravije uzorke prehrane bogate povrćem, voćem, cjelovitim žitaricama (ječam, zob, heljda, proso, amarant) i zdravijim masnoćama poput maslinovog ulja dugoročno smanjujemo sadržaj masti u jetri, popravljamo jetrenu funkciju i smanjujemo rizik od jetrene bolesti. Međutim, za mnoge nesigurnost prehrane čini zamisao o korištenju hrane kao lijeka više privilegijom, nego praktičnom stvarnošću. Prob-

lem nadilazi glad jer se prvenstveno radi o nedostatku stalnog pristupa zdravoj, pristupačnoj i kulturološki primjerenoj hrani. Ovaj je problem osobito važan u zajednicama koje su već sada suočene s većim rizikom od kroničnih bolesti, uključujući bolesti jetre, što Hrvatsku nije zaobišlo. Politike i različiti komercijalni utjecaji oblikuju naše prehranbene trendove, čineći odabir pojedinih namirnica lakšim ili otežanim. S druge strane, vlade mogu promicati zdravlje putem prehranbenih smjernica, označavanja hrane, zakona, poreza na nezdravu hranu i školskih programa prehrane. Mnogi od ovih čimbenika uglavnom su izvan kontrole običnih građana. Važno je, međutim, prepoznati da prepreke zdravoj prehrani postoje, i da zdravu prehranu mogu učiniti popriličnim izazovom. Jedan korak koji svi možemo učiniti jest da budemo informirani o tome kako prehrana utječe na naše zdravlje i napravimo male, ostvarive promjene u našem životnom stilu.

Upravo na ovome počiva ovogodišnja kampanja Svjetskog dana jetre, u kojoj su svoje snage udružila sva svjetska hepatološka društva (AASLD, EASL, SOLDA, ALEH, APASL) kako bi osvjestila važnost zdrave prehrane u sprječavanju i liječenju bolesti jetre. Kampanja nudi brojne praktične savjete i alate, uključujući i kuharice, te potiče sve da se priključe, od kuhanja do rasprava na društvenim mrežama <https://worldliverday.org/>. Priključite se i vi jer sigurno ćete učiniti nešto dobro za zdravlje svoje jetre. Ove godine 19. travnja pada u Velikom tjednu, što je izvršna prigoda da za Uskrs razmislimo o važnosti prehrane za zdravlje jetre.

Edukacija za transplantacijske koordinatore prema metodici TPM (Transplant Procurement Management)

 NIKOLA ŠIMIĆ TONIN

Ministarstvo zdravstva (Sektor za transplantaciju i biomedicinu) u suradnji s *Donation & Transplantation Institute* iz Barcelone i Hrvatskom donorskom mrežom organiziralo je šesti međunarodni tečaj TPM za transplantacijske koordinatore („*Transplant Procurement Management*“), koji je održan u Zagrebu od 5. do 7. ožujka 2025. Tečaj je bio namijenjen zdravstvenim djelatnicima (liječnici i medicinske sestre/tehničari) koji sudjeluju u intenzivnoj skrbi umirućih (neurokritičnih) bolesnika.

Glavni je cilj ovog tečaja bio pružiti specifična znanja i vještine za rano otkrivanje i optimalno upravljanje mogućim darivateljima organa. Edukacija u ovom području preduvjet je povećanja broja darivatelja organa i uspješne provedbe donorskog programa u zdravstvenim ustanovama diljem Hrvatske.

Tečaj o upravljanju sustavom darivanja i presađivanja organa održan je u suradnji sa španjolskim ekspertima prema meto-

Slijeva nadesno: dr. Željka Gavranović, dr. Renata Krobot, dr. Vlasta Merc, dr. Edoardo Sousa, dr. Martina Anušić Juričić, Carmen Blanco, dr. Nikola Žgrablić, dr. Marina Premužić, dr. Serge Vogelaar, dr. Mauricio Galvao

dici programa edukacije TPM. S više od 30 godina iskustva u edukaciji zdravstvenih djelatnika širom svijeta, program TPM omogućuje stjecanje novih znanja i vještina u programu darivanja i transplantacije solidnih organa promovirajući pozitivan stav te omogućujući polazni-

cima stjecanje potrebnih vještina komuniciranja i upravljanja transplantacijskim procesom.

Tečaju je prisustvovalo 30 zdravstvenih djelatnika iz donorskih zdravstvenih ustanova u Republici Hrvatskoj koji su imali priliku upoznati se s dobrom kliničkom praksom u postupcima darivanja organa.

Vrhunski stručnjaci iz područja darivanja i presađivanja organa iz Španjolske i Hrvatske polaznicima su putem interaktivnih predavanja prenijeli svoje znanje i iskustvo iz područja svoga rada, a usvojeni su teorijski dio polaznici potom primijenili i na praktičnom dijelu edukacije, odnosno različitim radionicama, nakon čega im je uručena i licencija TPM.

Martina Anušić Juričić, dr. med.

Prim. Marina Premužić, dr. med.

MINISTARSTVO ZDRAVSTVA

Građevinari za Merkur

 JADRANKA PAVIČIĆ ŠARIĆ

Tradicionalna godišnja gala večera hrvatskih građevinara i ove je godine nadmašila sva očekivanja odazivom sudionika i prikupljenim sredstvima za humanitarni cilj.

U organizaciji Hrvatskog centra za potresno inženjerstvo – Interventna služba, predvođenog profesorom Josipom Atalićem, prikupljeno je više od 250.000 eura za transplantacijski program u Kliničkoj bolnici Merkur, vodećoj hrvatskoj ustanovi u području transplantacije solidnih organa.

Na gala večeri u zagrebačkom hotelu Westin u izdašnim donacijama sudjelovalo je više od 80 hrvatskih tvrtki povezanih s građevinskim sektorom. Ovaj iznos namijenjen je nabavi respiratora i

Liječnici iz KB-a Merkur, slijeva nadesno Danko Mikulić, Jadranka Pavičić Šarić, Stipislav Jadrijević, Mario Starešinić

monitora kompatibilnih s magnetskim poljem kao i ergometra za fizikalnu terapiju ležećih bolesnika.

Ravnatelj Kliničke bolnice Merkur prof. Mario Starešinić, dr.med., naglasio je značaj ove humanitarne akcije te je zahvalio organizatorima i državnom vrhu Republike Hrvatske. Ravnatelj je osobitu zahvalnost izrazio obiteljima darovatelja organa bez kojih ovako uspješan tran-

splantacijski program u Kliničkoj bolnici Merkur ne bi bio moguć.

Svečanost je podržao i državni vrh Republike Hrvatske: potpredsjednik Vlade Republike Hrvatske i ministar prostornog uređenja, graditeljstva i državne imovine Branko Bačić, ministrica zdravstva doc. dr. sc. Irena Hrštić, dr. med., te ministar gospodarstva, poduzetništva i obrta Ante Šušnjar.

13. Simpozij Odabrane teme iz dijalize

Dr. sc. BOJANA ŠIMUNOV, dr. med.
izv. prof. dr. sc. DRAŠKO PAVLOVIĆ, dr. med.

Tradicionalni simpozij, odabrane teme iz dijalize u organizaciji Hrvatskog društva za nefrologiju, dijalizu i transplantaciju, održan je u hotelu Zonar u Zagrebu. Simpoziju je prisustvovalo više od 150 liječnika i medicinskih sestara/tehničara.

Tema ovogodišnjeg simpozija bila je dijaliza u starijih osoba. Populacija

bolesnika na dijalizi je sve starija, medijan dobi bolesnika koji počinju liječenje kroničnom dijalizom iznosi 72 godine, što nosi brojne izazove u liječenju i skrbi.

Kako je naglašeno tijekom simpozija, odluka o metodi nadomještanja bubrežne funkcije, kao i o eventualnom konzervativnom liječenju, treba biti informirana odluka bolesnika, uz podršku obitelji i i/ili skrbnika, liječnika i ostalih zdravstvenih djelatnika te po potrebi i socijalnog radnika i duhovnika.

Dobro konzervativno liječenje može bolesnicima starijima od 80 godina omogućiti kvalitetan život koji nije značajno kraći od života bolesnika iste dobi na dijalizi. Naglašeno je kako treba na razuman i objektivan način upoznati bolesnika sa svim prednostima i nedostacima svih metoda i mogućnostima konzervativnoga, tj. medikamentoznog liječenja.

Održana su zanimljiva predavanja o definicijama krhkosti i utjecaju na ishode bolesnika te o zajedničkom

Most(ar) regionalne endokrinologije

 PETRA MELIŠ

Peti regionalni simpozij mladih endokrinologa održan je od 4. do 6. travnja 2025. godine u Mostaru, u organizaciji Kliničkog odjela za endokrinologiju i dijabetologiju Sveučilišne kliničke bolnice Mostar i Medicinskog fakulteta Sveučilišta u Mostaru pod vodstvom doc. dr. sc. Ante Mandića.

Simpozij je okupio mlade liječnike iz šest zemalja regije: Crne Gore, Hrvatske, Sjeverne Makedonije, Slovenije, Srbije te Bosne i Hercegovine, kao zemlje domaćina (160 sudionika iz 50 različitih zdravstvenih ustanova!). Cilj skupa bio je povezivanje specijalizanata i mladih specijalista endokrinologije i dijabetologije uz raspravu o aktualnim temama i novostima ove grane medicine, čime se simbolika održavanja simpozija u Mostaru i pojačala.

Program je obuhvatio niz predavanja vrhunskih i istaknutih stručnjaka iz regije, kao i mladih kolega te su se održale i dvije hvalevrijedne radionice – radionica ultrazvuka vrata i radionica o naprednim tehnologijama u šećernoj bolesti.

Organizacijski odbor, sastavljen od predstavnika vodećih organizacija regije, uspješno je realizirao ovaj događaj, pružajući platformu za razmjenu iskustva, znanja i uspostavljanje suradnje. Svi sudi-

onici su izrazili zadovoljstvo organizacijom i sadržajem simpozija, ističući važnost ovakvih događaja za profesionalni razvoj i unaprjeđenje endokrinološke struke u regiji. Sekcija mladih endokrinologa HDED-a te naše Karin Zibar Tomšić i Anja Barać Nekić primile su zahvalnice za iznimni doprinos razvoju endokrinologije u regiji. Hvala našem dragom domaćinu dr. Anti Mandiću jer je učinio da je Mostar je postao naše središte svijeta ova tri dana!

odlučivanju. Posebnosti starijih bolesnika utječu i na moguće komplikacije. Zbog promjena na krvnim žilama, povezanih s dobi i osnovnom bole-

sti, kreiranje krvožilnog pristupa može biti izazovno, kao i liječenje infekcija vezanih uz središnji venski kateter. Uz navedeno, bilo je riječi i

o liječenju starijih bolesnika sa srčanim popuštanjem na dijalizi, kao i o novim spoznajama u liječenju poremećaja koštano-mineralnog metabolizma u kroničnoj bubrežnoj bolesti (KBB). Predlaže se razlikovati dva oblika: KBB-krvožilni poremećaji te KBB-osteoporozu. Održana su i predavanja o hiperkalijemiji i ulozi prehrane u liječenju završnog stupnja KBB-a. Naglasak je stavljen na mediteransku prehranu i neograničavanje povrća i voća, uz prikladnu pripremu.

Nakon održanih predavanja, iznošenja najnovijih smjernica i prenošenja iskustava, simpozij je zaključen konstruktivnom raspravom, uz sudjelovanje predavača i publike.

Vodeći europski glaukomatolozi na jubilarnom simpoziju *Glaucoma Codes*

 ADRIAN LUKENDA

Svjetski tjedan glaukoma u Hrvatskoj, ove je godine započeo 7. ožujka desetim simpozijem o glaukomu, pod nazivom *Glaucoma Codes*, u hotelu Hilton Garden Inn u Zagrebu. Ovaj međunarodni simpozij tradicionalno organizira Glaukomska sekcija HOOD-a i Referentni centar za glaukom Ministarstva zdravstva. Posljednjih nekoliko godina, simpozij se organizira u suradnji s Europskim glaukomskim društvom - EGS-om (eng. *European Glaucoma Society*). Naglasak ovog dvodnevnog simpozija bio je na metodama dijagnostike glaukoma. Kroz stručna predavanja domaćih i međunarodnih stručnjaka te interaktivne radionice i sekcije, sudionici su imali priliku dobiti nova i korisna saznanja o tome kako dodatno unaprijediti dijagnostiku i mogućnosti koje pružaju suvremeni uređaji i njihova softverska rješenja u njihovim ustanovama.

Simpozij je otvorila voditeljica glaukomske sekcije HOOD-a, prof. Mia Zorić Geber te najavila događanja u sklopu ovogodišnjeg, također jubilarnog, Svjetskog tjedna glaukoma u Hrvatskoj. Istaknula je kako će i ove godine kampanja uključivati javnozdravstvene akcije mjerenja očnog

tlaka na javnim površinama te medijske aktivnosti, od plakata i brošura, nastupa u medijima, do osvjjetljavanja lokalnih znamenitosti, poput trgova, fontana, mostova i drugih građevina zelenom bojom kako bi se osvijestila važnost ranog otkrivanja i pravodobnog početka liječenja glaukoma.

Budući da je glaukom bolest vidnog živca, posebno su zanimanje pobudila predavanja i rasprava stručnog panela na temu neuroprotekcije. Pritom je naglasak bio na mogućem neuroprotektivom učinku citikolina koji je odnedavno dostupan i u Hrvatskoj u obliku očnih kapi ili dodatka prehrani. Vrlo je zanimljivo bilo i predavanje dr. Rašeljke Tadić, koja je istaknula dio EGS-ovog programa za mlade specijaliste, pod nazivom *Next Generation Partnership*, o još uvijek nedovoljno razjašnjenom značaju suvremenih mogućnosti mjerenja biomehanike rožnice u prognozi glaukoma i mjerenja očnog tlaka.

Posebna je gošća simpozija bila voditeljica EGS-ovih programa za subspecijalizacije, dr. Gordana Sunarić Mégevand iz Ženeve, koja je istaknula kako je EGS prvo europsko udruženje subspecijalista koje je, unutar Europske udruge liječnika specijalista, poznatijeg kao UEMS, orga-

niziralo potpuno strukturiranu i financijski pokrivenu stipendiju za jednogodišnji program uže specijalizacije iz glaukoma (eng. *fellowship*). Opisala je mukotrpan put standardizacije edukacije iz područja glaukoma, od vrlo slabe uspješnosti polaganja prvih subspecijalističkih ispita 2015. godine, do značajno boljih rezultata nakon akreditacije devet nacionalnih centara izvrsnosti, među kojima je odnedavno i hrvatski Referentni centar za glaukom.

Osječki pješački most je povodom Dana glaukoma svijetlio zeleno

OSCON 2025 – PULSE OF PROGRESS

**ANTONIA MIŠIĆ, ADRIAN BORNA BAŠIĆ,
ANA PRICA** – članovi organizacijskog
odbora studentskog kongresa
OSCON

Sedmi puta zaredom, svoja je vrata studentima i mladim liječnicima otvorio osječki studentski kongres OSCON koji organiziraju studenti Medicinskog fakulteta Osijek. Naime, OSCON su samoinicijativno osnovali vrijedni i inovativni studenti prije sedam godina povodom povezivanja studenata i profesora na lokalnoj i internacionalnoj razini te da se nova znanja podijele i stara iznova ponove. Tema je ovogodišnjeg OSCON-a bila ***Pulse of Progress: Shaping the future of cardiovascular health***, a kongres se održao od 3. do 5. travnja 2025. u Osijeku, u prostorijama Građevinskog i arhitektonskog fakulteta u Osijeku.

Ovogodišnjom smo temom htjeli ukazati na važnost zdravlja srca, organa bez kojeg nitko od nas ne može, a upravo su kardiovaskularne bolesti vodeće u svijetu. Stručnjaci iz različitih područja kardiologije prenijeli su svoje spoznaje o inovativnim pristupima u terapiji glavnog vitalnog organa. Napreci su raznoliki - od razvoja kliničkih metoda liječenja, sve do poboljšanja kvalitete života, koja je velik problem modernog društva. Ove je godine kongres posjetio dosad najveći broj sudionika, njih čak 485, od čega gotovo 350 aktivnih. Najvećim su to dijelom studenti medicine, mladi liječnici te specijalizanti. U organizaciji je sudjelovalo 37 članova Organizacijskog odbora, uz pomoć 37 vrijednih volontera te brojnih drugih kontributora. Ostvarili smo partnerstva s čak 18 studentskih kongresa, kako iz Hrvatske, tako i iz cijele Europe.

Ove je godine pristiglo najviše prijava, do sada njih čak 354. Nakon što su znanstveni odbor te iskusni liječnici svaki rad dva puta pregledali, izabrano je 253, što je udio prihvaćenih od 71 %. Od prihvaćenih je radova najviše prikaza slučajeva, njih 223 (88 %). Njih slijede klinička istraživanja, kojih je bilo 13 (5 %) i osnovna istraživanja, kojih je bilo 11 (4 %). Preglednih je radova

Pjevački zbor studenata Medicinskog fakulteta Sveučilišta J. J. Strossmayera u Osijeku "Sinkopa"

bilo 5 (2 %). Predavanja je u četvrtak otvorio akademik Davor Miličić (KBC Zagreb i predsjednik Hrvatskog kardiološkog društva) predavanjem o najnovijim spoznajama o uznapredovalom srčanom zatajenju i njegovom liječenju. Profesorica Kristina Selthofer-Relatić (KBC Osijek) predavala je o ehokardiografiji u dijagnostici kardiomiopatija. Prvi je blok predavanja zatvorio doktor Matija Marković iz KB-a Merkur te nas je uveo u šaroliki i kreativni svijet elektrofiziologije srca. U petak nas je u prvi blok predavanja uveo doktor Zsolt Prodan, iz Mađarske, predavanjem o vrlo izazovnom području kongenitalne srčane kirurgije. Nakon njega slijedili su docent Tomislav Ištvančić i doktor Vedran Farkaš iz KB-a Osijek koji su nas uveli u svijet vaskularne kirurgije. Putem platforme Zoom doktorica znanosti Doris Taylor strastveno je predavala o budućnosti umjetnih srca. Drugi je blok predavanja zatvorio doktor Matej Katavić iz

BBC-a Sestre milosrdnice, predavanjem o naprednoj ehokardiografiji u pedijatrijskoj populaciji. Zadnji blok predavanja, otvorio je profesor Igor Rudež, transplantacijski kirurg iz KB-a Dubrava, koji nas je proveo kroz povijest transplantacije srca. Nakon njega je docent Grgur Dulić iz KB-a Osijek govorio o kirurškom zbrinjavanju komplikacija infarkta miokarda. Zadnje je predavanje održao profesor Tomislav Letilović iz KB-a Merkur u kojem je povezoao teoriju i praksu u interventnoj kardiologiji.

Naravno, okrpjela nakon bogatog programa bila je u obliku zabavnog kviza općeg znanja u studentskom Campusu. Ovogodišnji je kongres postavio nove temelje za nadolazeće kongrese, poglede i standard, uz pomoć svih onih koji su bili prisutni i upotpunili čar onoga što je konačna poruka iza svakog prijašnjeg susreta: u zajedništvu i slozi, znanje je istovremeno i nečije i svačije.

Prof. dr. sc. Mia Zorić Geber, dr. med.

Razgovor s voditeljicom Referentnog centra za glaukom Ministarstva zdravstva RH, predsjednicom Glaukomske sekcije Hrvatskog oftalmološkog i optometrijskog društva i voditeljicom EGS-a – akreditiranog edukacijskog središta, povodom desete godišnjice nacionalne kampanje za podizanje svijesti o glaukomu.

 RAZGOVARAO ADRIAN LUKENDA

- **Upravo je završila jubilarna deseta nacionalna kampanja povodom Svjetskog tjedna glaukoma u organizaciji Referentnog centra za glaukom. Zašto mislite da je važno upoznati širu javnost s ovom bolešću?**

Glaukom je jedan od vodećih uzroka sljepoće u svijetu, no mnogi nisu svjesni njegove prisutnosti, sve dok ne dođe do nepovratnog oštećenja vida. Budući da bolest često napreduje bez vidljivih simptoma, posebno je opasna ako se ne otkrije na vrijeme. Trenutačno u svijetu od glaukoma boluje oko 78 milijuna ljudi, a procjenjuje se da bi do 2040. godine taj broj mogao premašiti 111 milijuna. Još je alarmantnija činjenica da više od polovice oboljelih u razvijenim zemljama nije svjesno svoje dijagnoze, dok u nerazvijenim područjima taj postotak doseže čak 90 %.

Iako se oštećenje vidnog živca uzrokovano glaukomom ne može izliječiti, pravovremeno postavljanje dijagnoze i odgovarajuće liječenje mogu značajno usporiti ili čak zaustaviti napredovanje bolesti. Zato su redoviti oftalmološki pregledi od ključne važnosti – osobito za rizične skupine, kao što su osobe starije od 40 godina, oni s obiteljskom anamnezom glaukoma, dijabetičari te pacijenti s povišenim očnim tlakom.

Upravo zbog svega navedenoga, iznimno je važno informirati javnost – jer podizanjem razine znanja i svijesti o glaukomu možemo znatno smanjiti broj onih koji gube vid zbog ove tihe, ali izrazito opasne bolesti.

- **Koje ste javnozdravstvene aktivnosti poduzimali i kako biste ocijenili njihove rezultate?**

Hrvatska oftalmološka zajednica od samog početka aktivno sudjeluje u obilježavanju Svjetskog tjedna glaukoma, globalne inicijative koju su 2008. godine pokrenule Svjetska glaukomska organizacija i Svjetska organizacija glaukomskih pacijenata. 2015. godine Referentni centar za glaukom Ministarstva zdravstva RH, smješten na Klinici za očne bolesti KBC-a Sestre milosrdnice, pokreće Nacionalnu kampanju kojoj se pridružuju brojni gradovi diljem Hrvatske. Cilj je kampanje ujediniti glas stručnjaka i pacijenata te snažnijom porukom doprijeti do šire javnosti podižući svijest o važnosti ranog otkrivanja i liječenja glaukoma.

U prvim smo godinama kampanje aktivnosti uglavnom provodili kroz dane otvorenih vrata u klinikama i oftalmološkim ambulantomama u više od 20 hrvatskih gradova. No, 2014. i 2015. godine pokrenuli smo besplatno mjerenje očnog tlaka na javnim površinama, čime je pregledano više od 7 000 građana. U čak 7 % otkriven je povišen očni tlak – glavni rizični čimbenik za razvoj glaukoma te su

upućeni na daljnju obradu. Važan dio kampanje, koja je ujedinila oftalmološka središta u 25 gradova, bile su i medijske aktivnosti: jumbo plakati, edukativni članci, TV i radio emisije, distribucija 100 000 brošura godišnje te podrška javnih osoba. Posljednjih je godina Hrvatska i zasjala zelenim svjetlom za glaukom osvjetljavajući znamenitosti trgova, fontana i ulica zeleno I time se pridružili još jednoj globalnoj inicijativi podizanja svijesti o ovoj bolesti.

Sve su ove aktivnosti značajno pridonijele boljoj informiranosti javnosti o glaukomu naglašavajući važnost ranog otkrivanja i pravovremenog liječenja kako bi se spriječio gubitak vida. Zajednički trud i angažman stručnjaka diljem zemlje, najbolje se prepoznaje u sve ranijem javljanju građana na oftalmološke preglede budući da su sada svjesniji važnosti pravovremene dijagnoze. Kao rezultat toga, glaukom se u Hrvatskoj danas otkriva u ranijoj fazi znatno češće nego prije, kada je bolest često dijagnosticirana tek u poodmaklom stadiju, smanjujući time mogućnosti za učinkovito liječenje i očuvanje vida.

Zbog njezine uspješnosti i održivosti, Hrvatska je u Europi prepoznata kao primjer izvrsne prakse među međunarodnim organizacijama. Osim što ima značajan utjecaj na regiju, naš je model kampanje postao važan pokazatelj uspješnosti i učinkovitosti cijeloj Europi.

Kako bi rekao moj dragi kolega:

„Radim ovaj posao više od 30 godina i nikada nisam vidio da toliko ljudi dolazi na pregled; neki jer im je netko u obitelji imao glaukom, a neki jednostavno iz želje za preventivnim pregledom. To je zaista nevjerojatno i prekrasno vidjeti“. Iskreno, to je jedno od najljepših priznanja svima nama!

➤ Istovremeno s javnozdravstvenim aktivnostima, redovito ste organizirali i stručno-znanstveni simpozij Glaucoma Codes. Posljednjih godina organizirate ovaj simpozij zajedno s kolegama iz Europskog glaukenskog društva (EGS). Što ova suradnja donosi oftalmolozima u Hrvatskoj?

Paralelno s javnozdravstvenim aktivnostima, razvijen je i stručno-znanstveni događaj, kao ključan segment kampanje na koji sam iznimno ponosna. Podizanje razine znanja oftalmologa u Hrvatskoj, iznimno je važno kako bi pacijenti bili dijagnosticiрани što prije i liječeni što kvalitetnije. *Glaucoma Codes* simpozij, koji je započeo kao nacionalni stručni skup s međunarodnim sudjelovanjem, tijekom vremena prerastao je u međunarodno prepoznat događaj. Njegovu je važnost i utjecaj u regiji prepoznala i Europska glaukenska organizacija (EGS), s kojom i ove jubilarne godine zajednički organiziramo simpozij. Zahvaljujući ovoj suradnji, Hrvatska je postala središnje mjesto okupljanja, ne samo oftalmologa iz zemlje i susjednih država, već i vrhunskih europskih i svjetskih stručnjaka, čime se omogućuje pristup visokokvalitetnoj edukaciji o glaukomu. Poseban se naglasak stavlja na usmjeravanje i stručno vođenje mladih oftalmologa od samih početaka njihove karijere, potičući ih na izvrsnost. Kroz ovu suradnju, ne samo da se unaprjeđuje

oftalmološka struka i grade snažni temelji za buduće generacije stručnjaka, već se i dugoročno osigurava bolja skrb za naše pacijente.

➤ Možete li reći nešto više o stipendiji za užu specijalizaciju iz područja glaukoma koju je pokrenulo Europsko glaukenskog društvo?

Europsko glaukenskog društvo (EGS) pokrenulo je stipendijski program za užu specijalizaciju iz glaukoma u akreditiranim nastavnim središtima unutar zemalja članica UEMS-a, s ciljem da se u cijeloj Europi izjednači kvaliteta edukacije i skrbi glaukenskog pacijenata. Nacionalni program omogućuje kandidatima obuku u vlastitoj zemlji, prilagođenu specifičnim jezičnim, medicinsko-pravnim i administrativnim uvjetima. Središta koja zadovoljavaju visoke standarde podučavanja i obuke koje propisuje EGS, uključujući kvalitetu nastave, stručnost supervizora i uvjete edukacije, mogu se prijaviti za akreditaciju.

Do sada je deset središta steklo status certificiranih edukacijskih institucija, među kojima je i Klinika za očne bolesti KBC-a Sestre milosrdnice. Time je prepoznata njezina predanost i stručnost u edukaciji oftalmologa, kao rezultat dugogodišnjeg upornog i nesebičnog rada generacija liječnika.

➤ Što će EGS-ova akreditacija Referentnog centra za glaukom KBC-a Sestre milosrdnice značiti za mlade oftalmologe u Hrvatskoj i susjednim zemljama?

Akreditacija Referentnog centra za glaukom KBC-a Sestre milosrdnice znači iznimnu priliku za mlade oftalmologe u Hrvatskoj i susjednim zemljama. Mlade će kolege imati pristup vrhunskoj edukaciji prema programu i u skladu s visokim standardima Europskog glaukenskog društva - EGS-a. Kroz strukturirani jednogodišnji program, kandidati će steći napredno kliničko i kirurško znanje o glaukomu, pod mentor-

>>

stvom iskusnih stručnjaka. Također, akreditacija će olakšati profesionalni razvoj i otvarati mogućnosti za daljnju međunarodnu suradnju te razmjenu znanja. Ova certifikacija potvrđuje da Hrvatska ima središte koji ispunjava najviše europske standarde u edukaciji glaukoma, čime se dodatno jača kvaliteta oftalmološke skrbi pacijenata u Hrvatskoj.

► Poznato je kako liječenje glaukoma u KBC-u Sestre milosrdnice ima dugu povijest. Možete li nam nešto više reći o Referentnom centru za glaukom Ministarstva zdravstva RH?

Referentni centar za glaukom Ministarstva zdravstva RH, smješten u Klinici za očne bolesti KBC-a Sestre milosrdnice, ima bogatu povijest i dugu tradiciju liječenja ove ozbiljne bolesti. Njegovi temelji sežu u 1956. godinu, kada je doc. dr. sc. Sonja Jurković Pagon, dr. med., osnovala Kabinet za glaukom, tada jedini takve vrste u zemlji. Njezina pionirska uloga uključuje prepoznavanje važnosti glaukoma kao vodećeg uzroka sljepoće te uvođenje aplanacijske tonometrije koja je postala referentni postupak mjerenja ocnog tlaka. Osim toga, značajno je unaprijedila kirurške tehnike liječenja glaukoma, čime je postavila temelje za daljnji razvoj ove oftalmološke subspecijalnosti.

Na tim čvrstim temeljima, dugogodišnji trud i predanost generacija oftalmologa rezultirali su time da je Klinika za očne bolesti KBC-a Sestre milosrdnice 2006. godine stekla status Referentnog centra za glaukom Ministarstva zdravstva RH-e. Nezaobilazno je, stoga, spomenuti ugledne oftalmologe koji su svojim radom značajno pridonijeli razvoju struke, poput dr. Mire Čoti te mojih učitelja, prim. dr. Jadranke Koršić i prof. dr.

sc. Zdravka Mandića, koji je unaprijedio niz kirurških tehnika i utemeljio Glaukomsku sekciju Hrvatskog oftalmološkog i optometrijskog društva.

Neizostavno je naglasiti da je danas za ovako visoku razinu stručnog rada potreban cijeli tim predanih profesionalaca – glaukomatologa i suradnika drugih subspecijalnosti te posebno educiranih medicinskih sestara, kao što su Martina Rihtar i Matea Ročić, koje aktivno sudjeluju u ključnim dijagnostičkim postupcima i pružanju skrbi pacijentima. Naš stručni tim glaukomatologa okuplja iskusne i predane oftalmologe, kao što je prof. dr. sc. Katia Novak Lauš, dok dr. Rašeljka Tadić i dr. Tena Križ svojim radom i predanošću značajno doprinose Centru. S iskustvom koje stječu, vidljivo je da nastavljaju graditi njegovu tradiciju i doprinositi daljnjem razvoju struke.

Kao središte izvrsnosti, izvodimo najveći broj kirurških zahvata kod oboljelih od glaukoma u zemlji, s posebnim naglaskom na najteže i najsloženije slučajeve. Centar neprestano uvodi inovativne terapijske i kirurške tehnike prateći najnovije svjetske trendove u oftalmologiji. Također bih naglasila da ima ključnu ulogu u edukaciji mladih oftalmologa i subspecijalista glaukoma osiguravajući im vrhunsku kliničku i kiruršku obuku.

Stručno se nasljeđe ovog centra najviše očituje kroz njegovu povezanost sa stvaranjem zagrebačke škole glaukoma. Zahvaljujući dugogodišnjoj posvećenosti i viziji predstojnika prof. dr. sc. Zorana Vatavuca, centar je postao referentna točka u području glaukomske skrbi, koja i danas zauzima važno i prepoznatljivo mjesto, ne samo u Hrvatskoj, već i u europskoj oftalmologiji. Certifikacija Europskog glaukomskeg društva dodatno potvrđuje njegov status centra koji

ispunjava najviše europske standarde u edukaciji i liječenju glaukoma.

► Koje suvremene postupke liječenja glaukoma primjenjujete Vi i Vaše kolege? U kojem smjeru mislite da će se dalje razvijati operativno liječenje glaukoma?

U Referentnom centru za glaukom KBC-a Sestre milosrdnice, primjenjujemo širok spektar suvremenih dijagnostičkih i terapijskih postupaka, prilagođenih individualnim potrebama pacijenata i stadiju bolesti. Ovakav personalizirani pristup smatramo jednim od ključnih obilježja našeg središta omogućujući optimalne ishode liječenja i visoku razinu skrbi za oboljele. Trenutačno koristimo najnaprednije metode liječenja, uključujući farmakološku terapiju, laserske zahvate klasične filtracijske operacije, ugradnju drenažnih implantata, kao i izvođenje minimalno perforativnih zahvata s ugradnjom malih implantata. Neke napredne tehnike izvode se jedino u referentnom centru, za koje su naši kirurzi prošli propisanu edukaciju i stekli certifikat. Što se tiče budućnosti, operativno liječenje glaukoma kreće u smjeru sve manje invazivnih postupaka koji omogućuju učinkovitu regulaciju ocnog tlaka, uz brži oporavak i manje komplikacija. Očekujemo daljnji razvoj novih MIGS-a (minimalno invazivnih) implantata, poboljšane laserske tehnologije te personalizirane terapijske pristupe, koji će omogućiti preciznije liječenje prilagođeno svakom pacijentu. Također, razvoj regenerativne medicine i neuroprotekcije mogao bi u budućnosti otvoriti mogućnosti zaštite vidnog živca i očuvanja vida kod glaukomskeg bolesnika.

KREATIN ZA SNAGU HERKULA, BICEPS SCHWARZENEGGERA I MOZAK EINSTEINA

 Prof. dr. sc. LIVIA PULJAK, dr. med.
Hrvatsko katoličko sveučilište
livia.puljak@unicath.hr

Ako ste ikad pokazali barem rubno zanimanje za sport ili rekreaciju, čuli ste da je kreatin supermoćni dodatak koji vam je baš nužan u životu. Bijeli je to prah koji se ne usmrkava, već se miješa s vodom ili uzima u obliku tableta, a obećava snagu Herkula, biceps Schwarzeneggera i mozak Einsteina.

Što je zapravo kreatin?

Kreatin je spoj koji tijelo prirodno proizvodi. Dijelom ga unosimo hranom. U našem se tijelu pretvara u fosfokreatin, brz, ali kratkotrajan izvor fosfata za obnovu adenozin-trifosfata (ATP) tijekom intenzivne tjelesne aktivnosti. ATP je osnovni oblik energije koji naše stanice koriste za gotovo sve procese. Sastoji se od adenina, riboze i tri fosfatne

skupine. Kada tijelu treba energija, jedna fosfatna skupina se odvoji i ATP postaje ADP (adenozin difosfat). Pri tom se procesu oslobađa energija koju stanica koristi. Fosfokreatin donira fosfatnu skupinu molekuli ADP-a, pri čemu nastaje kreatin i regenerira se ATP. Kad se radi nešto eksplozivno ili brzo (npr. sprint, dizanje utega), tijelu brzo ponestane ATP. Tu uskače fosfokreatin, koji pomaže brzo obnoviti ATP i omogućuje nastavak aktivnosti. Taj je proces ključan za intenzivne, kratke napore.

Kreatin je 1832. iz mišićnog tkiva izolirao francuski kemičar Michel Eugène Chevreul. Spoj je nazvao „kreatin“ po grčkoj riječi kreas, što znači meso. Dakle, meso je doslovno dalo ime ovom spoju. Tijekom 19. stoljeća znanstvenici su otkrili da ljudi koji jedu meso imaju više kreatina u tijelu od vegetarijanaca, što je dodatno potvrdilo prehranbeni izvor kreatina. Ozbiljna istraživanja o ulozi kreatina u mišićnoj energiji počinju 1920. Istraživači su otkrili da kreatin pomaže u skladištenju energije u obliku fosfokreatina, što je kasnije postalo temelj za razumijevanje njegovih ergogenih učinaka.

Prava eksplozija interesa za kreatin nastaje 1990-ih, kada sportaši, osobito dizači utega i sprinteri, počinju koristiti kreatin kao legalni dodatak prehrani za povećanje snage i mišićne mase. Nakon što su neki olimpijski sportaši priznali da ga koriste, kreatin je postao zvijezda među dodacima prehrani.

Cochraneovi sustavni pregledi o učinku kreatina

U Cochrane knjižnici objavljeno je pet sustavnih pregleda o kreatinu. U njima je ispitan učinak kreatina na Parkinsono-

novu bolest, liječenje mišićnih poremećaja, hipertenziju i srčanožilne bolesti, amiotrofičnu lateralnu sklerozu i bolest motornih neurona te kao dodatak prehrani tijekom trudnoće za neuroprotekciju fetusa. Sustavni pregled Kleya i suradnika pokazao je da dokazi visoke kvalitete iz randomiziranih kontroliranih pokusa pokazuju da kreatin povećava mišićnu snagu kod mišićnih distrofija. Također, postoje dokazi da kreatin poboljšava funkcionalnu sposobnost kod mišićne distrofije i idiopatske upalne miopatije. Ostali Cochraneovi sustavni pregledi ili nisu našli uvjerljive dokaze da kreatin može biti koristan za analizirane indikacije ili u slučaju sustavnog pregleda neuroprotekcije fetusa, nisu nađeni objavljeni pokusi na tu temu. Međutim, svi ti Cochraneovi sustavni pregledi objavljeni su između 2011. i 2014. pa je riječ o sintezama dokaza koje ne sadrže literaturu objavlvenu u posljednjih deset godina ili više.

No, na PubMed-u može se naći pedesetak ne-Cochraneovih sustavnih pregleda na temu kreatina kao dodatka prehrani, za različite indikacije. Mnogi su od njih objavljeni u posljednjih par godina. Prikazujem rezultate samo najnovijih. Ako ih prikazem sve, morat ćemo promijeniti ime ovih novina u Livijine novine budući da bih zauzela sav prostor jednog broja Liječničkih novina. Znae već gdje je PubMed pa znatizeljno lako mogu pretražiti dodatnu literaturu.

Kreatin monohidrat ili drugi oblici kreatina

Kreatin monohidrat (CrM) najčešći je oblik kreatina koji se nalazi na tržištu kao dodatak prehrani. Međutim, pojavljuju se i novi oblici kreatina pa su Fazio i sur. napravili sustavni pregled kako bi ispitali učinkovitost alternativnih oblika

>>

suplementacije kreatinom za poboljšanje izvedbe i tjelesnog sastava u zdravih ispitanika. Također, provedena je zasebna usporedba kako bi se utvrdila prosječna cijena različitih oblika kreatina. U analizu je uključeno 17 kliničkih pokusa, a istraženi su sljedeći oblici kreatina: magnezijev-kreatin kelat, kreatin citrat, malat, etil ester, nitrat i piruvat. Od svih pokusa, samo su tri usporedila alternativni oblik kreatina s CrM-om, što otežava usporedbu njihove učinkovitosti. Nisu pronađeni dosljedni nalazi o poboljšanju izvedbe kod alternativnih oblika kreatina u usporedbi s placebo. Analiza tržišta pokazala je da je CrM bio oblik kreatina s najnižom cijenom.

Kreatin i trening snage: učinci na regionalnu mišićnu hipertrofiju

Učinci suplementacije kreatinom u kombinaciji s treningom snage na regionalne mjere mišićne hipertrofije, ispitani su u sustavnom pregledu Burke i sur. objavljenom 2023. Uključili su pokuse koji su trajali najmanje šest tjedana i proučavali kombinirane učinke suplementacije kreatinom i treninga snage na lokalizirane, izravne mjere hipertrofije. Analizirali su rezultate iz deset kliničkih pokusa i metaanaliza je pokazala povećanje od 0,11 u skupini koja je uzimala kreatin u kombinaciji s treningom snage, u usporedbi s treningom snage i placebo. Zaključno, rezultati ukazuju da suplementacija kreatinom u kombinaciji s treningom snage dovodi do vrlo malog povećanja izravnih mjera hipertrofije skeletnih mišića, i u gornjem i u donjem dijelu tijela.

Smanjenje masnog tkiva i povećanje mase masnog tkiva u mlađih od 50 godina

U odraslih osoba mlađih od 50 godina, kombinacija vježbi snage i suplementacije kreatinom dovodi do vrlo malog smanjenja postotka tjelesne masti, bez odgovarajućeg smanjenja apsolutne mase masnog tkiva. Zaključili su to Candow i sur. u sustavnom pregledu

objavljenom 2023., u koji su uključili 12 pokusa s ukupno 266 ispitanika.

Kratkotrajna suplementacija kreatinom i sposobnost ponavljanih sprinteva

Suplementacija kreatinom može povećati prosječnu snagu tijekom testova ponavljanih sprinteva, ali izostanak učinaka na maksimalnu snagu, zamor i koncentraciju laktata ukazuje na potrebu za dodatnim istraživanjima koja uključuju mjerenje intramišićnog sadržaja kreatina, zaključili su to Glaister i Rhodes u sustavnom pregledu objavljenom 2022. godine, u koji su uključili 14 kliničkih pokusa.

Izdržljivost u utreniranih osoba

Fernandez-Landa i sur. objavili su 2023. godine sustavni pregled u kojem pišu da postoje čvrsti dokazi da suplementacija kreatin monohidratom može poboljšati kratkotrajnu aktivnost visokog intenziteta kod sportaša. Međutim, učinak suplementacije kreatin monohidratom na aerobnu izvedbu i njegova uloga tijekom aerobnih aktivnosti i dalje su predmet rasprave. Analizirali su 13 kliničkih

pokusa, u kojima je sudjelovalo ukupno 266 ispitanika i zaključili da se suplementacija kreatin monohidratom pokazala neučinkovitom za izdržljivost u utreniranih osoba.

Poboljšanje tjelesne funkcije u starijih i oboljelih od kroničnih bolesti

Na temelju 33 pokusa, Davies i suradnici u sustavnom su pregledu literature zaključili kako kreatin poboljšava izvedbu testa ustajanja iz sjedećeg položaja, mišićnu funkciju i masu nemasnog tkiva u starijih osoba i oboljelih od kroničnih bolesti. No, kažu kako je ključno provesti visokokvalitetna prospektivna randomizirana kontrolirana ispitivanja kako bi se te hipoteze potvrdile.

Dobra vijest za plivače

Suplementacija kreatinom pokazala se neučinkovitom u poboljšanju izvedbe, fiziološkog odgovora i tjelesnog sastava u plivača, zaključili su to Huang i sur. na temelju sustavnog pregleda objavljenoga 2024. godine, u koji su uključili 17 pokusa s ukupno 361 ispitanikom. Zašto je to dobra vijest za plivače? Zato što sada mogu mirne duše uštedjeti novce i prestati kupovati kreatin.

Učinak na kogniciju i pamćenje

Suplementacija kreatinom predložena je korisnom za poboljšanje kognitivnih funkcija, osobito u vegana, vegetarijanaca, starijih osoba, nedovoljno ispavanih i onih izloženih hipoksiji. McMorris i sur., u sustavnom pregledu objavljenom 2024. godine, zaključuju na temelju 15 uključenih kliničkih pokusa kako za te tvrdnje još uvijek nema dovoljno dokaza. Njihovi rezultati upućuju na to da suplementacija kreatinom nema značajan učinak na mlade, zdrave ispitanike u uvjetima bez stresa. Nadalje, pregled pokazuje različite rezultate za skupine pod stresom (vegane/vegetarijance, starije osobe, osobe s nedostatkom spavanja, izložene hipoksiji i mentalno iscrpljene sudionike). Nisu našli potporu za tvrdnju da vrsta zadatka utječe na kognitivne funkcije. Autori zaključuju da je potrebno još istraživanja koji će uzeti u obzir sadržaj kreatina u mozgu prije i nakon suplementacije.

Prokopidis i sur. analizirali su kliničke pokuse o učinku kreatina na pamćenje u zdravih osoba. Analizirali su osam pokusa i daju grandiozan zaključak: „Suplementacija kreatinom poboljšala je mjere memorijskih sposobnosti u zdravih osoba, osobito u starijih odraslih (66 – 76 godina).“ No, kad se pogleda malo detaljnije taj sustavni pregled, deprimirajuće je kako je loše napravljen. Autori nisu napisali koliko je ukupno ispitanika sudjelovalo u tim pokusima. U njihovoj Tablici 2 naveden je broj ispitanika po skupinama pa se tu vide impresivni brojevi u rasponu od 9 do 35 ispitanika u skupini. Uglavnom, broj je ispitanika koju opisuju dosta je skromna, ali barem su bili dovoljno pristojni da u članku pošteno napišu: „Ovi rezultati možda su klinički značajni i naglašavaju potrebu za dodatnim kliničkim istraživanjima kako bi se utvrdili mehanizmi djelovanja kreatina u velikim skupinama zdravih starijih osoba te onih s neurološkim i neurodegenerativnim bolestima, u kojih su razine kreatina u mozgu i pamćenje narušeni.“

Što je sa ženama

Tam i sur. objavili su 2025. godine sustavni pregled u kojem analiziraju učinak kreatina na poboljšanje tjelesne izvedbe u aktivnih žena. Naglašavaju kako je većina pokusa koji ispituju kreatin uključila samo muškarce. Uključili su žene u 27 pokusa čiji su rezultati varirali, ali većina istraživanja nije pokazala prednost kreatina u odnosu na placebo.

Štetni učinci kreatina

Kreatin je općenito siguran za zdrave ljude. Međutim, kao i kod svih dodataka prehrani, moguće su nuspojave i rizici, osobito kod predoziranja ili u osoba s postojećim zdravstvenim problemima. Mogući štetni učinci, koji su najčešće blagi i prolazni, povećanje su tjelesne mase koje nastaje najčešće zbog zadržavanja vode u mišićima (intracelularna voda), ne zbog masnog tkiva, grčevi u mišićima, koji su opisani u nekim slučajevima, ali nije jasno potvrđena uzročno-posljedična veza, probavni problemi, kao što su napuhnutost, proljev, mučnina i javljaju se češće kod visokih doza ili uzimanja na prazan želudac. Zatim, opisani su dehidracija i poremećaji elektrolita, koji se često spominju, ali novija istraživanja ne nalaze jasne dokaze za povećan rizik od dehidracije.

Zatim, u određenih skupina postoje potencijalni rizici od kreatina (osobe s bubrežnim bolestima zbog mogućeg rizika od pogoršanja bubrežne funkcije). Nadalje, za korištenje kreatina u trudnica i dojilja nema dovoljno istraživanja pa se preporučuje oprez. U djece i adolescenata uporaba je kontroverzna pa se u njih preporučuje korištenje pod nadzorom liječnika i samo kod specifičnih indikacija.

Zaključak

O suplementaciji kreatinom objavljene su stotine kliničkih pokusa i pedesetak sustavnih pregleda, a prema tim dokazima, trebali biti vrlo oprezni. Ti sustavni pregledi uglavnom zaključuju kako

nam treba više boljih kliničkih pokusa. U objavljenim pokusima uključeno je vrlo malo ispitanika. Razmislimo o sustavnom pregledu koji je uključio 13 pokusa, u kojima je ukupno sudjelovalo 266 ispitanika. Ako znamo da svaki randomizirani kontrolirani pokus treba imati barem 2 skupine, to je desetak ispitanika po skupini ili dvadesetak ispitanika u pokusu, ako su koristili ukriženi ustroj (engl. *cross-over*) pokusa. To su vrlo mala istraživanja. Zatim, u mnogim pokusima ispitanici uzimaju kreatin vrlo kratko. Pokusi su vrlo različiti i koriste različite doze i režime uzimanja kreatina. U pokusima se uglavnom ne mjeri postojeća razina kreatina. Te studije imaju mnogo metodoloških problema, što je tipično za kliničke pokuse o dodacima prehrani. Ljudima koji ih rade, vjerojatno je više stalo da naprave „klinički pokus“, nego da ga naprave dobro. Ako ga uopće i znaju napraviti dobro.

Ukratko, taj kreatin možda nešto i radi, a možda i ne radi. Trebaju nam bolji dokazi! Suplementacija kreatinom sigurno nije čarobni napitak iz stripova. Neće vam preko noći dati supermoći, pretvoriti trbuščić u pločice niti vam omogućiti da sprintate brže od tramvaja. Ako trenirate redovito, spavate dovoljno i jedete kako treba, život će vam sigurno biti bolji, i bez kreatina.

Literatura

- Burke R i sur. *Nutrients*. 2023;15(9):2116.
- Davies TW i sur. *JPEN J Parenter Enteral Nutr*. 2024;48(4):389-405.
- Fazio C i sur. *J Strength Cond Res*. 2022;36(9):2663-2670.
- Fernández-Landa J i sur. *Sports Med*. 2023;53(5):1017-1027.
- Glaister M, Rhodes L. *Int J Sport Nutr Exerc Metab*. 2022;32(6):491-500.
- Huang D i sur. *Sports Med Open*. 2024;10(1):115.
- Kley RA, i sur. *Cochrane Database Syst Rev*. 2013: CD004760.
- McMorris T i sur. *Behav Brain Res*. 2024;466:114982.
- Prokopidis K i sur. *Nutr Rev*. 2023;81(4):416-427.
- Tam R i sur. *Nutrients*. 2025;17(2):238.

Razgovor s dr. Antom Blažanovićem o identifikaciji žrtava Domovinskog rata

DR. MED. ANTO BLAŽANOVIĆ SPECIJALIST JE PATOLOGIJE I SUDSKE MEDICINE I AKTUALNI RAVNATELJ NACIONALNE MEMORIJALNE BOLNICE "DR. JURAJ NJAVRO" U VUKOVARU.

 RAZGOVARALA LADA ZIBAR

➤ Reaktualizira se problem nestalih i vjerojatno ubijenih iz Domovinskog rata s obzirom na otkriće novih žrtava u okolici Vukovara. Za Vas i Vaš tim to je posao različit od svakidašnjega. Kako je organizirana identifikacija žrtava i koji je vaš udio u tome?

Problem nestalih aktualan je od samog završetka Domovinskog rata, a intenzitet je ovisio o nizu čimbenika. Ukoliko su čimbenici bili povoljniji, rezultati u pronalaženju i identifikaciji bili su bolji. Sam je proces ekshumacije i identifikacije vrlo složen, u njega su uključena različita ministarstva. Vodeće je Ministarstvo hrvatskih branitelja u kojem funkcionira Uprava za zatočene i nestale, koja koordinira procesom traženja, ekshumacije i identifikacije. Raspolaze svim podacima o nestalim osobama, njihovom mjestu nestanka, kao i premortalnim podacima, što podrazumijeva dob, spol, visinu, važna tjelesna obilježja (prijelomi, amputacije, operacije, poglavito na kostima, eventualno zubni karton). U ovim su podacima i opisi

odjeće i obuće te osobnih predmeta koji ponekad mogu biti korisni u identifikaciji.

Osim navedenog ministarstva, u ovaj je proces uključeno i Ministarstvo unutarnjih poslova, Ministarstvo obrane i Ministarstvo zdravstva, s jasno definiranim obvezama.

Svakako je u ovom procesu najteže pronaći mjesta gdje su nestale osobe pokopane i kad se grobnica locira, pristupi se otkopavanju i otkrivanju tjelesnih ostataka kada se već na terenu aktivno uključi medicinsko-antropološki tim, čiji je zadatak utvrditi broj osoba u grobnici, na koji su način tijela odložena, radi li se o primarnom ukopu, određuje se preliminarni biološki profil i slično. Svaki se postupak u tijeku ekshumacije fotografira i dokumentira, tijela se obilježe i ekshumiraju polažući cijelo ili dio tijela u pripremljenu i obilježenu vreću.

Nakon ekshumacije, tijela se prevoze na Odjel za patologiju i citologiju, NMB „Dr. Juraj Njavro“, gdje s učini klasični sudsko-medicinski i antropološki pregled, opiše odjeća, obuća i osobni predmeti uz tijelo. Medicin-

sko-antropološkim pregledom utvrdi se dob, spol i visina osobe te traumatske promjene na kostima, ako su utvrđene; govorim na kostima, jer su sva tijela u cijelosti skeletirana, što je i očekivano s obzirom na protok vremena. Ovim postupkom osoba nije identificirana, već je utvrđen njezin biološki profil. Potom se uzimaju zubi i dijelovi skeleta za analizu DNK, nakon čega se rade profili koji se uspoređuju s genskim profilima rodbine nestaloga, čime se definitivno i bez pogreške utvrdi identitet nestale osobe.

Ova se vrsta analize radi na Zavodu za sudsku medicinu i kriminalistiku na Šalati, u DNA laboratoriju.

Ovim proces nije završen. Ostaje najteži dio ovog posla, a to je susret s rodbinom nestaloga, kojima se predoči klasični sudsko-medicinski nalaz te nalaz analize DNK. Nakon predočenih nalaza, rodbina najčešće prihvaća identitet nestale osobe. Bitno je spomenuti kako obitelji pokreću proces traženja, a njihovim se prihvaćanjem rezultata identifikacije proces završava.

Ovo su svakako vrlo teški trenutci,

kako za rodbinu, tako i za ljude uključene u ovaj proces jer je u ovakvim okolnostima teško biti profesionalac i obuzdati emocije. Suza je ljudska, ne treba je kriti.

Uistinu nisam mogao zamisliti da ću se u svojoj liječničkoj karijeri baviti ovom vrstom posla.

Tijekom vremena se sve pomalo i neprimjetno mijenja. Čovjek postaje senzibiliziran, počinje pomalo nesvjesno dijeliti i živjeti emocije okoline i to smatram sasvim normalnim. S takvim stavom i emocijama pristupam ovom poslu, apsolutno fokusiran i spreman na sve izazove, spreman sudjelovati dok se ne pronađe i zadnja nestala osoba.

➤ Kako ste opremljeni?

Sve su faze ovog postupka opskrbljene svime što je potrebno, različitim strojevima, predmetima, pomagalicama u samom procesu pregleda skeleta, uzimanjem materijala za analizu DNK... Sva nova tehnologija i metodika, ako se pokaže korisna, odmah se nabavlja i primjenjuje. Može se zaključiti da je opskrbljenost u ovom procesu besprijekorna.

➤ Koje dosadašnje iskustvo u tome imate?

Ako se uzme u obzir da sam u ovom procesu od 1997. godine, onda procijenite sami.

➤ Kakva je specijalistička edukacija iz tog područja?

Liječnici u ovom postupku specijalisti su Sudske medicine, ali to je samo temelj; uči se svakom novom ekshumacijom, svakim novim pregledom skeleta, proučava literatura... Kako je u ovaj proces uključen i antropolog, ponešto se nauči i iz ovog područja.

➤ Tko se sve u Hrvatskoj time bavi?

U našoj je državi u ovaj postupak uključena većina specijalista Sudske medicine. U NMB-u „Dr. Juraj Njavro“ Vukovar, uključen je Odjel za patologiju i citologiju, Klinički zavod za patologiju i sudsku medicinu KBC-a Osijek, Klinički zavod za patologiju i sudsku medicinu KBC-a Split, KBC-a Rijeka, Odjel za patologiju i citologiju OŽB-e Dubrovnik i Zavod za sudsku medicinu i kriminalistiku Medicinskog fakulteta u Zagrebu.

➤ Suradujete li sa susjednim državama u pogledu ratnih žrtava?

Postoji suradnja i sa susjednim državama. Na razini je struke apsolutno korektna. No, u ovim procesima, osim struke, postoje i drugi čimbenici koji pomalo kompliciraju procese, ali čini se da je situacija u svim aspektima tijekom vremena sve bolja i vjerujem da će polučiti još bolje rezultate u ovom poslu.

➤ Tko je Anto Blažanović kakav je bio Vaš životni i profesionalni put?

Moram priznati da vrlo rijetko govorim o sebi i to mi uistinu nije lako, poglavito u ovakvim okolnostima. Teško je govoriti o sebi, a ne biti pomalo patetičan.

Vjerujem da je moj put sličan putu većine mojih kolega. Rođen sam u radničkoj obitelji, završio osnovnu, srednju školu i medicinski fakultet, specijalizirao Patološku anatomiju i nekoliko godina nakon toga Sudsku medicinu. Završio sam postdiplomski studij, magistrirao i stao. Oženjen sam, otac dvoje odrasle djece, kćeri i sina. Trenutačno sam ravnatelj NMB-a „Dr. Juraj Njavro“ u Vukovaru. Imam 64 godine i pri kraju sam svoje karijere.

Na kraju, mislim da treba spomenuti da sam sudionik Domovinskog rata, na što sam iznimno ponosan.

Kada bih mogao ponovo vratiti unatrag svoj život, siguran sam da bi moja staza bila ista.

KAKO NAM KANT MOŽE POMOĆI U RAZUMIJEVANJU TEMELJA (BIO)MEDICINSKOG PRAVA I ETIKE – POVODOM TRISTOTE GODIŠNJICE ROĐENJA JEDNOGA OD NAJUČENIJIH

Doc. dr. sc. TOMISLAV NEDIĆ, mag. iur.
Pravni fakultet, Sveučilište Josipa Jurja
Strossmayera u Osijeku

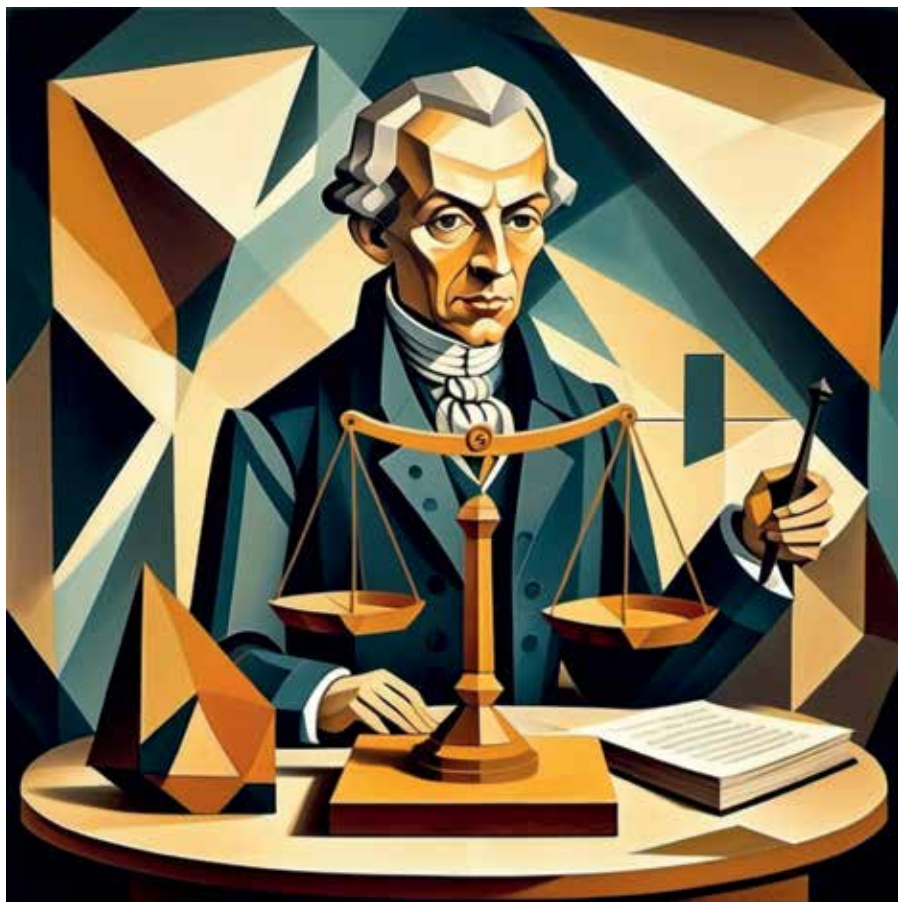
Prošle 2024. godine, svjetska filozofska zajednica brojnim je događajima obilježila tristoljetni obituarij rođenja slavnog königsberškog mislitelja, Immanuela Kanta (1724. – 1804.). Premda se radi o jednom od najutjecajnijih filozofa uopće, čiji je utjecaj, osobito u vidu moralne filozofije, napose etike, nemjerljiv, njegov lik i djelo zasigurno predstavljaju nepoznanicu makar svima onima koji nisu dionici filozofijskog djelovanja. Premda gotovo da i nema društvenog područja koje se ne može koristiti kantovski oslikanim perspektivama i od toga imati intelektualnu korist, suvremena medicina, biomedicinska etika i pravo, itekako mogu profitirati od Kantove misli. Naravno, ne treba očekivati da će medicinari i pravnici početi aktivno čitati Kanta i da će njegove knjige koristiti izravno u kliničkim izazovima, premda ni to ne bi bilo naodmet. Međutim, makar temeljnim uvidom u Kantovu misao medicinari, pravnici i,

naravno etičari, mogu dobiti jasan prikaz zašto su određeni koncepti i načela biomedicinskog prava i etike utemeljeni na način na koji su utemeljeni, i, ono još bitnije, mogu dobiti dragocjena saznanja u oblikovanju smjernica prilikom razrješenja velikog broja etičkih i pravnih izazova u kliničkoj praksi. Zapravo, to je ono za što se sam Kant izravno i zalagao. U poznatom djelu *Spor fakulteta*, Kant navodi da je liječnik „vještak“, a da je medicina „umijeće“ (*ars*) derivirano „iz znanosti prirode“, a da je medicinski fakultet „blisko srodan filozofskom“ jer za njega vrijede zakoni prirode, zalažući se upravo za činjenicu da medicina i medicinska naobrazba moraju biti usmjereni praktičnom djelovanju. Kant je takvu ideju uspostavio i u odnosu na pravo (pa samim time i, a *maiore ad minus* – medicinsko pravo), neraskidivog pratitelja medicine. Obilježja prava jesu egzaktnost i točnost, koje pravo implicira vlastitom strogom formom, nudeći rješenja primjenjiva u praksi jer se, poput medicine, empiristički, odnosi na slučajeve koji se „javljaju u iskustvu“. Posljednje, što se tiče prava, utemeljuje Kant u *Metafizici čudoređa* zaključujući kako je pravo utemeljeno na (praktičnom) umu te, prije svega, „čisti pojam“ koji je zasnovan upravo na - „praksi“ (*Kant, Metafizika čudoređa, 1797., 6:205*)

Nije ponajmanje zamjetna činjenica da razvoj biomedicine, tehnike, ali i pojava ekoloških i društveno-političkih nestabilnosti vodi do preispitivanja brojnih odrednica i koncepata koji su smatrani stupovima dosadašnje spoznaje i mišljenja. Bioetika, kao interdisciplinarna znanost (tako i *Höffe, Lexikon der Ethik, 1997.*) koja od samih početaka nije ni bila lišena ambivalentnosti ili čak polivalentnosti u pristupima, metodici i konkluzijama, svakodnevno preispituje temelje i koncepte vlastite opstojnosti koji imaju iznimno značenje afirmirajući život, kao temeljnu vrijednost sadržanu u samom imenu bioetike. Iako je nastanak bioetike vezivan uz nešto kasnije razdoblje

civilizacije, moralna filozofija Immanuela Kanta, premda ju izričito ne spominje, ima velik broj dodirnih točaka s bioetikom. Slijedeći univerzalnost moralnih načela, Kantova filozofija pruža temeljne etičke smjernice za donošenje odluka u bioetici (osobito biomedicinskoj etici), poštujući dostojanstvo i neinstrumentalizaciju osobe kao *noumena*, odnosno aktivnog bića i autora izbora i djelovanja (*Korsgaard, Creating the Kingdom of Ends, 1996.*) pružajući očuvanje njezinih moralnih i pravnih prava koja sa sobom imanentno podrazumijevaju dužnost(i). Također, Kantova misao ima veliki utjecaj u pozicioniranju bioetike na metodološkom planu (*Eterović, Kant i bioetika., 2017.*) nudeći joj stabilno teorijsko-sadržajno uporište.

Ipak, valorizacija Kantove filozofije uopće i značaja njezine primjene u kontekstu različitih problema suvremenosti, vrlo je često uspostavljena na pogrešnim temeljima. Pribjegavajući korištenju kantovski utemeljenih perspektiva, određeni će protagonisti bioetičke misli, više zbog ignorancije Kantovog lika i djela, možda smatrati da Kant ne može donijeti ništa iluminirajuće ili pak da Kantova filozofija ne reflektira makar konture onog „ispravnog“ ili onoga što bi se trebalo smatrati „ispravnim“. Međutim, filozofovo postignuće treba vrednovati prema tome koliko njegove misli potiču ostale protagoniste na razmišljanje i otvaraju pitanja i probleme koji zahtijevaju našu punu pozornost bez potrebe da se naposljetku s takvim izričajem i složimo. Ako Kanta promatramo vođeni potonjim pristupom i ne libimo se njegovu normativnu teoriju i etiku nanovo preispitivati u kontekstu bioetičkih problema suvremenosti koji nisu bili aktualni u Kantovom vremenu obitavanja, nesumnjivo je da Kant sjedi u prvom redu bioetičke pozornice. Središnji bioetički koncepti poput autonomije, dobročinstva, pravednosti, dostojanstva, osobnosti, agencije i prava/dužnosti teško se mogu razmatrati bez Kantove moralne, pa čak i pravne i političke filozofije.

U sadašnjem vremenskom razdoblju itekako se očituje zapažanje da dionici društva pomalo postaju lišeni međupoštovanja, empatije i dostojanstvenog tretiranja osoba. Vidljivo je to i u odnosu liječnik-pacijent, u kojemu, ponekad, obje strane ne pokazuju razumijevanje i krajnje očitovanje bioetičkog senzibiliteta. Kantova druga formulacija kategoričkog imperativa nalaže nam upravo suprotno te je, od svih formulacija kategoričkog imperativa, zasigurno najkorištenija u suvremenoj biomedicinskoj etici. Tzv. formula humanosti nalaže da djelujemo tako da čovječnost (humanost), kako u našoj osobi tako i u osobi svakoga drugoga uvijek istodobno uzimamo kao svrhu, nikada samo kao sredstvo (Kant, *Utemeljenje metafizike čudoređa*, 4:429). Kant u tom pogledu ne uspostavlja samo temelje međupoštovanja, već i samopoštovanja, itekako bitnog koncepta u biomedicinskoj etici koji je sve većom instrumentalizacijom ljudskog tijela ponekad prilično narušen i relativiziran. Veliki utjecaj na navedeno, naročito u okvirima suvremenosti, ima i iskrivlja-

vanje koncepta autonomije, moguće i središnjeg pojma biomedicinskog prava i etike. Autonomija proistječe iz slobode, točnije slobodne volje, jer umno biće ne može donositi autonomne odluke ako nije slobodno. Međutim, u kantovskim okvirima, sloboda nikako ne smije biti shvaćena toliko široko da izgubi kompas *dužnosti*, temeljnog pojma deontologije (grčki *τὸ δέον*: dužnost), koju je odredio upravo Kant. Deontologije koja je utkana i u naziv hrvatskog temeljnog medicinskog etičkog propisa – *Kodeksa medicinske etike i deontologije* (NN, 55/08, 139/15). **To znači da je pogrešna postavka da osoba može apsolutno raspolagati svojim tijelom i činiti s njim što hoće, primjerice prodavati njegove dijelove ili tražiti da ju se usmrti predstavljajući „pravo na smrt“ kao temeljno pravo. Upravo je posljednje prilično u javnosti raširen (i pogrešan) temelj justifikiranja eutanazije.** Moralni teolog Michell Aramini (*Uvod u bioetiku*, 2009.) na kantovskom tragu navodi kako se načelo autonomije i samopoštovanja ogleda u činjenici neraspoloživosti ljud-

skog tijela, ne i činjenice da je njegovo tijelo zaista na bilo kakvoj vrsti raspolaganja, što vezuje i drugo bitno načelo, a to je obrana tjelesnog života, vodeći računa o tome da čovjek mora biti cilj, a nikada sredstvo.

Nadalje, nesporno je da ne treba težiti uspostavljanju onih zaključaka koji isključivo predstavljaju apologiju Kantovog lika i djela ili doslovno slijede Kantove navode u kontekstu suvremenih (bio)etičkih previranja. Uz ona koja reflektiraju izravan Kantov doprinos u poimanju najbitnijih bioetičkih odrednica, određena promišljanja propituju Kantovu misao tumačeći ju više u vidu duha Kantove filozofije u kontekstu bioetičkih izazovnosti današnjice, nudeći zaključke, koji primjenom nešto ekstenzivnijeg i svrhovitog tumačenja, prikazuju izniman Kantov doprinos bioetici te biomedicinskom pravu i etici. To se osobito odnosi na perspektivu životinjske i okolišne etike koji su imanentni dio bioetike kao discipline, ali i suvremenih biomedicinskih istraživanja. Taj iskonski odnos čovjek-životinja možda i neće dobiti pronicljiv odsjaj doslovnim korištenjem Kantovih navoda. No tumačeći Kantove navode u kontekstu različitih društveno-ekoloških problema suvremenosti, opasnih za zdravlje svih bića na planeti, odnos čovjeka i životinje (primjerice Callanan, Allais, *Kant and Animals*, 2020) kao i svih drugih živih bića, može ostvariti trenutak prosvijećenja, makar u vidu očuvanja formule humanosti. Osim istraživanja na životinjama, koncept dostojanstva pobuđuje kontroverze i u okviru suvremenih biomedicinskih istraživanja i stvaranja hibrida i himera, točnije stvaranja ljudsko-životinjskih bića. Navedeno savršeno pokazuje da upravo biomedicinska etika, ona etika uz koju se mahom vezuje koncept bioetike, nerijetko, *eo ipso*, postavlja ona pitanja, emanirajuća iz okolišne i životinjske etike, a koja se neraskidivu vezuju uz biomedicinsku etiku (Kuhse, Singer, *A Companion to Bioethics*, 2009.), pretpostavljajući bioetiku kao biocentrički određenu disciplinu koja nije isključivo orijentirana čovjeku. Očuvanje zdravlja, kao temeljnog cilja medicine, nije moguće ostvariti bez čistog i harmoniziranog okoliša i prirode te svih njihovih dionika.

Jedno od temeljnih izazova suvremenog bioetičkog prevladavanja u području biomedicine odnosi se na teškoće distributivne pravednosti. Kako ograničenu količinu resursa pravedno raspodijeliti onima kojima je to u određenom trenutku potrebno?

>>

Ograničen broj organa, tkiva i stanica, ograničen broj strojeva i sredstava za liječenje, naposljetku i ograničen broj liječnika i medicinskih usluga u odnosu na broj pacijenata. Upravo pod utjecajem Kanta i njegovog koncepta distributivne pravednosti, na libertarijanskom tragu, John Rawls temelji vlastitu teoriju pravednosti (*Rawls, A Theory of Justice, 1971.*) koja je dala smjernice u daljnjem ozbiljenju pravednosti i pravičnosti kao temeljnih načela biomedicinskog prava i etike.

U određenim raspravama, Kantov doprinos bioetičkom mišljenju nedostatan je isključivo primjenom Kantove moralne filozofije *per se*, bez mogućnosti interferiranja ostalih perspektiva Kantovog mišljenja, osobito u vidu političke i pravne filozofije

ili primjerice filozofije prirode. Razvojem biotehničkih odrednica suvremenosti, točno određene Kantove navode više nije moguće shvaćati doslovno i restriktivno, bez mogućnosti njihovog preispitivanja u širem kontekstu Kantove deontologije. Proučavajući Kantovu teoriju vlasništva i stvarnih prava, te kantovsko poimanje osobnosti i stvarnosti u okvirima deontološke etike, određena biomedicinska postignuća, poput presađivanja organa, uvelike zahtijevaju preispitivanje Kantovih navoda o kategoričkoj nemogućnosti raspolaganja dijelovima tijela. Mogućnost kategoriziranja organa kao stvari ograničenih u prometu i omogućavanja tek određenih raspolaganja dijelovima tijela (poput davanja) temelj su suvremene transplanta-

cijske medicine koja je orijentirana upravo spašavanju života, vođena natpisom u predavaonici za disekciju tijela na Sveučilištu u Padovi – *ubi mors gaudet succurrere vitae* („gdje se smrt raduje pomagati životu“).

Kant ne samo da nam može pomoći u razumijevanju temelja biomedicinskog prava i etike, već nam njegova moralna, pravna i politička filozofija mogu poslužiti u formiranju daljnjih smjernica uz pomoć kojih ćemo moći donositi odgovorne odluke u kliničkoj praksi. U društvu koje njeguje konture utilitarizma i *cost-benefit* metode, Kantova se deontologija nameće kao pravo osvježanje podsjećajući nas što znači biti *čovjek* i na koji način možemo manifestirati temelje humanizma. Humanizma koji je utkan u samo srce medicinske struke.

ČITATELJI VAM PREPORUČUJU

Pročitali ste zanimljivu knjigu? Znete za izložbu, film, kazališnu predstavu ili koncert koji će se održati u narednim mjesecima?

Podijelite svoje iskustvo i preporučite kulturne događaje čitateljima *Liječničkih novina*. Rado ćemo objaviti Vaše osvrte na zanimljiva djela publicistike i beletristike, što ne uključuje osvrte na užu stručnu literaturu ili najave stručnih skupova. Svoj kratak osvrt ili najavu možete poslati na citateljipreporucuju@gmail.com

OSVRTI

KNJIGE

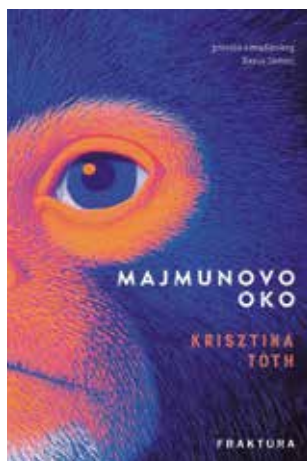

Dubrovački liječnik

Autorica: Ana Bakija-Konsuo

Svečano predstavljena u Gradskom kazalištu u Dubrovniku uoči ovogodišnje feste sv. Vlaha knjiga *Dubrovački liječnik – Sto godina liječničkih udruga u Gradu* doprinos je obilježavanju 150. obljetnice Hrvatskog liječničkog zbora. Jubilej je bio prigoda da se današnja generacija liječnika upozna s vrijednom publikacijom Dubrovački liječnik kojom je Dubrovačko liječničko udruženje 1933. godine obilježilo desetljeće svoga rada, a koja je do danas bila jedva dostupna. Prilozi *Društvene i gospodarske prilike u Dubrovniku dvadesetih i tridesetih godina 20. stoljeća* doc. dr. sc. Barbare Đurasović i *Historiografija pojavnosti liječničkih udruga u Europi i Hrvatskoj do početka 20. stoljeća* prof. dr. sc. Stelle Fatović-Ferenčić omogućuju potpunije razumijevanje potrebe za nastankom Liječničkog udruženja dubrovačke oblasti (potom Dubrovačkog liječničkog udruženja), koje će u razdoblju Banovine Hrvatske postati dijelom Hrvatskog liječničkog zbora, a nakon završetka rata djelovati do danas kao njegova Podružnica. Djelovanje Podružnice, imena i fotografije kolega zaslužnih za impresivne rezultate podružnice u proteklom stoljeću detaljno su opisani u monografiji koja ima obilježja udžbenika i temelj je za buduća istraživanja medicine u Dubrovniku.

Nakladnik: Hrvatski liječnički zbor – Podružnica Dubrovnik; godina izdanja 2024., broj stranica 248. Osvrt napisao Ivica Vučak

Majmunovo oko

Autorica: Krisztina Toth

Suvremena mađarska autorica meni je otkriće na našem književnom tržištu. U fenomenalnom prijevodu Xenije Detoni ona virtuosnim romanom zavodi u čitanje koje ne možeš prekinuti. Skače iz cipela u cipele raznih međusobno povezanih likova u djelomično distopijskom okruženju nekakvog jednodimenzionalnog režima i nakaradnih društvenih razlika. Brutalno ogolijeva tijekom misli nesimpatičnih, nesretnih, otuđenih, sebičnih i nedobronamjernih pa čak i jasno zlih ljudi čije živote presijecaju tragični rezovi, odlasci i gubici, smrti koje se ne prebolijevaju i odluke koje život znače. U anamnezama njenih likova umiru djeca, roditelji, braća, sestre, raspadaju se obitelji, odlaze daleko iz prethodnih života, tek rođeno dijete daje se u dječji dom. Preljub se podrazumijeva. Ljubav između roditelja i djece baš i ne uvijek. Ili da, sudbonosno. Likovi su „sami u svojim životima“, kako se jasno daje do znanja. Nekakvo simbolično središte svih tih obitelji predstavlja božično drveće, u raznim varijantama. Više sam puta provjeravala ima li autorica kakvo formalno medicinsko obrazovanje s obzirom na pojmove kojima bezgrešno barata, ili možda psihološko, jer je psihopatija u sitnicama opisana maestralno, iako neupadljivo, nenametljivo, skoro kao nešto normalno, kao da je to stvar samo npr. ukusa, to sto glavni muški lik (psihijatar) njeguje svoje stidne dlačice i sadistički uživa u tome sto ga se doživljava „teškim čovjekom“. Ili kad mlada žena groteskno popravlja svoju zubnu estetiku s namjerom da se potom ubije. No u biografiji Krisztine Toth tako što se ne spominje. Osim pisanja ona je još profi u prijevodima s francuskoga, ništa od medicine.

Izdavač: Fraktura; godina izdanja: 2024.; prijevod: Xenia Detoni; jezik izvornika: mađarski; broj stranica: 296; tvrdi uvez. Osvrt napisala: Lada Zibar

NAJAVE ZA 2025. GODINU

do 4. svibnja	Ako vas zanimaju nova razmišljanja o obliku, materijalima i konceptima u suvremenoj umjetnosti posjetite izložbu slika i keramičkih radova „ Fresh Perspective “ triju mladih umjetnica Mije Akrap, Caroline Barbarić i Mije Markušić . Izložba je otvorena u zagrebačkoj galeriji Zen Contemporary Art .
do 28. svibnja	Život i povijest kamenica u toplim morima kenozoika prije 30-ak milijuna godina možete upoznati na izložbi „ Kamenice davno nestalih mora “ u Hrvatskom prirodoslovnom muzeju u Zagrebu . Najčešće kamenice tog vremena imale su ljušturu duge do pola metra, a moći ćete vidjeti kamenice iz poznatih nalazišta u sjevernoj Hrvatskoj, Italiji i Pariškom bazenu.
3. i 4. svibnja	Jedan od najvećih festivala hrvatske nematerijalne kulturne baštine „ Svi za Jedno Hrvatsko Naj “ s više od 1000 sudionika održat će se i ove godine na više lokacija u Vukovaru . Na dvodnevnom programu su brojne kreativne radionice, eko-etno sajam , programi za djecu te nastupi kulturno-umjetničkih društava iz cijele Hrvatske, mladih pjevača finalista „The Voice Kids“ i „Supertalent“, Nine Badrić , grupe Dalmatino i mnogih drugih.
20. lipnja	Američku soul pjevačicu jedinstvenog vokala Macy Gray moći ćete vidjeti i čuti u zagrebačkoj Tvornici kulture gdje dolazi u sklopu slavljeničke turneje povodom 25. godišnjice debitantskog albuma „ On How Life is “.
23. do 25. lipnja	Impresivan glazbeni program sedamnaestog izdanja Inmusic festivala koji se i ove godine održava na zagrebačkom Jarunu uključuje velika svjetska glazbena imena, poput britanskog glazbenika Michaela Kiwanuke , nigerijskog pjevača Seun Kutija , te glazbenih skupina Foster the People, Kings of Leon, Fontaines D. C., Air, Massive Attack i drugih.
28. lipnja	Legendarni francuski skladatelj i pionir elektroničke glazbe Jean Michel Jarre , poznat po spektakularnim koncertima na UNESCO-vim lokacijama, povest će vas na još jedno nezaboravno audio-vizualno putovanje u Pulskoj areni .

Rubriku uređuje **ADRIAN LUKENDA**

ANDRIĆ U MOSTARU – IZLOŽBA ANTONIO SESAR – LIJEČNIK KOLEKCIONAR

Razgovarala LADA ZIBAR

Ovih dana primam fotografije i izvješće o izložbi knjiga i drugih dokumenata o Ivi Andriću, u Mostaru. Zavidim pošiljateljima i ne znajući da se iza svega „krije“ jedan liječnik – kolekcionar, prof. dr. sc. Antonio Sesar, dr. med., oftalmolog. Srećem ga na Komorinom Kongresu KoKoZ-a i medicinskog prava u Poreču. Razgovaramo o izložbi, o Andriću, o Mostaru.

Odakle ljubav prema Andriću? Je li prvo bio Andrić ili kolekcionarstvo samo po sebi?

Iskreno, prvo je bilo kolekcionarstvo, potraga za starijim putopisima i knjigama povijesne tematike koje opisuju ovaj naš prostor Bosne, Huma i Dalmacije. I što više čitaš, više se pitanja otvara, shvatiš koliko malo o sebi u stvari znamo. Kao neki logičan slijed, nakon one osnovne spoznaje kako su stranci gledali na nas, kako su nas opisivali, zanimanje se proširilo na našu stariju književnost, kako smo sami sebe opisivali. Možda je prekretnica bila kada sam pročitao roman *U mraku* Ilije Jakovljevića, jedini hrvatski roman koji opisuje Mostar u vremenu prije Prvog svjetskog rata. S vremenom se zbirka proširila na više od 100 autora koji su objavljivali svoja djela do 1945. godine. A Andrić je tu, nema dvojbe, najveći i najznačajniji. Imao je neki prirodni talent za opisati naše karaktere, sličnosti i razlike, prikazati i najbolje i najgore u nama. Kada ga čitaš u nekoj zrelijoj dobi, gledaš na svijet drugim očima,

sa svojim iskustvom, i osjetiš kada je pisac uhvatio trenutak vremena i pretvorio ga u priču koja može biti aktualna i danas. Ili kroz naše povijesne sukobe izvukao općeljudske teme i prikazao ih na način razumljiv bilo gdje u svijetu. S vremenom se osim za književno djelo počinješ zanimati za čovjeka koji ga je napisao, njegov životni put, od Zagreba, diplomatske službe, do života u Beogradu, tko je on bio, kakve je vrijednosti zastupao. I pokušavaš to staviti u kontekst vremena u kojem je živio. Možda je jedan od najkontroverznijih pisaca, još uvijek izvor naših identitetskih sporova, ali literarnu veličinu dobitniku Nobelove nagrade za književnost ne možeš osporiti. Ili kako je to sažeo jedan mudar čovjek „Andrić je najveći pisac mog naroda, moje kulture i moga jezika. Svjetski, a naš!“

Kakva je poveznica između Andrića i Mostara?

Prvo što pomislim jest Andrićev *Zapis o Mostaru* iz 1946. godine, o svje-

tlosti Mostara, o prirodi povlaštenog grada; to mi je baš jedan lijep opis u kojem osjetiš ljubav ili bar naklonost prema mjestu i njegovim stanovnicima. Može se reći kako su ovdje već generacije poštovatelja Andrićevog djela, tu su objavljena neka vrlo zanimljiva izdanja, od *Na kamenu*, u Počitelju Prve književne komune iz 1974. godine, do *Fratarskih priča*, izdanja Hrvatskog doma Herceg Stjepan Kosača iz 2015. godine. Od njegovih biografa saznajemo kako je u kasnim godinama navraćao u Mostar ili kako je on sam izjavio da se „prikrada Hercegovini“.

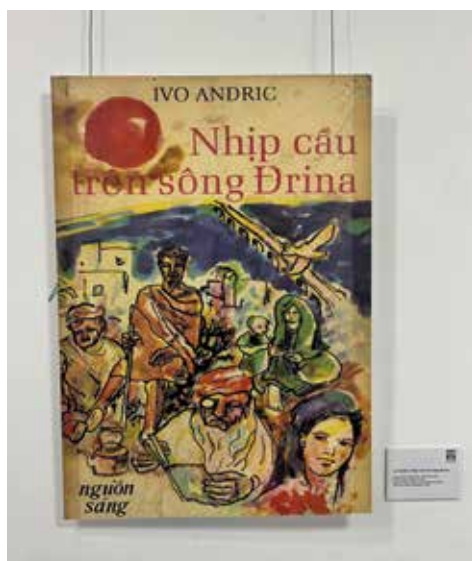
Je li Andrić danas dovoljno čitan i gdje su mu granice?

Sad je pitanje koliko se uopće kod nas čita, koliko imamo vremena, navike. Pripremajući izložbu, iznenadilo me koliko mi je ljudi citiralo njima omiljene odlomke Andrićevih djela. To što ne vidamo ljude s knjigom u autobusu ili parku, ne znači da ne volimo književnost. Za Andrića granica nema, kao kolekcionar koji traga za starim i rijet-

kim izdanjima, mogu reći da je sveprisutan, preveden na desetke stranih jezika. I čita se; zahvaljujući prevoditelju, danas možete pratiti islandske ili japanske književne blogove i steći neki uvid o njihovim dojmovima Andrićevih djela.

Kako se „rodila“ ova izložba i ima li budućnost?

Prva ideja bila je izložba „Od Kranjčevića do Andrića“, s namjerom da potaknemo akciju kako bi ova dva velikana dobili dostojan spomen u Mostaru, u vidu nekih velikih lijepih ulica koje bi nosile naziv po njima. Prošle godine, kada smo obilježavali 100 godina Andrićeve doktorske disertacije, nekako se iskristaliziralo mišljenje i prigodan datum, 13. ožuj-

ka 2025., pedeseta obljetnica smrti nobelovca, pa sam s prijateljima iz HKD-a Napredak Glavna podruž-

nica Mostar i Hrvatskog doma Herceg Stjepan Kosača odlučio, idemo za obljetnicu prikazati samo Andrića. Odziv je, moram priznati, bio iznad svih očekivanja, a trajanje same izložbe bilo je produljeno za tjedan dana. Za sada postoji interes i nekoliko upita da izložimo postav u više gradova u BiH i RH, pa ako se nađu primjereni prostori, mislim kako neće biti prepreke da više ljudi upozna Andrićevo djelo. Sljedeće je godine okrugla obljetnica Kranjčevićevog dolaska u Mostar, ovdje u Mostaru je dobio prvi posao, pa se nadam kako ćemo i to obilježiti na zanimljiv način.

Tko je Antonio Sesar? U medicini i izvan nje?

Liječnik u SKB-u Mostar, zagrebački student, oftalmolog, uže područje rada bolesti mrežnice i vidnog živca, na Medicinskom fakultetu u Mostaru pročelnik Katedre za oftalmologiju i prodekan za poslovanje i razvoj. Oženjen, ponosni otac najboljeg sina. Izvan medicine kolekcionar starih knjiga i maslinar. Imam nasad od oko 100-tinjak maslina sjeverno od Mostara, i kao svaki maslinar, uvjeren sam kako je baš moje maslinovo ulje najbolje.

NAGRADNI NATJEČAJ ZA KRATKU LIJEČNIČKU PRIČU - PETA PRIČA

A D A G I O C A N T A B I L E

Nedjelja, ožuljak 1971. godine, svježi proljetni dan. Svi pomalo izlaze iz grada, a ja u protivnom smjeru, idem u Vinogradsku, na dežurstvo. Sunčano jutro s povjetarcem koje je raspršivalo bijele latice s okićenih grana stabala držalo me je u vedrom raspoloženju. Prošlo dežurstvo, u četvrtak, proteklo je s puno intervencija, koje smo do subote ujutro uspješno riješili. U Koronarnoj jedinici ostala su samo dva bolesnika, a na odjelu je stanje bilo stabilno, pa nisam očekivao većih problema. Trebalo je to biti mirno dežurstvo, jer se tek u ponedjeljak očekivao veći priliv bolesnika. Bolnice su u to doba dežurale naizmjenično svaki peti dan za cijeli grad i okolinu, a predhodni dan su se pripremali slobodni kreveti, u vječnim dilemama koga bi mogli otpustiti doma.

U Koronarnoj jedinici ležao je bolesnik s totalnim a-v blokom i Adams Stokesovim sinkopama, zbrinut privremenim elektrostimulatorom i smireno čekao sutrašnji dan da mu implantiramo trajni. Drugog bolesnika s akutnim infarktoma srca nismo još preselili na Postkoronarni

odjel zbog ventrikularne tahikardije kod dolaska i još prisutne ritmične nestabilnosti, ali se osjećao dobro i čitao dnevne novine. Na odjelu par intervencija na jutarnjoj viziti i nekoliko konzilijarnih pregleda po odjelima, i jutro prođe. Prođe i uobičajeno vrijeme posjeta s informacijama rodbini.

U smirenom popodnevju u biblioteci odjela, s nestrpljenjem i malim uzbuđenjem sam očekivao kolege, naš gudački kvartet. Znali smo se tako naći u mirnim nedjeljnim poslijepodnima. Bio je užitak aktivno doživljavati glazbu s brojnim glazbenicima među liječnicima. Još kao student sam 1952. godine svirao u prvom liječničkom orkestru pod vodstvom prim. dr. Čedomila Dugana, urologa i vrsnog orguljaša, a zatim 1954. u obnovljenom Društvenom orkestru Hrvatskog glazbenog zavoda pod vodstvom prim. dr. Milana Žepića, predstojnika Plućnog odjela u Vinogradskoj. Nije nam to bilo dovoljno pa smo između sebe stvarali i gudačke kvartete. Tako i ovom prilikom. Prvo su došli prof. dr. Boris Salaj, otorinolaringolog

s violom i prim. dr. Slobodan Suvajdžić, liječnik i ravnatelj Bolnice Srebrnjak sa svojom pjevnom violinom, a zatim i prim. dr. Viktor Boić, umirovljeni šef Interne u Općoj bolnici „Dr. J. Kajfeš“ („Sv. Duh“) i izvrsni violončelist. Dočekala ih je fina mirišljava kava i uz ugodno čavrljanje, štimajući instrumente i pripremajući note, sjeli smo da za uigravanje odsviramo naš omiljeni kvartet Ive Mane Jarnovića, Dubrovčanina i vrhunskog europskog violiniste iz 18. stoljeća. Svirali smo ga još 1954. godine u drugom sastavu (prim. dr. Milan Žepić, cand. med. Josip Gjurović i Stipica Kalogjera, te prim. dr. Viktor Boić), pa su nam prsti samo letjeli dok su harmonični zvuci ispunjavali visoki strop biblioteke.

Imali smo u planu povećati naš repertoar s jednim djelom Josepha Haydna, suvremenika Jarnovića. Napisao je 68 gudačkih kvarteta, od kojih su neki naročito lijepi i često svirani, a mi smo se hrabro odlučili za savladavanje ne baš lake partiture „Carskog kvarteta“. Bilo je to prvo čitanje nota.

U najvećoj koncentraciji u čitanju prvog stavka čuo sam ominožan zvuk

alarma, **zr-zr-zr**. Brzo sam se izvukao i otrčao u Koronarnu, gdje su sestre u bolesnika s akutnim infarktom registrirale ventrikularnu tahikardiju i odmah uključile alarm. U pripremi za kardioverziju nastupio je srčani arest, ventrikularna fibrilacija, pa smo započeli reanimaciju i dali prvi elektrošok - bez efekta. Ponovna masaža i upuhivanje kisika usta na usta i drugi šok s povećanim Joulima. Opet bez efekta. Sekundi su bili vječnost. Ponovili, ali ništa. Oblio me znoj. Uplašeni da ćemo ga izgubiti promijenili smo poziciju elektroda od anterolateralne u anteroposteriornu s leđnom elektrodom između lopatica i ... uspjeli!! Nakon asistoličke pauze pojavio se sinusni ritam, uz još brojne ventrikularne polimorfne ekstrasistole pojedinačno i u salvama. Nakon infuzije Lidocaina postupno mu se stanje smirivalo, a mi odahnuli. Bio je lagano smeten i čudio se što smo mi svi oko njega i zašto se svi smješ-

kamo dok su nam ruke još drhtale od uzbuđenja. To su bila naša prva iskustva u novoosnovanoj Koronarnoj jedinici s novom tehnologijom i novim mogućnostima u savladavanju smrtonosnog srčanog aresta. Bili smo duboko impresionirani gledajući smrt ravno u oči, očajnički se boreći da je spriječimo da ne aktivira svoju kosilicu. Dobili smo novo oružje za borbu prsa o prsa s nemilosrdnim neprijateljem da ne dozvolimo da nam bolesnik ode već u ranoj ishemičnoj fazi infarkta dok je srce još „too good to die“.

U zajedničkom osjećaju zadovoljstva i sreće za uspješnim zahvatom, dok smo na centralnom pultu pratili daljnje stanje pacijenta, koji je već mirno spavao, sestra s odjela nam je donijela toplu kavu za opuštanje. Potpuno sam zaboravio na moje kolege u knjižnici, ne orijentirajući se više koliko je vremena prošlo. Požurio sam se da vidim jesu li

možda već otišli. Učinilo mi se da je tišina. Polako sam otvorio vrata i u nastalom sumraku čujem *pianissimo* drugog stavka *Adagio cantabile*. Boris mi je, tiho bez riječi, okrenuo stranicu na mom pultu i gudalom pokazao na kojem su taktu. Uzeo sam violinu još drhteći, što je doprinjelo intenzivnijem „tremolu“ lijeve ruke pazeći da mi gudalo ne podrhtava u nježnim tonovima pianisima. Trebalo mi je vremena da se opet uklopim u smirenu atmosferu sobe i u blažene izraze lica kolega, potpuno nesvjesnih da se par metara dalje odvijala dramatična borba za život. Pomalo su mi divni zvuci melodije, koju je Haydn vjerojatno čuo u međimurskoj narodnoj pjesmi „Jutros sam se rano stala“, razgalili dušu. Oblio me neki val topline, unutarnjeg zadovoljstva i osjećaj vedrog povratka u život, koji opet živo pulzira. Smireno i pjevno. *Adagio cantabile*.

Nagradni Natječaj za liječničku kratku priču

- *Liječničke novine* HLK-a raspisuju novi nagradni natječaj za liječničku kratku priču.
 - Pravo sudjelovanja imaju svi doktori medicine Republike Hrvatske i doktori medicine iz inozemstva koji pišu hrvatskim jezikom.
 - Priča može imati najviše 150 redaka ili 9 000 znakova (računajući i razmake među riječima), a po želji se može ilustrirati s nekoliko slika ili crteža.
 - Autori uz priču trebaju napisati svoje puno ime i prezime, titulu te poslati kontakt podatke (kućnu ili poslovnu poštansku adresu, telefon, adresu e-pošte). Uz priču treba također poslati kratak životopis i svoju fotografiju. Priče pod pseudonimom neće se objaviti.
 - Najbolje priče koje izabere Ocjenjivačko povjerenstvo Uredničkog odbora LN-a bit će objavljene u LN-u od listopada 2024. godine do rujna 2025. godine.
 - Literarne teme ne moraju biti iz područja medicine.
 - Objavljeni radovi se ne honoriraju.
 - Najbolja priča bit će krajem 2025. godine nagrađena godišnjom nagradom i posebnim priznanjem.
 - Priče možete slati od 1. srpnja 2024. do 1. rujna 2025.
- Sve materijale (priča, životopis, fotografija) treba poslati na adresu e-pošte lijecnickaprica@hlk.hr s naznakom „Natječaj za liječničku priču“.

Dulce cum utili!

Hrvatski se voli znanjem

✍ Prof. dr. sc. TAMARA GAZDIĆ-ALERIĆ

Uvod

Nacionalni identitet podrazumijeva specifičnosti određenoga naroda koje povezuju njegove pripadnike, po kojima se jedan narod razlikuje od drugog, i po kojima je prepoznatljiv u zajednici drugih naroda. Jezik nekoga naroda temeljna je osobina nacionalnog identiteta. On mu uz sporazumijevanje s pripadnicima toga naroda u sadašnjosti omogućuje i sporazumijevanje sa sunarodnjacima u prošlosti i u budućnosti. Zbog toga je očuvanje materinskoga jezika od iznimne važnosti kako bi se očuvao nacionalni identitet i kultura.

U ovom ćemo broju *Liječničkih novina* govoriti o obliku imenica muškoga roda, poput imenica *okulist*, *specijalist*, *violinist*, i o oblicima posvojnoga pridjeva u muškome rodu koji završavaju na *-ov* ili *-ev* i ženskom na *-in*.

Imenice muškoga roda – *okulist*, *specijalist*, *violinist*...

Iz drugih su jezika u hrvatski primljene mnoge riječi. Pritom su se mnoge prilagodile hrvatskome jeziku. Imenice

koje su u hrvatski došle iz latinskoga i grčkoga jezika prilagodile su se sustavu hrvatskoga jezika.

Na početku promotrimo imenice *okulist* i *specijalist* u ovim rečenicama:

„**Okulist** mi je preporučio da nosim naočale.“

„**Okulista** je obavio detaljan pregled očiju.“

„Po završetku studija i obveza koje nalaže specijalizacija student stječe naziv **specijalist** obiteljske medicine.“

„Jučer sam bio kod **specijaliste** opće medicine.“

Usporedimo ove dvije sklonidbe:

N okulist, G okulista, D okulistu, A okulista, V okuliste, L (o) okulistu, I (s) okulistom

N okulista, G okuliste, D okulisti, A okulistu, V okulisto, L (o) okulisti, I (s) okulistom

N specijalist, G specijalista, D specijalistu, A specijalista, V specijaliste, L (o) specijalistu, I (sa) specijalistom

N specijalista, G specijaliste, D specijalisti, A specijalistu, V specijalisto, L (o) specijalisti, I (sa) specijalistom

Što je pravilno?

Pravilno je da se imenice koje znače mušku osobu, a koje su u hrvatski došle iz latinskoga i grčkoga jezika, u hrvatskome upotrebljavaju u nominativu bez nastavka *-a* i da se po padežima mijenjaju kao imenice muškoga roda, kao što bismo po padežima mijenjali imenice muškoga roda poput imenica: *muž, vuk, dječak* i sl.

Tako kod imenice muškoga roda *okulist*, koja označava liječnika specijaliziranoga za dijagnostiku, liječenje i prevenciju bolesti oka i vida, oftalmologa, ili imenice *specijalist*, koja označava stručnjaka u užem području djelatnosti ili osobu koja je završila specijalizaciju, treba paziti na pravilno sklanjanje po padežima.

Hrvatski i srpski jezik razlikuju se, između ostalih, i prema rodu i sklanjanju navedenih imenica. Naime, u srpskome jeziku te se imenice sklanjaju kao imenice ženskoga roda pa njihova sklonidba u srpskome jeziku glasi: *N okulista G okuliste D okulisti A okulistu V okulisto L (o) okulisti I (s) okulistom* ili *N specijalista G specijaliste D specijalisti A specijalistu V specijalisto L (o) specijalisti I (sa) specijalistom*. U rečenici bi te imenice u srpskome imale ovaj pravilan oblik: *Ići ću kod specijaliste.*, *On je moj specijalista.* i sl.

Posvojni pridjevi u muškome rodu koji završavaju na -ov ili -ev i ženskom na -in

Često nam se u komunikaciji pojavljuje dvojba koji je pravilan oblik posvojnoga pridjeva u muškome rodu koji završavaju na -ov ili -ev, npr. *Zagreb* > *Zagreb*ovoga ili *Zagreb*ova, *Marulić*ev > *Marulić*evoga ili *Marulić*eva. Ta se dvojba javlja i u posvojnima pridjevima u ženskome rodu na -in, npr. *majč*in > *majč*inoga ili *majč*ina; *kraljič*in > *kraljič*inoga ili *kraljič*ina.

Promotrimo kako se u ovim rečenicama ponašaju ti posvojni pridjevi:

„Na **Zagreb**u je hipodromu u tome trenutku bilo gotovo 300.000 gledatelja.“

„Marulićev je trg već postao dio **Zagreb**ovog identiteta.“

„Jučer smo bili na **Kraljič**inu zdencu.“

„U šumi oko **Kraljič**inog zdenca ima puno uređenih odmorišta.“

Usporedimo ove dvije sklonidbe:

*N Zagreb*ov, *G Zagreb*ova, *D Zagreb*ovu, *A Zagreb*ov, *V Zagreb*ov, *L (o) Zagreb*ovu, *I (sa) Zagreb*ovim

*N Zagreb*ov, *G Zagreb*ovog(a), *D Zagreb*ovom(u), *A Zagreb*ov, *V Zagreb*ov, *L (o) Zagreb*ovom(e), *I (sa) Zagreb*ovim

*N kraljič*in, *G kraljič*ina, *D kraljič*inu, *A kraljič*in, *V kraljič*in, *L (o) kraljič*inu, *I (s) kraljič*inim

*N kraljič*in, *G kraljič*inog(a), *D kraljič*inom(u), *A kraljič*inov, *V kraljič*in, *L (o) kraljič*inom(e), *I (s) kraljič*inim

Što je pravilno?

Posvojni pridjevi u muškome rodu završavaju na -ov ili -ev, npr. *Zagreb*ov, *Marulić*ev, a u ženskome rodu na -in, npr. *majč*in, *kraljič*in.

Svi posvojni pridjevi uvijek dolaze u neodređenom obliku, što znači da se sklanjaju (dekliniraju) po imenskoj (kraćoj) deklinaciji.

Tako će se npr. posvojni pridjev *Zagreb*ov ispravno sklanjati kao: *N Zagreb*ov, *G Zagreb*ova, *D Zagreb*ovu *A Zagreb*ov, *V Zagreb*ov, *L Zagreb*ovu, *I Zagreb*ovim, a posvojni pridjev *kraljič*in: *N kraljič*in, *G kraljič*ina, *D kraljič*inu, *A kraljič*in, *V kraljič*in, *L (o) kraljič*inu, *I (s) kraljič*inim.

Pravilna uporaba hrvatskoga standardnog jezika ponajprije ovisi o poznavanju njegove norme, zato je potrebno uložiti trud kako bi se njime pravilno ovladalo.

Vjerujem da ste u članku pronašli zanimljive nove informacije i malo se zabavili. Pozivam Vas da nam se javite na adresu elektroničke pošte: hrvatski.jezik@hkk.hr i predložite nove jezične teme.

A sada provjerite svoje jezično znanje.

PROVJERITE ZNANJE:

1. U kojoj se rečenici javlja pravilan oblik imenice na -ist?

- A** Nije bilo scenariste pa nisu mogli početi s radom.
- B** Biblijski psalmista vjeruje da njegove molitve neće biti odbačene.
- C** Nema u ovom kvizu finalista poput tebe.
- D** Priznanje je odano humanisti čiji se utjecaj osjeća i danas.
- E** Jučer je u Lisinskom gostovao poznati violinista.

2. U kojoj se rečenici javlja nepravilan oblik posvojnoga pridjeva?

- A** Uskoro smo se približili **Kraljič**inu zdencu.
- B** Vozio sam se u prijateljevu automobilu.
- C** Razgovarali su o Ivanovu izlječenju.
- D** Svečanost je ove godine bila na Jelačićevu trgu.
- E** Vikendom je na Markovom trgu smjena straže Počasne satnije Kravat pukovnije.

Točni odgovori: 1. C; 2. E.

Metformin može smanjiti rizik za nastanak mijeloproliferativnih neoplazmi

✉ PORUKA ČLANKA

Rezultati istraživanja pokazali su povezanost uporabe metformina sa smanjenjem rizika za nastanak mijeloproliferativnih neoplazmi, što bi moglo pridonijeti budućim prospektivnim istraživanjima.

Philadelphia kromosom-negativne mijeloproliferativne neoplazme (MPN) bolesti su koštane srži koje obično nastaju zbog stečene mutacije Janus 2-kinaza (JAK2) gena, gena za kalretikulin (CALR) ili gena za trombopojetinski receptor (MPL). MPN obilježava proliferacija mijeloidne progenitorne stanice, poremećena periferna krvna slika, moguća fibroza koštane srži i posljedična ekstraproliferativna hematopoeza te povećan rizik za pretvorbu bolesti u akutnu leukemiju. U navedene bolesti ubrajaju se esencijalna trombocitemija, policitemija vera, mijelofibroza i MPN, koja se ne može klasificirati. Antineoplastičko djelovanje metformina, najčešće propisivanog lijeka

za šećernu bolest tipa 2, važan je klinički i javnozdravstveni interes. Prethodna pretklinička istraživanja pokazala su kako je učinak metformina povezan s mogućim preventivnim djelovanjem za nastanak mijeloidnih neoplazmi. Autori sadašnjeg istraživanja istraživali su povezanost između uporabe metformina i rizika za MPN u danskoj populaciji koristeći više-struke baze podataka.

Autori istraživanja procijenili su povezanost između uporabe metformina i pojave MPN koristeći statističku analizu podataka. Bolesnici s dijagnosticiranim MPN-om i ispitanici iz opće populacije bili su isključeni iz studije ako su u povijesti bolesti imali MPN ili druge vrste raka dijagnosticirane prije dijagnoze MPN-a (s iznimkom nemelanomskog raka kože i karcinoma *in situ*). U navedenom istraživanju sudjelovalo je 3816 bolesnika kojima je dijagnosticiran MPN (slučajevi) i 19080 ispitanika iz opće populacije u Danskoj (kontrola).

Rezultati istraživanja pokazali su da je izglednost da su ispitanici iz opće populacije liječeni metforminom veća nego da

su bolesnici s dijagnozom MPN liječeni metforminom. Duljina trajanja liječenja metforminom bila je proporcionalna mogućem protektivnom djelovanju metformina na MPN (< 1 godina: aOR, 0,79 [95 % CI, 0,62 – 1]; 1 – 5 godina: aOR, 0,78 [95 % CI, 0,64 – 0,95]; 5 – 10 godina: aOR, 0,42 [95 % CI, 0,29 – 0,61]). Zaštitno djelovanje metformina opaženo je u svim podtipovima MPN-a (policitemija vera: aOR, 0,45; [95 % CI, 0,26 – 0,77]; esencijalna trombocitemija: aOR, 0,33; [95 % CI, 0,16 – 0,67]; mijelofibroza: aOR, 0,65; [95 % CI, 0,32 – 1,33]; MPN koja se ne može klasificirati: aOR, 0,46; [95 % CI, 0,2 – 1,06]).

Autori istraživanja zaključili su kako rezultati ukazuju na to da liječenje metforminom može smanjiti izglednost za pojavu MPN-a. Potrebna su daljnja istraživanja kako bi se opisala uzročno-posljedična povezanost protektivnog djelovanja metformina i identificirali bolesnici s velikim rizikom za nastanak MPN-a.

(Blood Adv. 2024 Aug 27;8(16):4478-4485.)

✉ PETRA NEŽIĆ, dr. med.

Povezanost lipoproteina(a), opstruktivne koronarne arterijske bolesti i visokorizičnog plaka

Uloga lipoproteina(a) (Lp[a]) u razvoju opstruktivne koronarne arterijske bolesti (engl. coronary artery disease – CAD) i visokorizičnog plaka (engl. high-risk plaque – HRP) u bolesnika u primarnoj prevenciji nije poznata. Znanstvenici iz SAD-a pokušali su procijeniti odnos Lp(a) i opstruktivnog CAD-a i HRP-a. Provedena je sekundarna analiza u istraživanju PROMISE (engl. Prospective Multicenter Imaging Study for Evaluation of Chest Pain) u kojoj su sudionicima učinili CT koronarografiju te odredili vrijednost Lp(a). Koncentracija Lp(a) analizirana je kao binarna varijabla, s povišenim Lp(a) definiranim kao ≥ 50 mg/100 ml. „Stenoza ≥ 50 %“ definirana je kao stenoza ≥ 50 % koronarne arterije u bilo kojoj epikardi-

jalnoj žili, a „stenoza ≥ 70 %“ definirana je kao stenoza ≥ 70 % koronarne arterije u bilo kojoj epikardijalnoj žili i/ili ≥ 50 % u lijevoj glavnoj koronarnoj arteriji. HRP je definiran kao prisutnost plaka na CT koronarografiji, s dokazima pozitivnog remodeliranja ili niskom CT atenuacijom. Multivarijatni logistički regresijski modeli konstruirani su za procjenu povezanosti između Lp(a) i ishoda opstruktivnog CAD-a i HRP-a. Od 1815 bolesnika, žene i Afroamerikanci češće su imali povišen Lp(a). Povišen je Lp(a) bio povezan sa stenozom ≥ 50 % (OR 1,57, 95 % interval pouzdanosti 1,14 do 2,15, $P = 0,005$) i stenozom ≥ 70 % (OR 2,05, 95 % interval pouzdanosti 1,34 do 3,11, $P = 0,0008$) u multivarijatnim modelima. Povišen Lp(a)

nije bio povezan s HRP-om kada je prilagođen za opstruktivni CAD. Ovo istraživanje na bolesnicima bez poznate koronarne bolesti otkrilo je da je povišeni Lp(a) ≥ 50 mg/100 ml bio neovisno povezan s prisutnošću opstruktivnog CAD-a, ali nije bio neovisno povezan s HRP-om kada se radilo o bolesnicima sa stenozama većeg stupnja. Potrebna su daljnja istraživanja kako bi se odredila uloga Lp(a) u preostalom riziku za aterosklerotičnu srčanožilnu bolest koju bolesnici mogu imati unatoč optimalnom sniženju LDL-C.

(Am J Cardiol. 2024 Sep 6:231:40-47.)

✉ PETRA RADIĆ, dr. med.

OSIGURAJTE SRETAN ŽIVOT DJECI

Život počinje iznova kada postanete roditelj. U jednom trenutku djeca su malena, a već u drugom odrasli, samostalni ljudi. Budućnost svog djeteta ne možete predvidjeti, ali je možete osigurati.

A LIFE Junior je polica osiguranja života, s naglašenom štednom komponentom, u korist maloljetnog djeteta s fiksnim terminom isplate u godini u kojoj dijete navršava 18 godina života.

Više informacija o životnom osiguranju i ponudi Agram Lifea potražite na www.agramlife.hr, zivotno@agramlife.hr ili nazovite besplatan info telefon 0800 11 40.

AGRAMLIFE

ODABRANI RADOVI HRVATSKIH LIJEČNIKA objavljeni u inozemnim medicinskim časopisima

Uređuje prof. dr. sc. JELKA PETRAK

Anušić M, Marijan T, Mlinarić Džepina A, Tičić V, Gršković L, Vraneš J. A first report on multidrug-resistant *Escherichia coli* O25 ST131 dissemination in an outpatient population in Zagreb, Croatia. **Antibiotics (Basel)**. 2025 Jan 21;14(2):109. doi: 10.3390/antibiotics14020109.

Bedenić B, Luxner J, Zarfel G, Benčić A, Sardelić S, Anušić M, Vraneš J, Dobretzberger V, Barišić I, Grisold A. Characterization of *Klebsiella pneumoniae* isolates resistant to cefiderocol from hospitals and outpatient settings in Croatia. **Antibiotics (Basel)**. 2025 Feb 4;14(2):154. doi: 10.3390/antibiotics14020154.

Bilajac L, Marinović Glavić M, Zulle K, Bilobrk M, Juraga D, Jelaković A, Rukavina T, Vasiljev V, Jelaković B. Breaking the cycle: enhancing cardiovascular health in the elderly through group exercise. **Life (Basel)**. 2025 Jan 29;15(2):206. doi: 10.3390/life15020206.

Boban D, Grković I, Dželalija AM, Gujinović D, Mudnić I, Boban M. The effects of white wine and ethanol consumption on the proliferative phase of repair after a surgically induced myocardial infarction in rats. **Nutrients**. 2025 Feb 15;17(4):699. doi: 10.3390/nu17040699.

Božičević S, Bulum T, Smirčić Duvnjak L, Vučić Lovrenčić M. Urinary fetuin-A with specific post-translational modification in type 1 diabetes patients with normoalbuminuria and preserved kidney function. **Diagnostics (Basel)**. 2025 Feb 10;15(4):423. doi: 10.3390/diagnostics15040423.

Čerina Pavlinović D, Šuto Pavičić J, Njavro A, Librenjak N, Tomaš I, Šeparović R, Pleština S, Bajić Ž, Dedić Plavetić N, Vrdoljak E. Precision oncology in clinical practice: two years of comprehensive genomic profiling in Croatia. **J Pers Med**. 2025 Jan 31;15(2):59. doi: 10.3390/jpm15020059.

Dumancić S, Bakotin Jakovac M, Mimica MD, Zekić Tomas S, Marusic J. CD56-positive NK cells and CD138-positive plasma cells in basal decidua of term placentas in singleton pregnancies after assisted reproductive technology treatment of endometriosis-related infertility. **Life (Basel)**. 2025 Feb 5;15(2):240. doi: 10.3390/life15020240.

Franković L, Degoricija M, Gabela I, Vilović K, Korac-Prlic J. Pro-tumorigenic effect of continuous cromolyn treatment in bladder cancer. **Int J Mol Sci**. 2025 Feb 14;26(4):1619. doi: 10.3390/ijms26041619.

Hasanović J, Križan H, Šatalić Z, Milanović SM. Each indicator of socioeconomic status (education, occupation, income, and household size) is differently associated with children's diets: results from a cross-sectional CroCOSI study. **Nutrients**. 2025 Feb 12;17(4):657. doi: 10.3390/nu17040657.

Hojsak I, Dinleyici EC, van den Akker CHP, Domellöf M, Haiden N, Szajewska H, Vandenplas Y; ESPGHAN Special Interest Group on Gut Microbiota and Modifications. Technical review by the ESPGHAN special interest group on gut microbiota and modifications on the health

outcomes of infant formula supplemented with manufactured human milk oligosaccharides. **J Pediatr Gastroenterol Nutr**. 2025 Mar 24. doi: 10.1002/jpn3.70032.

Jurčević Zidar B, Knezović Z, Pribisalić A, Luetić S, Jurčić K, Knezović N, Sutlović D. Consumer perceptions of artificial sweeteners in food products, consumption frequency, and body mass index: a multivariate analysis. **Nutrients**. 2025 Feb 27;17(5):814. doi: 10.3390/nu17050814.

Kalanj K, Mikuš M, Peček M, Orbanić A, Marshall R, Orešković S, Orešković S. A comparative cross-sectional study of the impact of COVID-19 pandemic on obstetrics and gynecology admissions in Croatia. **Front Med (Lausanne)**. 2025 Feb 14;12:1505387. doi: 10.3389/fmed.2025.1505387.

Karabatić Knezović S, Knezović D, Ban J, Matana A, Puizina Ivić N, Glavina Durđov M, Merčep M, Drmić Hofman I. Immunological landscape of non-melanoma skin neoplasms: role of CTLA4+IFN- γ lymphocytes in tumor microenvironment suppression. **Medicina (Kaunas)**. 2025 Feb 13;61(2):330. doi: 10.3390/medicina61020330.

Katic J, Badertscher P, Zeljković I, Ammann P, Reichlin T, Knecht S, Krisai P, Kühne M, Sticherling C. Impact of the presence of sinus rhythm during cavotricuspid isthmus ablation for atrial flutter on the incidence of future new-onset atrial fibrillation: insights from an international multi-center registry. **Europace**. 2025 Feb 28:euaf039. doi: 10.1093/europace/eaaf039.

Kaštelan S, Gverović Antunica A, Puzović V, Didović Pavičić A, Čanović S, Kovačević P, Vučemilović PAE, Konjevoda S. Non-invasive retinal biomarkers for early diagnosis of Alzheimer's disease. **Biomedicines**. 2025 Jan 24;13(2):283. doi: 10.3390/biomedicines13020283.

Kosanović Rajacic B, Sagud M, Begić D, Nikolac Perković M, Kozmar A, Rogić D, Mihaljević Peles A, Božicević M, Pivac N. Increased interleukin-6 levels in responders with treatment-resistant depression after bright light therapy. **Biomolecules**. 2025 Feb 16;15(2):295. doi: 10.3390/biom15020295.

Krajina I, Štefanić M, Drenjančević I, Milić J, Kolobarić N, Plužarić V, Tokić S, Matijević T, Tolušić Levak M, Kožul M, Šola M, Stupin A, Mihalj M. Two-week low-salt diet improves acetylcholine-induced microvascular dilation in biologically naïve psoriasis patients. **Nutrients**. 2025 Feb 14;17(4):693. doi: 10.3390/nu17040693.

Lemešić DL, Šimičević L, Ganoci L, Gelemanović A, Šućur N, Pećin I. Association of rs3798220 polymorphism with cardiovascular incidents in individuals with elevated Lp(a). **Diagnostics (Basel)**. 2025 Feb 7;15(4):404. doi: 10.3390/diagnostics15040404.

Lučin P, Mahmutefendić Lučin H. The Cell Biologist Potential of Cytomegalovirus to solve biogenesis and maintenance of the membrane recycling system. **Biomedicines**. 2025 Jan 31;13(2):326. doi: 10.3390/biomedicines13020326.

- Ljubica J, Dukovski BJ, Krtalić I, Juretić M, Kučuk MS, Petriček I, Špoljarić D, Bočkor L, Kocbek P, Hafner A, Pepić I, Lovrić J. Overcoming barriers in formulating practically insoluble loteprednol etabonate in ophthalmic nanoemulsion. **Eur J Pharm Sci**. 2025 Mar 18:107077. doi: 10.1016/j.ejps.2025.107077.
- Melis P, Lucijanac M, Kranjcec B, Cigrovski Berkovic M, Marusic S. The effect of semaglutide on intestinal iron absorption in patients with type 2 diabetes mellitus-A pilot study. **Diabetes Obes Metab**. 2025 Mar 21. doi: 10.1111/dom.16368.
- Miletic B, Plisic A, Jelovica L, Saner J, Hesse M, Segulja S, Courteney U, Starcevic-Klasan G. Depression and its effect on geriatric rehabilitation outcomes in Switzerland's aging population. **Medicina (Kaunas)**. 2025 Feb 2;61(2):257. doi: 10.3390/medicina61020257.
- Nad T, Kolobarić N, Mihaljević Z, Drenjančević I, Šušnjara P, Stupin A, Kardum D, Kralik Z, Kralik G, Košević M, Jukić I. Effect of n-3 polyunsaturated fatty acids enriched chicken meat consumption in relation to oxidative stress marker levels in young healthy individuals: a randomized double-blind study. **Antioxidants (Basel)**. 2025 Feb 11;14(2):204. doi: 10.3390/antiox14020204.
- Nizić D, Šimunović M, Serdar J, Vlaić J, Josipović M, Levaj I, Ivić-Hofman I, Jelić M. Tibial tuberosity-tibial intercondylar midpoint distance can be interchangeably measured on axial CT and MRI: retrospective cross-sectional comparative study. **Medicina (Kaunas)**. 2025 Feb 17;61(2):348. doi: 10.3390/medicina61020348.
- Pereza N, Hauser G, Dević Pavlić S, Marić I, Sotošek V, Grgasović T, Mršić-Pelčić J. How to create a faculty development program that transforms medical education according to actual institutional needs: evidence-based approach and experience at the University of Rijeka, Faculty of Medicine, Croatia. **Front Med (Lausanne)**. 2025 Feb 18;12:1513119. doi: 10.3389/fmed.2025.1513119.
- Punda P, Kumric M, Baric Zizic A, Sladic S, Vuletic M, Supc Domic D, Vilovic M, Rusic D, Bozic J. Catestatin and advanced glycation end-products: potential indicators of cardiovascular risk in Hashimoto's thyroiditis. **Biomolecules**. 2025 Jan 23;15(2):169. doi: 10.3390/biom15020169.
- Pupić-Bakrač J, Pupić-Bakrač A. LigaSure-assisted submandibular gland excision in deep-plane neck lift: review of 83 patients. **Plast Reconstr Surg**. 2025 Feb 24. doi: 10.1097/PRS.00000000000012047.
- Roguljić M, Šimunović D, Buljan I, Žuljević MF, Turić A, Marušić A. Publishing identifiable patient photographs in the digital age: focus group Study of patients, doctors, and medical students. **J Med Internet Res**. 2025 Mar 5;27:e59970. doi: 10.2196/59970.
- Smirnjak D, Serdar J, Smoljanović T. Letter regarding "Thirty-Year Minimum Follow-up Outcome of a Straight Cementless Rectangular Stem". **J Arthroplasty**. 2025 Apr;40(4):e29-e30. doi: 10.1016/j.arth.2024.11.063.
- Šević S, Koletić G, Blažić TN, Kosanović Ličina ML, Andreić JL, Handanagić S, Pavić MP, Božičević I. Prevalence of HIV and hepatitis C and access to opioid substitution treatment among people who inject drugs in three cities in Croatia: findings from the second wave of respondent-driven sampling surveys. **Harm Reduct J**. 2025 Mar 4;22(1):26. doi: 10.1186/s12954-025-01174-3.
- Šoić D, Kifer D, Szavits-Nossan J, Blivajs A, Đerek L, Rudan D, Gornik O, Gudelj I, Keser T. High-throughput site-specific N-glycosylation profiling of human fibrinogen in atrial fibrillation. **J Proteome Res**. 2025 Mar 18. doi: 10.1021/acs.jpoteome.5c00096.
- Šupak-Smolčić V, Franin L, Antončić D, Matejčić S, Vrdoljak-Colo I, Homar S, Horvat M, Bilić-Zulle L. Reference intervals for common biochemistry and hematology parameters in early pregnancy—a prospective study. **Diagnostics (Basel)**. 2025 Feb 8;15(4):415. doi: 10.3390/diagnostics15040415.
- Valkovic Zujic P. Challenges and variability in breast cancer screening: diagnostic work-up and strategies for standardization across Europe. **Eur Radiol**. 2025 Mar 5. doi: 10.1007/s00330-025-11425-3.
- Vrabec R, Bulum T, Ljubić S, Tomić M. Association between macular ganglion cell-inner plexiform layer and non-proliferative retinopathy without macular edema in type 2 diabetes via diabetes duration and HbA1c link. **Biomedicines**. 2025 Feb 7;13(2):398. doi: 10.3390/biomedicines13020398.
- Vrsaljko N, Radmanic Matotek L, Zidovec-Lepej S, Vince A, Papic N. The impact of steatotic liver disease on cytokine and chemokine kinetics during sepsis. **Int J Mol Sci**. 2025 Mar 1;26(5):2226. doi: 10.3390/ijms26052226.
- Vučemilović H, Kovač R, Stanišić L, Sanader Vučemilović A, Mrčela D, Benzon B, Carev M. Is high-dose ubiquinone therapy before cardiac surgery enough to reduce the incidence of cardiac surgery-associated acute kidney injury? A randomized controlled trial. **Antioxidants (Basel)**. 2025 Feb 19;14(2):243. doi: 10.3390/antiox14020243.
- Vučinić D, Redžović A, Hauser G, Mikolašević I. Microbiota and radiotherapy: unlocking the potential for improved gastrointestinal cancer treatment. **Biomedicines**. 2025 Feb 19;13(2):526. doi: 10.3390/biomedicines13020526.
- Zagorec N, Calamel A, Delaporte M, Olinger E, Orr S, Sayer JA, Pillay VG, Denommé-Pichon AS, Tran Mau-Them F, Nambot S, Faivre L, Ars E, Torra R, Ong ACM, Devuyst O, Perico N, Després AM, Lemoine H, de Fallois J, Brousse R, Hummel A, Knebelmann B, Maisonneuve N, Halbritter J, Le Meur Y, Audrézet MP, Cornec-Le Gall E; Genomics England Research Consortium, CYSTic Consortium, and Genkyst Study Group. Clinical spectrum and prognosis of atypical autosomal dominant polycystic kidney disease caused by monoallelic pathogenic variants of IFT140. **Am J Kidney Dis**. 2024 Dec 26:S0272-6386(24)01126-0. doi: 10.1053/ajkd.2024.10.009.
- Zjačić Puljiz D, Vrkić I, Jeličić I, Borić Škaro D, Delić Jukić IK, Vicelić Čutura L, Pavičić Ivelja M. Late-onset HSV-2 encephalitis in a kidney transplant recipient: a rare case report. **Life (Basel)**. 2025 Jan 22;15(2):152. doi: 10.3390/life15020152.
- Zonjić J, Karačić A, Brodić I, Starčević A, Renko I, Krznarić Ž, Ivančić M, Liberati Pršo AM, Šatalić Z. The short- and long-term effects of a short course of sauerkraut supplementation on the gut microbiota of active athletes: a pilot follow-up Study. **Nutrients**. 2025 Mar 6;17(5):929. doi: 10.3390/nu17050929.
- Žura N, Vince S, Perić P, Vilić M, Malarić K, Rimac V, Golubić Čepulić B, Vajdić M, Jurak I, Milinković Tur S, Poljičak Milas N, Samardžija M, Nemir J, Telebuh M, Žura Žaja I. Short-term in vitro exposure of human blood to 5G network frequencies: do sex and frequency additionally affect erythrocyte morphometry? **Biomedicines**. 2025 Feb 15;13(2):478. doi: 10.3390/biomedicines13020478.

Dr. ANTE BIANKINI

(Starigrad/Hvar, 31. 8. 1860. – Chicago, 9. 2. 1934.)

 PRIREDIO: IVICA VUČAK

Dr. Ante Biankini

Nakon gimnazije u Zadru završio je studij medicine i promoviran 18. svibnja 1888. u Beču. Od početka 1892. do 30. lipnja 1898. bio je praktični liječnik u rodnome gradu. Zatim se preselio u Ameriku i nastanio u Chicagu. Naučio je engleski, nostrificirao diplomu i otvorio privatnu liječničku praksu. Nakon položenih ispita postao je sredinom 1899. asistentom glasovitog operatera John B. Murphyja (1857. – 1916.), profesora kirurgije na Northwestern Sveučilištu u Chicagu. Bio je član liječničkog zbora bolnice talijanskih časni sestara reda Srca Isusova „Kolumbo“, otvorene 1906., te liječnik austro-ugarskog konzulata. Potkraj 1908. imenovan je docentom kirurgije. Imao je važnu ulogu među hrvatskim iseljenicima, a svoj život i

rad na drugom kontinentu shvaćao je mostom između svojih zemljaka i novoga svijeta, ali i mostom između iseljeničtva i domovine. Bio je pokretač i predsjednik društava u kojima su se okupljali hrvatski iseljenici. Početkom 1902., nakon gotovo trogodišnjih nastojanja, uspio je u podizanju Hrvatske crkve Blažene Djevice Marije u Chicagu. Pokrenuo je te uređivao i izdavao listove Hrvatska zastava te Hrvatski Glasnik u kojima je pisao o temama važnim za iseljeničtvo, ali i za domovinsku Hrvatsku. Tumačio je kvalitete demokratičnosti i slobodnog novinarstva te važnost kinematografije i zalagao se za njihovo upoznavanje te primjenu i u domovini. Premda za stalno nastanjen u Americi, bio je u stalnom kontaktu s kolegama u Hrvatskoj. Ostao je član ZLH-a u Zagrebu te objavio više članaka u Liječničkom vjesniku. Zalagao se za osnutak medicinskog fakulteta u Zagrebu i bio pripravan osobno i vlastitim novcem sudjelovati u osnutku privatnog medicinskog fakulteta. Podupirao je djelatnost kulturnih društava u domovini. Bio je počasni član „Hrvatskog starinarskog društva“ u Kninu. Slao je redovito prinose „Hrvatskom sokolu“ u Starom Gradu na Hvaru, „Društvu za potpomaganje siromašnih učenika hrvatskih škola“ u Zadru te „Družbi sv. Ćirila i Metoda za Istru“. Bio je član „Družbe Braće Hrvatskog Zmaja“ u Zagrebu s naslovom „Zmaj Starogradaški“. Sa suprugom Zlatom, rođ. Albrecht, kćerkom zagrebačkog tiskara i knjižara, bio je domaćin svim uglednim Hrvatima, a napose kolegama liječnicima, koji su posjećivali Chicagu. U vrijeme balkanskih ratova 1912. i 1913. predavao je u Americi i pisao o važnosti Društva „Crvenoga križa“ u ratu, ali i o borbi protiv tuberkuloze. Organizirao je među

iseljenicima prikupljanje pomoći za žrtve rata u domovini i vlastitim primjerom prednjačio u prinosima. Nastavio je to i tijekom prvog svjetskog rata. Uviđajući nužnost raspada Austro-Ugarske Monarhije zalagao se za neovisnost svoje domovine. Bio je među utemeljiteljima „Jugoslavenskog odbora“ u Londonu te član „Jugoslavenske narodne obrane“ i predsjednik „Jugoslavenskog narodnog vijeća“ s druge strane Atlantika. Među njegovim prijateljima Amerikancima bio je i Woodrow Wilson (1856. – 1924.), sveučilišni profesor povijesti i političkih znanosti, a kasnije američki predsjednik (1912. – 1918.) te dobitnik Nobelove nagrade 1920., kojemu je Biankini tumačio prilike u Europi, posebice odnose unutar Austro-Ugarske Monarhije. Mnogi su smatrali da je dr. Biankini utjecao na Wilsonova razmišljanja, sadr-

MISLI IZ ZLATNE PRAKSE PREKO OCEANA

(Liječnički vjesnik 1904;26(4):128-9)

1.
U zemlji slobode ostao je vječnim robom svoga zvanja samo liječnik.
2.
U nekim zemljama terapija je primjerena plaćajućoj jakosti bolesnika.
3.
Prava dijagnoza stoji uvijek u razmjerju s praksom; kod nekih pak hotimično kriva dijagnoza, uzrokom je prakse i izrabljivanja pacijenta.
4.
Gdje vlada clairvoayantstvo i heiromancija tu nema dubokog shvaćanja za samozatajni humanizam.
5.
Free dispensary su za praktičnog liječnika što su trustovi za maloga trgovca.
6.
Kovanjem dolara ubijena je u nekim zemljama ljubav za iskrnjega,
7.
Za praktičnog liječnika dobrotvorna su društva u Americi što okružne blagajne u Evropi; jeftin posao kojim se ubija ugled stališa, ne koristi znanosti, a pomaže lienosti.
8.
Imade ljudi u običnom životu koji ne biraju sredstva za postignuće svojih želja; tako imade doktora koji za novac rabe svoje znanje u kriminalnoj praksi.
9.
Razkošna sredstva i bogate institucije nisu uvijek najbolje sredstvo za temeljito znanje niti mjerilo duševnog napretka jednog naroda.
10.
Dok u jednoj državi budu postojali zavodi ili tako rečene mlinice za jeftine diplome počam od 20 dolara po komad, liečnički stališ ne može doći do zasluženog ugleda u uvažanja, a dotično ni parvo znanje do zaslužene procjene.
11.
I bolnice kao i druge slične humanitarne ustanove mogu se pretvoriti u sredstvo izrabljivanja patnika i bolesnoga na korist svemožnoga trusta.
12.
Slobodna trgovina u ljekarnama ubila je slobodu znanosti u Americi.
13.
Patent medicine izmjenjuje staro bohorničtvo, s razlikom da je ovo novo izumiće pogibeljnije i skupocjenije za bolesnika.
14.
U americkim ljekarnama, u kojima se otrov prodaje bez ikakve zapreke i dobivaju jeftine cigare, uvijek se pitaj gdje počimlje znanje, a dokle dopire patvorena trgovina.
15.
U Americi čuvaj se babica i bolesnika koji isplaćuju na obroke; za prve je novac, za tebe je prevara.

Dr. Ante Biankini

Chicago, listopada 1903.

(Starigrad/Hvar, 31.8.1860. - Chicago, 9.2.1934)

žana u poznatih „Wilsonovih 14 točaka“ o uređenju Europe nakon svjetskog rata u kojoj su na razvalinama Austro-Ugarske Monarhije nastale nove države. Dr. Biankini je umro u Americi, a njegovi posmrtni ostaci prevezeni su 15. svibnja 1936. brodom, o državnom trošku, u Split te u Stari Grad na Hvaru i svečano pokopani u obiteljsku grobnicu.

OAHU

BISER HAVAJA

HAVAJI SU ARHIPELAG OD 137 OTOKA. ILI VIŠE. KAKO SE BROJI. DOBRIM DIJELOM NENASELJENIH. HAVAJSKI SU OTOCI MEĐUSOBNO VRLO RAZLIČITI. SLIČNO KAO I KANARI. RAZLIKA JE IZMEĐU LANZAROTA I TENERIFE TOLIKA DA NIKADA NE BISTE REKLI DA STE NA ISTOM OTOČJU. ZAPRAVO, TEŠKO DA BISTE REKLI DA STE NA ISTOM

PLANETU. SLIČNO JE I S HAVAJIMA. ZA UVOD, REĆI ĆU VAM PAR REČENICA O SVAKOME.

SAMO JE OSAM OTOKA OZBILJNE VELIČINE. OD TIH OSAM, DVA SU POTPUNO NEBITNA. JEDAN JE NENASELJEN, A DRUGI PRIVATAN. OD ŠEST PREOSTALIH, GOSPODARSKI I POVIJESNO, TRI NEMAJU NIKAKVU VAŽNOST.

KAUAI – Najsjeverniji je i najstariji, otok vrt zanimljive vegetacije i sjajnih panorama u kojima ne možete uživati jer su dostupne samo brodom ili helikopterom. Imate li heli? Onda ništa!

MOLOKAI – Otok je s najvišim hridima na svijetu. Stijene od nekih 600 metara ne izgledaju baš kao tipične hridi jer su obrasle vegetacijom. Teško su dostupne, što je iskorišteno za izolaciju nepoželjnih. Naime, na jedan poluotok Molokaia, odsječen upravo tim hridima, protjerivali su sve gubavce Havaja. Od sredine 19. stoljeća više od 8 000 muškaraca, žena i djece sa simptomima lepre, deportirani su tamo i službeno proglašavani mrtvima. Da, za vlast, oni su deportacijom bili izbrisani s popisa stanovnika. I tako gotovo do sedamdesetih godina prošlog stoljeća. Za gubave se brinuo belgijski misionar. Proglašen je svecem. Sveti Damien od Molokaia. Naravno, guba se danas liječi i bolesnih više nema, ali četvero *izbrisanih* još živi tamo.

Selo gubavaca može se posjetiti samo uz posebnu dozvolu.

LANAI – Otok je za bijeg od civilizacije, bez prometa, semafora i gotovo bez asfalta. Od aktivnosti nudi se pješačenje, jahanje konja i jedan golf teren. Predosadno, čak i za medeni mjesec.

Eto, već na početku, smanjili smo knjigu na tri slova. Na tri najvažnija otoka: Havaji, Maui i Oahu.

HAVAJI, poznatiji pod nadimkom Veliki Otok, najmlađi je, najraznovrsniji I, kao što ime kaže - najveći. Površinom je veći od svih ostalih havajskih otoka zajedno. Na njemu je jedan vulkan koji je aktivan neprestano već pedesetak godina. (Etna je, usporedbe radi, aktivna posljednjih 109 godina). Eruptirao je dok sam bio tamo. Stalno je bilo u vijestima, zapravo vremenskoj prognozi jer svaki

>>

Diamond Head, rub kratera ugaslog vulkana na najjužnijem dijelu Oahu idealan je vidikovac za pogled na Honolulu. Na plažama neposredno ispod njega britanski mornari pronašli su kristale vulkanskog silikata koje su zamijenili za dijamante. Mora da je veselje bilo golemo. O razočaranju da ne govorimo.

Spomenik USS Arizona u Pearl Harbouru postavljen je nad ostacima bojnog broda koji je pretrpio najveći gubitak ljudstva u povijesti mornarice SAD-a. Sam brod nikada nije izvučen kao ni većina tijela 1 177 poginulih mornara i časnika.

dan najavljuju koliko će na kojem otoku biti smanjena vidljivost zbog prašine i pepela iz tog vulkana. Ime mu je Kilauea. To spominjem samo kao potkrjepu činjenici koju ćete sigurno primijetiti do kraja ovog članka da havajski jezik pati od ozbiljnog viška samoglasnika, dok su od suglasnika obvezni k, l, h i m. Na ostala slova nailazi se sporadično. Za Veliki Otok kažu da ima sva četiri godišnja doba, snijeg na vrhuncima, sunčane plaže crnog pijeska, vlažne prašume i cvjetna polja. Najveća im je atrakcija nacionalni park vulkana. Na tom je otoku skončao legendarni istraživač James Cook. Zaglavio je u tučnjavi dok je domorcima dijelio lekciju jer su mu popalili neki čamac. To mu nije bilo prvi put da se iskrcao na Havajima. Stara ulizica Cook otkrio ih je godinu dana prije i prozvao Sendvičkim otocima. Po svom šefu Johnu Montagu 4., grofu od Sandwicha, koji će u povijest ući zahvaljujući tome što su mu sluge stavljale komad mesa između kruha da ne bi morao do blagovaonice, odnosno da bi se mogao hraniti za kockarskim stolom.

MAUI – Otok je za šmekere. Ne prevelik, ne premali, pun plaža i plažica, strmih planina, bujne tropske vegetacije, čak i s ponešto zanimljive faune. Rekli bismo, idealan za dobar provod. Poznat je, međutim, upravo po suprotnom. U kolovozu 2023. cijelim se zapadnim dijelom otoka proširio šumski požar potpuno spalivši povijesni gradić Lahainu i sahranivši 104 osobe. Usporedbe

radi, ovogodišnji požar koji je tri tjedna bjesnio Los Angelesom, odnio je 29 života, a u povijesno najpoznatijem požaru, onom velikom Londonskom iz 1666., stradalo je tek šestero ljudi.

Sad kad smo nabrojili *the rest*, da se posvetimo onom *the best*. Biseru u ogrlici Havaja. Otoku Oahu.

OAHU je naj po svemu, osim po veličini. Najvažniji, najpoznatiji, najbogatiji, najljepši, najposjećeniji, najnapučeniji i najskuplji otok Havaja. Proveo sam na njemu tjedan dana sredinom veljače 2025. Za Valentinovo je, kažu, tamo sezona jer za romantikom pogonjene parove nema većeg magneta u svjetskim razmjerima. Ne mogu reći da sam primjećivao neku posebnu gužvu. Dapače. Osim u nekoliko popularnih restorana, rezervacije nisu bile potrebne. Plaže su bile solidno, ali ne previše popunjene. Ulaznica je bilo za sve atrakcije, osim za Diamond Head, vidikovac na vrhu ugašenog vulkana koji se i inače mora rezervirati tjedan unaprijed, ako ste stranac. Domaći šeću kako žele.

Klima je na Oahu idealna. Ne prevruće, ali ni svježe. Od jutra do noći havajke su sve što vam treba od obleke. Uz hlače, naravno. Najviša dnevna temperatura bila je 25-26, a noćna 21-22 stupnja. Ljeti je nekoliko stupnjeva više. Kiše ima, na nekim dijelovima i obilnije, ali pada uglavnom noću i

ujutro. Oluje su vrlo rijetke i to uglavnom zimi. Uragana na Oahu nije bilo već jako dugo. Pričaju da se samo stariji ljudi sjećaju posljednjeg pravog uragana. Pregledao sam podatke. Nije to bilo baš tako davno, 1982. Posljednji je veliki tsunami bio još prije, 1946. Vjetra ima, ali ja nisam doživio ništa jače od ugodnog povjetarca. Pasati sa sjevera zimi dižu povelike valove koji na plaže te strane otoka nagone stotine fanatika i tisuće njihovih promatrača na aktivnost koja je nastala upravo ovdje na polinezijskim otocima. Ovo moram malo detaljnije objasniti.

SURFANJE ili, kako mi kažemo, jahanje na valovima, nastalo je negdje u 12. stoljeću na Tahitiju. Odande se proširilo i na Havaje. Surfanje je ovdje imalo religijske elemente. Surfali su svi, ali plemstvo i kraljevi imali su privilegiju surfati na posebnim mjestima na koja je plebsu bilo zabranjeno. Daske su nekada bile duplo veće od današnjih velikih dasaka, duže od 5 metara.

Jahanje na valovima u izvješćima s Havaja opisuju i Mark Twain i Jack London, ali ono je ostalo potpuno nepoznato ostatku svijeta dok ga jedan lik nije globalno proširio. Frajer, ja stvarno ne znam kako bih ga drukčije nazvao nego frajerčinom, zvao se Duke Kahanamoku i toplo vam preporučujem da pročitate neki članak o njemu. Tip je odrastao na plaži, postao je olimpijski prvak u plivanju na dvjema olimpijadama i

Postoje dva tipa Hule. Klasični i suvremeni. Ja ih ne razlikujem. Ja samo gledam plesačice. U Huli su gestikulacije i izrazi lica vrlo važne i ovise o sadržaju pjesme. U veselim pjesmama ruke su prema gore, u tužaljka nadole. Hula je do početka 20. st. bila zabranjena kao nemoralna. Ahhh.

Cvijet s lijeve strane - zauzeta, cvijet s desne strane - slobodna. Pravilo vrijedi ne samo za Havaje, već i cijelu Polineziju, Mikroneziju i Mikroneziju. Cvijet u sredini? To mi je značenje nepoznato, ali pokazuje dobar ukus.

doprvak na trećoj (kad ga je prestigao legendarni Tarzan Johnny Weissmuller). U tri je kuće slavnih: plivačkoj, surferskoj, i olimpijskoj. Proširio je surfanje u Kaliforniju pa na SAD, Europu i Australiju. Jednom je svojom daskom spasio pet ribara s nasukane brodice. Učio je surfati predsjednika Roosevelta, bio je glumac, vojni policajac i šerif Honolulua u 13 mandata. Ovdje ima status božanstva i njegova je statua na plaži Waikiki redovito zatrpana gomilama cvjetnih vijenaca, ogrlicama od cvijeća, znanima kao lei.

PLAŽE na Oahu brojne su i raznolike veličinom. Sve su pješčane. Od onih zavjetrinskih, na južnoj strani otoka, daleko je najpoznatija Waikiki. Ona je srce Honolulua, daje mu ritam i energiju. Ovdje se ostvaruje gotovo polovica sveukupnog turističkog prometa Havaja. Nisam siguran koliko opravdano nosi teret svjetske slave jer, ruku na srce, nema na njoj ničeg posebnog. Popularna je prvenstveno zbog lokacije, koja je praktično u samom središtu Honolulua. Waikiki je bio grad za sebe, zapravo, prva prijestolnica kraljevstva, ali je uskoro postao samo priobalni kvart brzorastućeg Honolulua. Plaža ima probleme s erozijom jer su veliki hoteli i stambene zgrade sagrađeni preblizu obale, stoga se već gotovo cijelo stoljeće na nju iskrcava novi pijesak brodovima iz Kalifornije.

Od ostalih plaža na otoku, moraju se spomenuti tri sjeverne plaže koje su jedna

do druge pa zapravo čine neprekinutu 11 kilometarsku plažu znanu kao "Sjeverna obala". Waimea, Ehukai i Sunset svjetske su meke surferske mjesta gdje se krajem svake godine završava svjetska sezona najvećim surferskim skupom na planetu, znanom kao Vans Triple Crown of Surfing. Visina valova prati se s velikim uzbuđenjem i dio je svake vremenske prognoze u vijestima. Valovi dosežu i više od 10 metara. U ljetnim mjesecima valovi su puno niži.

LEI sam već spomenuo. Simbol je dobrodošlice koji se također prenio s Tahitija na Havaje. Cvjetni vijenac poklanja se i nosi, ne samo na dolasku, već i u svakoj mogućoj prilici. Nepriročno ga je odbiti i ne skida se u prisutnosti osobe koja ga je dala. Trudnicama se poklanja nepovezan, kao traka, pupčana vrpca. Svaki otok ima svoje boje leia. Oahu boja je žuta, ali ta se distinkcija bojama koristi samo u susretima otočana.

SHAKA je originalni pozdrav s Havaja i odavde se proširio na cijelu Polineziju - dignuta ruka sa stisnuta tri srednja prsta i ispruženim palcem i malim prstom. Simbol je dobre volje i raspoloženja. Poruka mu je: "Opusti se!"

HONOLULU je velegrad, više po broju stanova, manje po broju stanovnika. Vizura mu se ubrzano mijenja. Novi neboderi niču iz dana u dan. Velika je potražnja za stano-

vima jer je pitanje prestiža svakog bogatijeg Amerikanca imati jedan stan na Havajima. A dobra je to i investicija. Oni bogatiji priušte si kuću negdje na otoku, a oni siromašniji milijunaši zadovolje se stanovima u gradu. Cijena kvadrata čak i nije dramatična u usporedbi sa zagrebačkom. Domaće se stanovništvo buni, ali, naravno, neuspješno. Vlasti se protiv toga bore bez puno žara. Uveli su tek pravilo da vlasnik nekretnine mora mjesec dana godišnje provesti u njoj. Ili što? Baš me zanima kako to kontroliraju. U gradu obitava manje od pola milijuna stanovnika. Na cijelom ih otoku živi oko milijun, što je tri četvrtine svih Havajaca. Promet je riješen autobusima, grade podignutu brzu željeznicu koja je, za sada, ograničena na svega nekoliko postaja na periferiji.

Od zanimljivosti, tu su jedina kraljevska palača u SAD-u, spomenik Kamehamehi Velikom - slavnom kralju ujedinitelju, jedan izvrstan muzej, groblje u krateru vulkana, skroman, ali zanimljiv botanički vrt, izvrsno kongresno središte, mala izložba o vremenu kolonizacije, par tržnica, uglavnom orijentiranih na turističku ponudu, već navedenu plaža i poznata vojna baza, koja im je praktično u predgrađu.

Iako je cijeli Oahu tek malo veći od naše Varaždinske županije, na njega je ugurano čak pet vojnih baza u kojima služi oko 100 000 vojnika i mornara. Otok je prak-

>>

Surfanje je nastalo na Tahitiju, najveći valovi jahani su u Europi, najveći broj surfera ima SAD, surfanje je najpopularnije u Australiji, valove tokom cijele godine ima samo Južna Afrika, ali najvažnijom lokacijom bez premca svi surferi priznaju Havaje. Uostalo najpoznatija natjecanja surfera na svijetu i finale sezone održava se upravo ovdje.

Upleteni cvijetovi mogu se nositi na glavi, oko zapešća ili oko gležnja. Svaki oblik ima poseban naziv, ali najpoznatiji je lei to jest onaj koji se nosi oko vrata. Za vijenčiće i vijence koriste se razne vrste cvijeća, uglavno orhideje i jasmin, ali najviše plumerija, koja i nekoliko dana bez vode zadržava svježinu. Plumerija potječe iz središnje Amerike.

tički podijeljen na dva dijela. Veći je, istočni dio otoka, civilni, manji, zapadni dio, vojni. Cijeli taj civilni dio možete obići gradskim linijama autobusa. Dakle, stvarno nije prevelik. Grad Honolulu na južnom je dijelu. Odmah uz njegovo zapadno predgrađe, nalazi se širok i dubok zaljev s uskim ulazom i otokom u sredini. Idealno za luku. Bisernu luku. **Pearl Harbour.**

Strateška je pozicija Havaja svakom vojnom analitičaru odmah razvidna. Havaji kontroliraju cijelu zapadnu obalu SAD-a. Ameri su ih, jednostavno, morali posjedovati. Najprije su pomogli lokalnoj kraljevskoj dinastiji da istjera Britance, a zatim su prvom prilikom vojnim udarom svrgnuli lokalnu vlast. Okupaciju su na kraju zaokružili potpunim prisvajanjem otočja, kao svoje posljednje 50. savezne države 1959. godine. Sve, naravno, pod izlikom zaštite vlasničkih prava i slobodnog tržišta. Ipak, prvo što su osigurali, bila je koncesija na korištenje Pearl Harboura. Ona je postala njihova apsolutno najvrjednija i najčuvanija pomorska baza, sve do vedrog nedjeljnog jutra 7.12.1941. bili su sigurni u nedodirljivost svoje pacifičke flote ugniježđene u toj luci. Napadom na Pearl Harbour neću vas zamarati. Sve podatke o njemu možete i sami lako doznati ako vas to zanima, samo ću navesti neke zanimljivosti ili zaboravljene činjenice. Taj dan Japan nije napao samo Pearl Harbour, već i Guam, Filipine, Hong Kong, Singapur, Maleziju i Midway.

(Midway je atol na pola puta između SAD-a i Japana. Zemljopisno, ali ne i administrativno, pripada Havajima.) Japanci nisu napali samo avionima već i malim dvočlanim podmornicama koje su trebale napasti prve. Misija je bila samoubilačka, za posadu su birani vojnici s puno braće. Nijedna od pet podmornica nije ostvarila cilj, na kraju su četiri potopljene, a jedna se nasukala. Svi su podmorničari ubijeni, samo je jedan zarobljen. Taj je preživio rat, vratio se u Japan, osnovao obitelj i, naravno, postao gorljivi pacifist. Napad je okvalificiran kao ratni zločin, što je apsurdno jer su svi pogođeni ciljevi bili vojni. Na obližnji Honolulu, koji su avioni prelijetali, nije ispaljen ni metak, a kamoli bačena bomba. I danas je Pearl Harbour aktivna vojna baza, ali se bez problema mogu posjetiti memorijalno središte i spomenik nad ostacima bojnog broda Arizona.

Uz nadoplatu, mogu se obići i dva muzeja (zrakoplovni i podmornički) te bojni brod Missouri. Svi su američki vojnici, poginuli i ranjeni u napadu, odlikovani Grimiznim Srcem, ali samo je njih 16 odlikovano Medaljnom časti, najvišim vojnim odličjem SAD-a, petnaest Amerikanaca i jedan Hrvat, Petar Herceg Tonic iz Prologa kraj Vrgorca, šef stroja na bojnem brodu Ohio (da nije bilo njega, broj bi poginulih u napadu bio znatno veći).

FILMOVI i serije snimljene na Oahu jednostavno se ne mogu izbrojiti. Za filmaše, to je valjda najzanimljivija lokacija na svijetu. Strme planine, krateri, vulkani, hridi, klanci, vodopadi, doline, plaže i sve to prekriveno tropskom vegetacijom, stvarno su bogomdane filmske pozadine. Sjetite se scena iz Jurskog parka, Avatara, Godzile, Planeta majmuna, Pirata s Kariba, Jumanjija...

KOKOŠI su mi bile golemo iznenađenje. Znaite ono, kad golubovi kod nas šeću gradovima, parkovima i po cesti. Tako i ovdje. Ima golubova, još više ima malenih grlica te vrabaca i kardinala, a među svima njima ponosno i slobodno ključaju kokoši. Kokoši odmetnute iz kokošinjaca preuzele su otok. Gnijezde se po parkovima i po grmlju uz ceste. Gdje god se okrenete, doslovno su po cijelom otoku. Na stotine ih šeću samim središtem Honolulua. Domaći kažu da ih je sve više i više. Meni, laiku, izgledaju kao naše domaće koke, Rotlenderice i Leghornice, a ne kao autohtone polinezijske kokoši. Neobično. Od aktivnosti vezanih za faunu, ovdje je popularno promatranje kitova, što možete i s obale. Korajni je greben prilika za ronjenje u otvorenom akvariju, ali poslije velikog australskog, to mi više nije zanimljivo, a na glavate želve može se naletjeti i šećući po plaži. Od predatora, obavezno ćete naići na jednu neočekivanu invazivnu vrstu - mungose. Očito vole otoke. Mljet pa Havaji.

Najviši vrh Oahua diže se 1 227 m and morem. Zanimljivo u usporedbi s najvišom planinom Havaja koja je tri kilometra viša.

Kornjače se mogu susresti pri šetnji plažom, ali pripazite da ih ne dirate. Zapravo nemojte im ni previše prilaziti. Dozvoljena udaljenost je tri metra. Uznemiravanje kornjača strogo je kažnjivo. Propisane kazne su drakonske.

ANANAS je glavna poljoprivredna kultura. Odmah nakon otkrića otočja, prepoznat je njihov potencijal za uzgoj šećerne trske i zasađene su prve plantaže. Ubrzo se shvatilo da je vulkansko tlo natapano redovitim oborinama, uz mala temperaturna kolebanja, idealno za uzgoj jedne vrlo isplative voćke. Sredinom prošlog stoljeća Havaji su pokrivali 90 % svjetskih potreba ananasa. Danas su masovnu proizvodnju preuzeli Tajland i Filipini, ali je i dalje najveća tvornica konzerviranog voća na svijetu ovdje na Oahu. U središtu otoka možete obići jednu od plantaža, provozati se vlakom kroz polja niskog bodljikavog grmlja, smazati koji kolut, polizati sjajan sladoled te iz prve ruke doznati mnoge zanimljivosti o tom južnoameričkom voću. Voće je, nije povrće. Od plantaža na Oahu, još se mogu obići plantaža kave i nekoliko plantaža makadamija oraha. Makadamija ovdje odlično uspijeva. Imaju i prodavaonice sokova, odnedavno vrlo popularnog nonija, koji usprkos propagandi, ne vuče podrijetlo odavde već iz Azije.

Gospodarstvu više od poljoprivrede doprinose trgovina, ribarstvo i turizam, ali je poljoprivredna aktivnost bitno utjecala na sastav populacije.

STANOVNIŠTVO na otoku uglavnom je azijskog podrijetla. Njihova kultura nije dominantna na otoku, ali utjecaj je golem. Japanci, Vijetnamci, Kinezi, Korejci i Portugalci

stigli su kao jeftina radna snaga u prvom valu, a nakon drugog svjetskog rata, pojačali su ih Meksikanci i Portorikanci. Uz, naravno, potomke afričkih robova i Amerikance, ne čudi da je autohtono polinezijsko stanovništvo praktično nestalo. Iako se još uvijek dobar dio stanovništva izjašnjava kao Havajci, gotovo svi preostali domoroci zapravo su miješanog podrijetla. Procjenjuje se da su od 1,4 milijuna stanovnika Havaja tek njih 5 000 čistokrvni Polinežani. Ipak, po kulturnom utjecaju, što se vidi na prvi pogled, ne bi se tako reklo. Dvojezičnost se forsira, a na svakom koraku naglašavaju se tradicijska polinezijska obilježja. Hula plesači i ukulele nezaobilazni su, posebno na mjestima koja obilaze turisti. **HULA** nije samo ples, već i stihovi i glazba. Uglavnom se izvodi pjevajući uz udaraljke. **UKULELE** se proizvode od lokalnog drveta akacije, manje su od gitare, imaju samo 4 žice i uopće nisu havajski instrument. Donijeli su ih Portugalci. Prodaju se po 50 USD-a više. Kada, međutim, pogledate ponudu hrane, slika postaje puno realnija. Prevladavaju japanski, kineski i korejski restorani, vijetnamski i poneki talijanski. Havajski se poké uopće ne nudi. Havajska pizza, ona s ananasom, nije osmišljena ovdje. Ona je podrijetlom iz Kanade. Voće, posebno tropsko, neobično je skupo.

Poznati Oašani? Barack Obama, iako ga ovdje baš ne priznaju svojim. Majka Ameri-

kanka, otac Kenijac. Ipak, rođen je u Honoluluu, a ovdje je pohađao i par razreda srednje škole. Tu je i maturirao. Havajci pak radije svojataju Keanu Reevesa, iako je taj Kanađanin rođen u Bejrutu. Naime, jedna mu je prabaka Havajka, ime mu znači nešto na Havajskom, a ima i vikendicu na Oahu. Njima dovoljno.

Cijene su američke pa još zapaprene tropskom turističkom potražnjom. Kada kažete Havaji, to stvarno zvuči daleko, egzotično i vrlo primamljivo. Doživljaj i jest jedinstven, pejzaži očaravajući, a priroda neobična, iako siromašna pravom egzotičnom bioraznolikošću. Uz to, prema mojim kriterijima, klima je najbliža savršenoj, a i vremenska razlika od 11 sati prihvatljivija mi je od one 6 ili 9-satne. Sve u svemu, bilo mi je više nego zanimljivo i ugodno, ali putniku iz naših krajeva odmah ću nabrojiti desetak lokacija na kojima ćete se bolje provesti za daleko manje love. Ovakve destinacije čuvajte za posebne prigode. Recimo, kada vam djeca kažu da ste bili dobar tata. Ili kad kupite jeftin stan u Zagrebu. Ili kad Dinamo osvoji Ligu Prvaka.

ALOHA!

edo.toplak@zg.t-com.hr

KRATICE

AMZH Akademija medicinskih znanosti Hrvatske

HAZU Hrvatska akademija znanosti i umjetnosti

HD, genitiv HD-a Hrvatsko društvo

HLK, genitiv HLK-a Hrvatska liječnička komora

HLZ, genitiv HLZ-a Hrvatski liječnički zbor

HZJZ Hrvatski zavod za javno zdravstvo

NZJZ Nastavni zavod za javno zdravstvo

KB Klinička bolnica

KBC Klinički bolnički centar

MEF, genitiv MEF-a Medicinski fakultet

MZ Ministarstvo zdravlja RH

OB Opća bolnica

PZZ Primarna zdravstvena zaštita

SB Specijalna bolnica

PRIJAVA KONGRESA, SIMPOZIJA I PREDAVANJA

Molimo organizatore da stručne skupove prijavljuju putem online obrasca za prijavu skupa koji je dostupan na web stranici Hrvatske liječničke komore (www.hlk.hr – rubrika „Prijava stručnog skupa“).

Za sva pitanja vezana uz ispunjavanje online obrasca i pristup informatičkoj aplikaciji stručnog usavršavanja, možete se obratiti u Komoru, gdi. Ivoni Skočilović na broj telefona: 01/4500 830, u uredovno vrijeme od 8 do 16 sati, ili na e-mail: tmi@hlk.hr

Za objavu obavijesti o održavanju stručnih skupova u Kalendaru stručnog usavršavanja „Liječničkih novina“, molimo organizatore da nam dostave sljedeće podatke: naziv skupa, naziv organizatora, mjesto, datum održavanja skupa, ime i prezime kontakt osobe, kontakt telefon, fax, e-mail i iznos kotizacije. Navedeni podaci dostavljaju se na e-mail: tmi@hlk.hr

Za objavu obavijesti o održavanju stručnih skupova u Kalendaru stručnog usavršavanja „Liječničkih novina“, molimo organizatore da prijave stručni skup putem linka: <http://tmi.hlk.hr/PrijavaSkupa>. Nakon što Povjerenstvo za trajnu medicinsku izobrazbu skup kategorizira i boduje objavit ćemo obavijest o održavanju skupa. Uredništvo ne odgovara za podatke u ovom Kalendaru jer su tiskani onako kako su ih organizatori dostavili.

Organizatori stručnih skupova koji se održavaju u Republici Hrvatskoj mogu skupove prijaviti i Europskom udruženju liječnika specijalista (UEMS – Union Européenne des Médecins Spécialistes – European Union of Medical Specialists) radi međunarodne kategorizacije i bodovanja (European CME Credits, ECMECs). Uvjeti i način prijave kao i sve druge potrebne informacije o međunarodnoj akreditaciji skupova, dostupni su putem sljedećeg linka:

<http://www.uems.eu/uems-activities/accreditation/eaccme>

Detaljan i dnevno ažuriran raspored stručnih skupova nalazi se na web stranici www.hlk.hr – „Raspored stručnih skupova“

KONGRESI

Javnozdravstveni kongres “Kajetan Blečić”

Hrvatski zavod za javno zdravstvo Primorsko-goranske županije Rijeka, 10.04. – 12.04.2025.
Dina Knežević, mob: 0981822661,
e-mail: dina.butkovic@zzjzpgz.hr
Iznos kotizacije: poslati upit stručnom organizatoru

XIV. Hrvatsko-europsko-američka anesteziološka konferencija

Hrvatsko društvo za anesteziologiju, reanimatologiju i intenzivnu medicinu Hrvatskog liječničkog zbora Zadar, 10.04. – 12.04.2025.
Višnja Ivančan, mob: 098319659
e-mail: ivamcan@cheerful.com
Iznos kotizacije: poslati upit stručnom organizatoru

3. međunarodni kongres medicine životnog stila

Hrvatska udruga za medicinu životnog stila Split, 11.04. – 13.04.2025.

Anera Lazić, mob: 0917927684,
e-mail: humzis.kongres@gmail.com
Iznos kotizacije: poslati upit stručnom organizatoru

VI. optometrijska konferencija srednje i jugoistočne Europe

Veleučilište Velika Gorica Opatija, 25.04. – 27.04.2025.
Sonja Drugović, mob: 098864038,
e-mail: sonja.drugovic@vvg.hr
Iznos kotizacije: poslati upit stručnom organizatoru

1. Hrvatski kongres o endometriozu, s međunarodnim sudjelovanjem

Hrvatsko društvo za endometriozu HLZ-a Vodice, 08.05. – 10.05.2025.
Viktorija Car, mob: 098772185,
e-mail: viktorija@contres.hr
Iznos kotizacije: poslati upit stručnom organizatoru

VI Hrvatski kongres estetske medicine sa međunarodnim učešćem

Hrvatska udruga estetske medicine Opatija, 13.05. – 15.06.2025.
Valerio Abbruzzese, mob: 0921707322,

e-mail: drbunar@gmail.com
Iznos kotizacije: poslati upit stručnom organizatoru

Language of Medicine: New challenges in research, ethics, and intercultural communication

Medicinski fakultet u Rijeci Rijeka, 15.05. – 16.05.2025.
Anamarija Gjuranić-Coha, mob: 098496011,
e-mail: anamarijagc@medri.uniri.hr
Iznos kotizacije: poslati upit stručnom organizatoru

Drugi hrvatski kongres o upalnim bolestima crijeva

Hrvatsko društvo za upalne bolesti crijeva Hrvatskog liječničkog zbora Pula, 27.06. – 29.06.2025.
Željko Krznarić, mob: 0914440051, e-mail: jordi@ati.hr
Iznos kotizacije: poslati upit stručnom organizatoru

Frontiers in drug discovery

Medicinski fakultet Sveučilišta u Rijeci sa suorganizatorima Goethe University Frankfurt i University of Toronto

Cres, 06.07. – 11.07.2025.
Tihana Lenac Roviš, tel: 051651247,
e-mail: tihana.lenac@uniri.hr
Iznos kotizacije: poslati upit stručnom organizatoru

SIMPOZIJI

22. Konferencija o inovacijama u zdravstvu FUTURE IS NOW

HIT konferencija d.o.o. Zagreb, 10.04.2025.
Andrea Staničić, mob: 0958782328, e-mail: andrea.stanicic@hit-konferencija.hr
Iznos kotizacije: poslati upit stručnom organizatoru

Simpozij s međunarodnim sudjelovanjem, Dijagnostika i liječenje raka dojke

Poliklinika Afidea Eljuga, Hrvatsko društvo radiologa HLZ-a, Hrvatsko društvo za plastičnu, rekonstrukcijsku i estetsku kirurgiju HLZ-a Zagreb, 10.04.2025.
Josipa Čale, mob: 0913330732, e-mail:

josipa@contres.hr
Lznos kotizacije: poslati upit stručnom organizatoru

Tečaj trajne medicinske izobrazbe : Vrtoglavice - multidisciplinarni pristup
Odjel za otorinolaringologiju, Opća bolnica "Dr. Josip Benčević" Slavonski Brod Slavonski Brod, 11.04.2025.
Antoneta Gudelj, mob: 0989778699, e-mail: aantoneta@gmail.com

4. međunarodni znanstveno-stručni simpozij povodom Svjetskog dana glasa
Edukacijsko-rehabilitacijski fakultet Zagreb, 11.04.2025.
Ana Bonetti, mob: 0915319795, e-mail: ana.bonetti@erf.unizg.hr
Lznos kotizacije: poslati upit stručnom organizatoru

Regionalni sastanak Sekcije za glavobolje HND za Istru i Kvarner
Sekcija za glavobolje Hrvatskog neurološkog društva Rovinj, 11.04.2025.
Zvonimir Popović, mob: 0915774092, e-mail: zvonepop@gmail.com

The First Symposium, Croatian Society for Hand Surgery, Croatian Medical Assembly
Croatian Society for Hand Surgery, Croatian Medical Assembly Brijuni, 12.04.2025.
Zlatko Vlajčić, mob: 098607760, e-mail: zlatkovlajcic@yahoo.com
Lznos kotizacije: poslati upit stručnom organizatoru

Simpozij povodom svjetskog dana glasa 2025. godine "OSNAŽITE SVOJ GLAS"
KBC Osijek, Klinika za ORL i kirurgiju glave i vrata Osijek, 16.04.2025.
Željka Laksar Klarić, tel: 031512402, e-mail: zeljka.l.klaric@gmail.com

Novosti u andrologiji
Hrvatsko androloško društvo HLZ-a Zagreb, 25.04.2025.
Dinko Hauptman, mob: 0919229820, e-mail: dinko.hauptman@kbc-zagreb.hr

Turizam i zdravlje 2025
Udruga "Prirodni ljekoviti činitelji"

Opatija, 25.04.2025.
Albert Cattunar, mob: 0912030731, e-mail: a.cattunar@yahoo.com

3rd Adriatic Symposium on Obesity
Hrvatsko društvo za debljinu Hrvatskog liječničkog zbora Opatija, 25.04. -26.04.2025.
Davor Štimac, mob: 0915019332, e-mail: davor.stimac7@gmail.com
Lznos kotizacije: poslati upit stručnom organizatoru

2. znanstveni simpozij INFEKCIJE KOŽE, MIKROBIOM I IMUNOST
Klinički bolnički centar Sestre milosrdnice Zagreb, 16.05.2025.
Danijela Nordio, mob: 0911111262, e-mail: daniela.nordio@yahoo.com
Lznos kotizacije: poslati upit stručnom organizatoru

Reprezentativnost uzorka u kliničkim istraživanjima
Sveučilište u Splitu, Medicinski fakultet Split, 21.05. - 23.05.2025.
Darko Kero, mob: 098573890, e-mail: dkero@mefst.hr
Lznos kotizacije: poslati upit stručnom organizatoru

Zajednički proljetni simpozij HDDE HLZ i HDD
Hrvatsko društvo za endokrinologiju i dijabetologiju HLZ Selce 06.06. - 07.06.2025.
Anja Barač Nekić, mob: 0911572750, e-mail: baracanja0@gmail.com

XIX. međunarodna lošinjska ljetna škola o alkoholizmu
KLA "Bonaca" Mali Lošinj Veli Lošinj, 06.06. - 08.06.2025.
Branko Lakner, mob: 0995227788, e-mail: branko.lakner2@ri.t-com.hr
Lznos kotizacije: poslati upit stručnom organizatoru

TEČAJEVI

Osnovni tečaj za liječnike za rad u HMS
Nastavni zavod za hitnu medicinu Istarske županije Pula, 15.01. - 19.12.2025.

Gordana Antic, mob: 0989396877, e-mail: gordana.antic.sego@gmail.com

Kontinuirano usavršavanje za rad u HMS
Nastavni zavod za hitnu medicinu Istarske županije Pula, 20.01. - 18.12.2025.
Gordana Antić mob: 0989396877, e-mail: gordana.antic.sego@gmail.com

Prepoznamo li moždani udar na vrijeme?
PLIVA Hrvatska d. o. o. www.plivamed.net, 01.01. - 30.04.2025.
Ivana Klinar, mob: 098499925, e-mail: ivana.klinar@pliva.com

Mitovi o prekomjerno aktivnom mokraćnom mjehuru
PLIVA Hrvatska d. o. o. www.plivamed.net, 01.01. - 30.04.2025.
Ivana Klinar, mob: 098499925, e-mail: ivana.klinar@pliva.com

Osoba s dijagnozom psihoze
PLIVA Hrvatska d. o. o. www.plivamed.net, 03.03. - 01.09.2025.
Ivana Klinar, mob: 098499925, e-mail: ivana.klinar@pliva.com

Zdravlje žene – žensko srce, hipertenzija, pretilost, metabolički sindrom
PLIVA Hrvatska d. o. o. www.plivamed.net, 10.03. - 01.09.2025.
Ivana Klinar, mob: 098499925, e-mail: ivana.klinar@pliva.com

Spolne razlike u anksioznosti i depresiji, migreni, moždanom udaru i starenju mozga
PLIVA Hrvatska d. o. o. www.plivamed.net, 14.04. - 01.10.2025.
Ivana Klinar, mob: 098499925, e-mail: ivana.klinar@pliva.com

Traumatska ozljeda mozga
Nastavni zavod za hitnu medicinu Istarske županije Pula, 20.01. - 19.12.2025.
Gordana Antić, mob: 0989396877, e-mail: gordana.antic.sego@gmail.com

Botulinum toksin- masterclass
Aesthetic medicine and surgery training academy d.o.o.

Zagreb, 01.04. - 01.07.2025.
Irijana Rajković, mob: 0913191919, e-mail: edukacija@amsta.com.hr
Lznos kotizacije: poslati upit stručnom organizatoru

Hijaluronski fileri- masterclass
Aesthetic medicine and surgery training academy d.o.o. Zagreb, 01.04. - 01.07.2025.
Irijana Rajković, mob: 0913191919, e-mail: edukacija@amsta.com.hr
Lznos kotizacije: poslati upit stručnom organizatoru

PRP i viskosuplementacija kod lokomotornog sustava
Aesthetic medicine and surgery training academy d.o.o. Zagreb, 10.04.2025.
Irijana Rajković, mob: 0913191919, e-mail: edukacija@amsta.com.hr
Lznos kotizacije: poslati upit stručnom organizatoru

Novosti u liječenju portalne hipertenzije u razvojnoj dobi
Medicinski fakultet Sveučilišta u Zagrebu Zagreb, 11.04.2025.
Ivan Jelčić, mob: 0919349100, e-mail: ivan.jelcic@kbc-zagreb.hr
Lznos kotizacije: poslati upit stručnom organizatoru

Poslijediplomski tečaj: "PRIJEVREMENI POROĐAJ"
Hrvatski liječnički zbor - Podružnica Split Split, 11.04. - 12.04.2025.
Tina Vickov, mob: 0959142449, e-mail: info@manifesta.hr
Lznos kotizacije: poslati upit stručnom organizatoru

19. CIRAS
Hrvatsko društvo za tumore glave i vrata Zagreb, 11.04. - 12.04.2025.
Petra Cvitković, mob: 0912070022, e-mail: petra@filidatravel.hr
Lznos kotizacije: poslati upit stručnom organizatoru

Lokalni tretman akutnih i kroničnih rana suvremenim pokrivalima - KBC
KBC ZAGREB- Klinika za dermatovenerologiju Zagreb, 16.04.2025.

KALENDAR STRUČNOG USAVRŠAVANJA

Ida Kovačić Karapandžić, mob: 0997019973,
e-mail: ikovacic@stoma-medical.hr

PRP i mezoterapija

Aesthetic medicine and surgery training academy d.o.o.

Zagreb, 17.04.2025.

Irijana Rajković, mob: 0913191919,
e-mail: edukacija@amsta.com.hr
Iznos kotizacije: poslati upit stručnom organizatoru

Lip Design Modul

Aesthetic medicine and surgery training academy d.o.o.

Zagreb, 17.04.2025.

Irijana Rajković, mob: 0913191919,
e-mail: edukacija@amsta.com.hr
Iznos kotizacije: poslati upit stručnom organizatoru

Klinička

psihoneuroendokrinoimunologija

Orlando Medicus doo

Zagreb, 22.04. – 25.04.2025.

Sanja Toljan, mob: 0912516607,
e-mail: sanjatorljan@gmail.com
Iznos kotizacije: poslati upit stručnom organizatoru

36. znanstveno – stručno – edukativni seminar s međunarodnim sudjelovanjem pod nazivom „DDD i ZUPP '25 – vektorske bolesti i klimatske promjene”

KORUNIC d.o.o.

Selce, 22.04. – 25.04.2025.

Javorka Korunić, mob: 098261432,
e-mail: korunic@zg.t-com.hr
Iznos kotizacije: poslati upit stručnom organizatoru

Hijaluronski fileri- početni modul

Aesthetic medicine and surgery training academy d.o.o.

Zagreb, 24.04.2025.

Irijana Rajković, mob: 0913191919,
e-mail: edukacija@amsta.com.hr
Iznos kotizacije: poslati upit stručnom organizatoru

Hijaluronski fileri- napredni modul

Aesthetic medicine and surgery training academy d.o.o.

Zagreb, 24.04.2025.

Irijana Rajković, mob: 0913191919,
e-mail: edukacija@amsta.com.hr
Iznos kotizacije: poslati upit stručnom organizatoru

Botulinum toksin- početni modul

Aesthetic medicine and surgery training academy d.o.o.

Zagreb, 25.04.2025.

Irijana Rajković, mob: 0913191919,
e-mail: edukacija@amsta.com.hr
Iznos kotizacije: poslati upit stručnom organizatoru

Botulinum toksin- napredni modul

Aesthetic medicine and surgery training academy d.o.o.

Zagreb, 25.04.2025.

Irijana Rajković, mob: 0913191919,
e-mail: edukacija@amsta.com.hr
Iznos kotizacije: poslati upit stručnom organizatoru

Poremećaj hiperaktivnosti i deficita pažnje kod odraslih

Medicinski fakultet u Zagrebu

Zagreb, 25.04.2025.

Petra Sulić, tel: 012388888,
e-mail: petrasulic@yahoo.com
Iznos kotizacije: poslati upit stručnom organizatoru

XVIII. poslijediplomski tečaj stalnog medicinskog usavršavanja I. kategorije „Racionalna terapija u pulmologiji”

HLZ-Hrvatsko društvo za pedijatrijsku pulmologiju; HLZ-Hrvatsko pulmološko društvo; Medicinski fakultet Sveučilišta u Splitu

Komiža, 24.04. – 27.04.2025.

Josipa Čale, mob: 0913330732,
e-mail: josipa@contres.hr
Iznos kotizacije: poslati upit stručnom organizatoru

Lip Design Modul

Aesthetic medicine and surgery training academy d.o.o.

Zagreb, 08.05.2025.

Irijana Rajković, mob: 0913191919,
e-mail: edukacija@amsta.com.hr
Iznos kotizacije: poslati upit stručnom organizatoru

Osnove MSK ultrazvuka

Aesthetic medicine and surgery training

academy d.o.o.

Zagreb, 08.05. – 09.05.2025.

Irijana Rajković, mob: 0913191919,
e-mail: edukacija@amsta.com.hr
Iznos kotizacije: poslati upit stručnom organizatoru

Tehnike injiciranja pod kontrolom UZV

Aesthetic medicine and surgery training academy d.o.o.

Zagreb, 10.05.2025.

Irijana Rajković, mob: 0913191919,
e-mail: edukacija@amsta.com.hr
Iznos kotizacije: poslati upit stručnom organizatoru

Neuromuskularne bolesti i reproduktivno zdravlje

Hrvatsko društvo za neuromuskularne bolesti i kliničku elektromiografiju HLZ-a

Zagreb, 11.05.2025.

Ana Topolovac, mob: 0915772725,
e-mail: ervina.bilic@mef.hr
Iznos kotizacije: poslati upit stručnom organizatoru

23. Lošinjski dani bioetike

Hrvatsko filozofsko društvo Mali Lošinj, 11.05. – 14.05.2025.

Hrvoje Jurić, tel: 0915789989,

e-mail: hjuric@yahoo.com

Iznos kotizacije: poslati upit stručnom organizatoru

Zaštita zdravlja radnika u riziku od izloženosti citostaticima

Klinički bolnički centar Zagreb

Zagreb, 15.05.2025.

Bojana Knežević, tel: 012376042,
e-mail: bojana.knezevic@kbc-zagreb.hr

Laboratorijska dijagnostika parazitarne infekcija

Hrvatsko društvo za kliničku mikrobiologiju HLZa

Zagreb, 15.05. – 16.05.2025.

Mario Sviben, mob: 0912986545,
e-mail: mario.sviben@hvjz.hr
Iznos kotizacije: poslati upit stručnom organizatoru

4. INSTRUKCIJSKI TEČAJ TMI VESTIBULARNA REHABILITACIJA

Hrvatsko društvo za vestibularnu rehabilitaciju Hrvatskog liječničkoga zbora

Vukovar, 16.05. – 17.05.2025.

Olivera Čejčić, mob: 0914521161,
e-mail: sinisamaslovara@yahoo.com
Iznos kotizacije: poslati upit stručnom organizatoru

Napredne tehnologije u šecernoj bolesti- tečaj trajne medicinske edukacije

Penta

Zagreb, 19.05. – 20.05.2025.

Mirna Grubišić, tel: 014628608,
e-mail: mirna.grubisic@penta-zagreb.hr

UZV ABDOMENA

Hrvatski liječnički zbor/Hrvatsko senološko društvo

Zagreb, 19.05. – 26.05.2025.

Maja Andrić, mob: 0994672922,
e-mail: edukacija@drinkovic.hr
Iznos kotizacije: poslati upit stručnom organizatoru

Hijaluronski fileri- početni modul

Aesthetic medicine and surgery training academy d.o.o.

Zagreb, 22.05.2025.

Irijana Rajković, mob: 0913191919,
e-mail: edukacija@amsta.com.hr
Iznos kotizacije: poslati upit stručnom organizatoru

Hijaluronski fileri- napredni modul

Aesthetic medicine and surgery training academy d.o.o.

Zagreb, 22.05.2025.

Irijana Rajković, mob: 0913191919,
e-mail: edukacija@amsta.com.hr
Iznos kotizacije: poslati upit stručnom organizatoru

Botulinum toksin- početni modul

Aesthetic medicine and surgery training academy d.o.o.

Zagreb, 23.05.2025.

Irijana Rajković, mob: 0913191919,
e-mail: edukacija@amsta.com.hr
Iznos kotizacije: poslati upit stručnom organizatoru

Botulinum toksin- napredni modul

Aesthetic medicine and surgery training academy d.o.o.

Zagreb, 23.05.2025.

Irijana Rajković, mob: 0913191919,
e-mail: edukacija@amsta.com.hr

Iznos kotizacije: poslati upit stručnom organizatoru

Nove spoznaje u liječenju raka vrata maternice

HLZ-HDGON, Zavod za ginekološku onkologiju Klinike za ženske bolesti-Referentni centar za premaligne i maligne bolesti vrata maternice, stidnice i rodnice RH, KBC Zagreb Zagreb, 24.05.2025.

Veronika Jurić, mob: 098594281, e-mail: veronika.juric@moment.hr

Iznos kotizacije: poslati upit stručnom organizatoru

UZV DOJKI

Hrvatski liječnički zbor/Hrvatsko senološko društvo

Zagreb, 13.10. – 22.10.2025.

Maja Andrić, mob: 0994672922,

e-mail: edukacija@drinkovic.hr

Iznos kotizacije: poslati upit stručnom organizatoru

Međunarodna edukacija iz ultrazvučne dijagnostike mišićno-koštanog sustava – LEVEL 1

Peroneus d.o.o.

Zagreb, 10.10. – 16.11.2025.

Zoran Filipović, mob: 098894643,

e-mail: zoran@sonoskills.com

Iznos kotizacije: poslati upit stručnom organizatoru

Tečaj iz osnova medicinske akupunkture

HD za akupunktu (HLZ)

Zagreb, 1 x godišnje,

www.akupunktura.hr

Maja Mustać, mob: 0914748492,

e-mail: info@akupunktura.hr

Iznos kotizacije: poslati upit stručnom organizatoru

Tečaj iz osnova muskuloskeletnog ultrazvuka

Spektar putovanja

Zagreb, prema dogovoru

Vera Rakić, mob: 098235718,

e-mail: verakic@hotmail.com

Iznos kotizacije: poslati upit stručnom organizatoru

USKO SPECIFIČNA IZOBRAZBA

Edukacija iz elektrocefalografije i epileptologije

KBC Zagreb

Zagreb, 01.01. – 31.12.2025.

Željka Petelin Gadže, tel: 012388344,

zeljka.petelin.gadze@kbc-zagreb.hr

Iznos kotizacije: poslati upit stručnom organizatoru

Tečaj iz osnova medicinske akupunkture

Hrvatski liječnički zbor – Hrvatsko društvo

za akupunktu

Zagreb 20.01.2024. – 25.05.2025.

Indira Vukčević, mob: 0914748492,

e-mail: indira.hda@gmail.com

Iznos kotizacije: poslati upit stručnom organizatoru

Transabdominalni UZV s color doplerom

KB Sveti Duh, Klinika za unutarnje bolesti,

Zavod za gastroenterologiju i hepatologiju Zagreb, 31.03. – 25.04.2025.

Dragan Jurčić, mob: 0959142442,

e-mail: drjurcic@gmail.com

Iznos kotizacije: poslati upit stručnom organizatoru

Tečaj pedijatrijskog neurološkog pregleda novorođenčadi i dojenčadi po Vojti

Hrvatsko Vojta udruženje

Zagreb, 25.04. – 25.05.2025.

Maja Lenard Šimunac, mob: 098500718,

hrvatskovojtaudruzenje@gmail.com

Iznos kotizacije: poslati upit stručnom organizatoru

Moderna i praktična medicinska edukacija

Medicinski fakultet u Rijeci

Rijeka, 17.02. – 09.06.2025.

Petra Volf Žiković, mob: 0915139755,

e-mail: petra.volf.zikovic@uniri.hr

Akupunktura

UČILIŠTE LOVRAN – ustanova za

obrazovanje odraslih

Opatija, 09.06. – 14.09.2025.

Irena Plantak, tel: 051293851,

e-mail: info@uciliste-lovran.hr

Iznos kotizacije: poslati upit stručnom organizatoru

STRUČNI SASTANCI STRUČNOG DRUŠTVA

Poremećaj gutanja kao vodeći klinički znak kod neurološkog bolesnika

HD za kliničku prehranu HLZa

edu.frka.hr, 15.05.2024. – 15.05.2025.

Korisnička podrška Frka.hr, tel: 08009666,

e-mail: podraska@frka.hr

Prehrana onkološkog bolesnika

HD za kliničku prehranu HLZ-a

edu.frka.hr, 16.05.2024. – 16.05.2025.

Korisnička podrška Frka.hr, tel: 08009666,

e-mail: podraska@frka.hr

Primjena vitamina D u odabranim indikacijama

HD za kliničku prehranu HLZ-a

edu.frka.hr, 16.05.2024. – 16.05.2025.

Korisnička podrška Frka.hr, tel: 08009666,

e-mail: podraska@frka.hr

Uvod u svojstva i djelovanje vitamina D

HD za kliničku prehranu HLZ-a

edu.frka.hr, 16.05.2024. – 16.05.2025.

Korisnička podrška Frka.hr, tel: 08009666,

e-mail: podraska@frka.hr

Vitamin D i bolesti štitne i nadbubrežne žlijezde

HD za kliničku prehranu HLZ-a

edu.frka.hr, 16.05.2024. – 16.05.2025.

Korisnička podrška Frka.hr, tel: 08009666,

e-mail: podraska@frka.hr

Enteralna prehrana i nutritivne potrebe bolesnika

HD za kliničku prehranu HLZ-a

edu.frka.hr, 16.05.2024. – 16.05.2025.

Korisnička podrška Frka.hr, tel: 08009666,

e-mail: podraska@frka.hr

Učestalost i obilježja sarkopenije, dijagnostika, prevencija i smjernice za kliničku prehranu

HD za kliničku prehranu HLZ-a

edu.frka.hr, 20.06.2024. – 20.06.2025.

Korisnička podrška Frka.hr, tel: 08009666,

e-mail: podraska@frka.hr

Uloga peptida kolagena u prevenciji i liječenju sarkopenije

HD za kliničku prehranu HLZ-a

edu.frka.hr, 20.06.2024. – 20.06.2025.

Korisnička podrška Frka.hr, tel: 08009666, e-mail: podraska@frka.hr

Nutritivna potpora bolesnika s neurogenom orofaringealnom disfagijom

HD za kliničku prehranu HLZ-a

edu.frka.hr, 20.06.2024. – 20.06.2025.

Korisnička podrška Frka.hr, tel: 08009666,

e-mail: podraska@frka.hr

Uloga vitamina D u zaštiti od respiratornih virusnih infekcija i COVID-19

HD za kliničku prehranu HLZ-a

edu.frka.hr, 20.06.2024. – 20.06.2025.

Korisnička podrška Frka.hr, tel: 08009666,

e-mail: podraska@frka.hr

Uvod u parenteralnu prehranu

HD za kliničku prehranu HLZ-a

edu.frka.hr, 20.06.2024. – 20.06.2025.

Korisnička podrška Frka.hr, tel: 08009666,

e-mail: podraska@frka.hr

Uvod u totalnu i suplementarnu parenteralnu prehranu

HD za kliničku prehranu HLZ-a

edu.frka.hr, 20.06.2024. – 20.06.2025.

Korisnička podrška Frka.hr, tel: 08009666,

e-mail: podraska@frka.hr

Osnovni sastav „All in One“ parenteralnih otopina

HD za kliničku prehranu HLZ-a

edu.frka.hr, 20.06.2024. – 20.06.2025.

Korisnička podrška Frka.hr, tel: 08009666,

e-mail: podraska@frka.hr

Primjena mikronutrijenata i specijalnih supstrata

HD za kliničku prehranu HLZ-a

edu.frka.hr, 20.06.2024. – 20.06.2025.

Korisnička podrška Frka.hr, tel: 08009666,

e-mail: podraska@frka.hr

Metaboličke komplikacije parenteralne prehrane

HD za kliničku prehranu HLZ-a

edu.frka.hr, 20.06.2024. – 20.06.2025.

Korisnička podrška Frka.hr, tel: 08009666,

e-mail: podraska@frka.hr

Bolesnik s adenokarcinomom želuca

HD za kliničku prehranu HLZ-a

edu.frka.hr, 22.06.2024. – 22.06.2025.

KALENDAR STRUČNOG USAVRŠAVANJA

Korisnička podrška Frka.hr, tel: 08009666,
e-mail: podrska@frka.hr

Karakteristike enteralnih pripravaka i uvođenje enteralne prehrane

HD za kliničku prehranu HLZ-a
edu.frka.hr, 19.09.2024. – 19.09.2025.

Korisnička podrška Frka.hr, tel: 08009666,
e-mail: podrska@frka.hr

Hidrolizat kolagena u kliničkoj prehrani

HD za kliničku prehranu HLZ-a
edu.frka.hr, 18.02.2025. – 18.02.2026.

Korisnička podrška Frka.hr, tel: 08009666,
e-mail: podrska@frka.hr

Izazovi u liječenju adrenokortikalnog karcinoma (ACC)

HD ED HLZ i HD IO HLZ
Zagreb, 23.04.2025.

Anja Barac Nekic, mob: 0911572750,
e-mail: baracanja0@gmail.com

OSTALI STRUČNI SASTANCI

Gdje je nestao čovjek?

Hrvatska liga za hipertenziju
HealthMED, 16.01.2025. – 16.02.2026.
Katarina Grgurić, mob: 0913323135,
e-mail: katarina.grguric@d8solutions.hr

HAE vs alergije

Dedal komunikacije d.o.o.
www.e-medikus.com,
22.04.2024. – 01.09.2025.
Sunčana Orešić, mob: 0911333017,
e-mail: suncana.oresic@dedal.hr

Stečena aplastična anemija

Mediatelly (Modra jagoda d.o.o.)
<https://mediately.com/hr/cme>,
10.05.2024. – 09.05.2025.
Ana Marolt, tel: 040585446,
e-mail: ana.marolt@mediately.co

Zbrinjavanje bolesnika s psorijazom sa prikazom bolesnika

Mediatelly (Modra jagoda d.o.o.)
<https://mediately.com/hr/cme>,
28.05.2024. – 27.05.2025.
Ana Marolt, tel: 040585446,
e-mail: ana.marolt@mediately.co

Vitamin D Hub 2024

Dedal komunikacije d.o.o.
www.e-medikus.com,
01.02.2025. – 01.02.2026.
Sunčana Orešić, mob: 0911333017,
e-mail: suncana.oresic@dedal.hr

Vitamin D Hub simpozij – Osijek

Dedal komunikacije d.o.o.
www.e-medikus.com,
01.02.2025. – 01.02.2026.
Sunčana Orešić, mob: 0911333017,
e-mail: suncana.oresic@dedal.hr

Vitamin D Hub simpozij – Rijeka

Dedal komunikacije d.o.o.
www.e-medikus.com,
01.02.2025. – 01.02.2026.
Sunčana Orešić, mob: 0911333017,
e-mail: suncana.oresic@dedal.hr

Vitamin D Hub simpozij – Split

Dedal komunikacije d.o.o.
www.e-medikus.com,
01.02.2025. – 01.02.2026.
Sunčana Orešić, mob: 0911333017,
e-mail: suncana.oresic@dedal.hr

Vitamin D Hub simpozij – Zagreb

Dedal komunikacije d.o.o.
www.e-medikus.com, 01.02.2025. –
01.02.2026.
Sunčana Orešić, mob: 0911333017,
e-mail: suncana.oresic@dedal.hr

Kada se susretnu metabolički sindrom i hipovitaminoza D

Dedal komunikacije d.o.o.
www.e-medikus.com,
01.02.2025. – 01.02.2026.
Sunčana Orešić, mob: 0911333017,
e-mail: suncana.oresic@dedal.hr

Vitamin D i mišićno-koštani sustav

Dedal komunikacije d.o.o.
www.e-medikus.com,
01.02.2025. – 01.02.2026.
Sunčana Orešić, mob: 0911333017,
e-mail: suncana.oresic@dedal.hr

Trebamo li ljeti nadoknađivati vitamin D?

Dedal komunikacije d.o.o.
www.e-medikus.com,
01.02.2025. – 01.02.2026.
Sunčana Orešić, mob: 0911333017,
e-mail: suncana.oresic@dedal.hr

Korelacija pretilosti, dijabetesa i deficita vitamina D

Dedal komunikacije d.o.o.
www.e-medikus.com,
01.02.2025. – 01.02.2026.
Sunčana Orešić, mob: 0911333017,
e-mail: suncana.oresic@dedal.hr

Vitamin D – Superjunak 21. stoljeća

Dedal komunikacije d.o.o.
www.e-medikus.com,
01.02.2025. – 01.02.2026.
Sunčana Orešić, mob: 0911333017,
e-mail: suncana.oresic@dedal.hr

Friedreichova ataksija

Dedal komunikacije d.o.o.
www.e-medikus.com,
02.12.2024. – 30.05.2025.
Sunčana Orešić, mob: 0911333017,
e-mail: suncana.oresic@dedal.hr

Spinalna mišićna atrofija

Dedal komunikacije d.o.o.
www.e-medikus.com,
02.12.2024. – 30.05.2025.
Sunčana Orešić, mob: 0911333017,
e-mail: suncana.oresic@dedal.hr

Amiotrofična lateralna skleroza (SOD1)

Dedal komunikacije d.o.o.
www.e-medikus.com,
02.12.2024. – 30.05.2025.
Sunčana Orešić, mob: 0911333017,
e-mail: suncana.oresic@dedal.hr

Od genetike do palijative: Ključne informacije za rano otkrivanje i liječenje raka u Hrvatskoj

Dedal komunikacije d.o.o.
www.e-medikus.com,
17.12.2024. – 17.12.2025.
Sunčana Orešić, mob: 0911333017,
e-mail: suncana.oresic@dedal.hr

Od kliničkih podataka do prakse: Optimizacija terapije i iskustva bolesnica sa HR+ /HER2- mRD

Dedal komunikacije d.o.o.
www.e-medikus.com,
20.12.2024. – 20.12.2025.
Sunčana Orešić, mob: 0911333017,
e-mail: suncana.oresic@dedal.hr

Lokalna i sistemska terapija moždanih metastaza kod metastatskog raka dojke

Dedal komunikacije d.o.o.
www.e-medikus.com,
02.12.2024. – 30.05.2025.
Sunčana Orešić, mob: 0911333017,
e-mail: suncana.oresic@dedal.hr

Od kliničkih podataka do prakse: Optimizacija terapije i iskustva bolesnica sa HR+ /HER2- mRD

Dedal komunikacije d.o.o.
www.e-medikus.com,
20.12.2024. – 20.12.2025.
Sunčana Orešić, mob: 0911333017,
e-mail: suncana.oresic@dedal.hr

Anderson-Fabryjeva bolest – Od sumnje do uspješnog liječenja

Dedal komunikacije d.o.o.
www.e-medikus.com, 07.01. – 07.07.2025.
Sunčana Orešić, mob: 0911333017,
e-mail: suncana.oresic@dedal.hr

Smjernice za liječenje multiple skleroze u RH

Dedal komunikacije d.o.o.
www.e-medikus.com, 13.01.–13.04.2025.
Sunčana Orešić, mob: 0911333017,
e-mail: suncana.oresic@dedal.hr

Natalizumab (Tysabri) u liječenju multiple skleroze

Dedal komunikacije d.o.o.
www.e-medikus.com, 13.01.–13.04.2025.
Sunčana Orešić, mob: 0911333017,
e-mail: suncana.oresic@dedal.hr

Tysabri s.c. – primjena izvan bolnice

Dedal komunikacije d.o.o.
www.e-medikus.com, 13.01.–13.04.2025.
Sunčana Orešić, mob: 0911333017,
e-mail: suncana.oresic@dedal.hr

Novi trendovi u MSK dijagnostici

Med Educa – Peroneus d.o.o.
<https://med-educa.com/webinari/radiologija/novi-trendovi-u-msk-dijagnostici/>
11.09.2024. – 11.09.2025.
Zoran Filipović, tel: 098894643,
e-mail: info@med-educa.com
Iznos kotizacije: poslati upit stručnom organizatoru

Hallux Valgus, Hallux rigidus i Tailor's bunion

Med Educa – Peroneus d.o.o.

<https://med-educa.com/webinari/ortopedija/hallux-valgus-hallux-rigidus-i-tailors-bunion/>
30.10.2024. – 30.10.2025.
Zoran Filipović, tel: 098894643,
e-mail: info@med-educa.com
Iznos kotizacije: poslati upit stručnom organizatoru

Primjena udarnog vala u rehabilitaciji
Med Educa – Peroneus d.o.o.
<https://med-educa.com/webinari/fizioterapija/sindrom-karpalnog-kanala/>
27.11.2024. – 27.11.2025.
Zoran Filipović, tel: 098894643,
e-mail: info@med-educa.com
Iznos kotizacije: poslati upit stručnom organizatoru

Pušenje opasnije nego ikad
Hrvatska liga za hipertenziju
HealthMED, 10.07.2024. – 10.07.2025.
Katarina Grgurić, mob: 0913323135,
e-mail: katarina.grguric@d8solutions.hr

Novosti i zanimljivosti u vaskularnoj neurologiji
Hrvatska liga za hipertenziju
HealthMED, 10.07.2024. – 10.07.2025.
Katarina Grgurić, mob: 0913323135,
e-mail: katarina.grguric@d8solutions.hr

Prehrana kao ključ u prevenciji i liječenju kroničnih nezaraznih bolesti
Hrvatska liga za hipertenziju
HealthMED, 10.07.2024. – 10.07.2025.
Katarina Grgurić, mob: 0913323135,
e-mail: katarina.grguric@d8solutions.hr

Tjelesna aktivnost 1
Hrvatska liga za hipertenziju
HealthMED, 25.07.2024. – 25.07.2025.
Katarina Grgurić, mob: 0913323135,
e-mail: katarina.grguric@d8solutions.hr

Tjelesna aktivnost 2
Hrvatska liga za hipertenziju
HealthMED, 19.08.2024. – 19.08.2025.
Katarina Grgurić, mob: 0913323135,
e-mail: katarina.grguric@d8solutions.hr

Tjelesna aktivnost 3
Hrvatska liga za hipertenziju
HealthMED, 09.09.2024. – 09.09.2025.
Katarina Grgurić, mob: 0913323135,
e-mail: katarina.grguric@d8solutions.hr

Put pacijenta s urotelnim karcinomom
Mediatly (Modra jagoda d.o.o.)
<https://mediately.co/hr/cme>,
05.12.2024. – 04.12.2025.
Ana Marolt, tel: 040585446,
e-mail: ana.marolt@mediately.co

Hipertrofijska kardiomiopatija – što bi svaki internist morao znati?
Mediatly (Modra jagoda d.o.o.)
<https://mediately.co/hr/cme>,
07.01.2025. – 06.01.2026.
Ana Marolt, tel: 040585446,
e-mail: ana.marolt@mediately.co

Metode neutralizacije stresa
Hrvatska liga za hipertenziju
HealthMED, 16.12.2024. – 16.12.2025.
Katarina Grgurić, mob: 0913323135,
e-mail: katarina.grguric@d8solutions.hr

Healthy Life in University: Balancing Health and Knowledge
Hrvatska liga za hipertenziju
HealthMED, 16.12.2024. – 16.12.2025.
Katarina Grgurić, mob: 0913323135,
e-mail: katarina.grguric@d8solutions.hr

Hipertenzija u pretilosti djece i adolescenata – problem epidemijskih razmjera
Hrvatska liga za hipertenziju
HealthMED, 16.12.2024. – 16.12.2025.
Katarina Grgurić, mob: 0913323135,
e-mail: katarina.grguric@d8solutions.hr

Primjena imunoterapije u liječenju onkoloških bolesti
Hrvatsko društvo obiteljskih doktora
edu.lom.hr, 09.01.2025. – 09.01.2026.
Dorian Štimac, tel: 08009666,
e-mail: podrska@lom.hr

Disfunkcija respiracijskih mišića
Med Educa – Peroneus d.o.o.
<https://med-educa.com/webinari/pulmologija/disfunkcija-respiracijskih-misica/>
15.01.2025. – 15.01.2026.
Zoran Filipović, tel: 098894643,
e-mail: info@med-educa.com
Iznos kotizacije: poslati upit stručnom organizatoru

Interdisciplinarna priprema trudnica za porođaj

Med Educa – Peroneus d.o.o.
<https://med-educa.com/webinari/ginekologija/interdisciplinarna-priprema-trudnica-za-porodaj/>
26.02.2025. – 26.02.2026.
Zoran Filipović, tel: 098894643,
e-mail: info@med-educa.com
Iznos kotizacije: poslati upit stručnom organizatoru

Fibrilacija atrijske kroz prizmu ESC smjernica 2024.: Multidisciplinarni pristup prevenciji i liječenju
Hrvatska liga za hipertenziju
Online, 01.03. – 01.06.2025.
Marijo Haban, tel: 08009666,
e-mail: info@d8solutions.hr

Terapeutska primjena levotiroksina: Povijesna perspektiva
Hrvatska liga za hipertenziju
Online, 08.03.2025. – 08.03.2026.
Jurica Petreković, tel: 08009666,
e-mail: info@d8solutions.hr

Neriješena pitanja u dijagnostici i terapiji hipotireoze
Hrvatska liga za hipertenziju
Online, 08.03.2025. – 08.03.2026.
Jurica Petreković, tel: 08009666,
e-mail: info@d8solutions.hr

Laboratorijska dijagnostika bolesti štitnjače
Hrvatska liga za hipertenziju
Online, 08.03.2025. – 08.03.2026.
Jurica Petreković, tel: 08009666,
e-mail: info@d8solutions.hr

Primjena robotike u rehabilitaciji
Med Educa – Peroneus d.o.o.
<https://med-educa.com/webinari/neurologija/primjena-robotike-u-rehabilitaciji/>
09.04.2025. – 09.04.2026.
Zoran Filipović, tel: 098894643,
e-mail: info@med-educa.com
Iznos kotizacije: poslati upit stručnom organizatoru

Rehabilitacija pacijenta u akutnoj fazi nakon CVI
Med Educa – Peroneus d.o.o.
<https://med-educa.com/webinari/neurologija/rehabilitacija-pacijenta-u-akutnoj-fazi-nakon-cvi/>

14.05.2025. – 14.05.2026.
Zoran Filipović, tel: 098894643,
e-mail: info@med-educa.com
Iznos kotizacije: poslati upit stručnom organizatoru

Sindrom karpalnog kanala – webinar
Med Educa – Peroneus d.o.o.
<https://med-educa.com/webinari/fizioterapija/sindrom-karpalnog-kanala/>
18.06.2025. – 18.06.2026.
Zoran Filipović, tel: 098894643,
e-mail: info@med-educa.com
Iznos kotizacije: poslati upit stručnom organizatoru

Intervencije pod kontrolom ultrazvuka – webinar
Med Educa – Peroneus d.o.o.
<https://med-educa.com/webinari/radiologija/intervencije-pod-kontrolom-ultrazvuka/>
22.10.2025. – 22.10.2026.
Zoran Filipović, tel: 098894643,
e-mail: info@med-educa.com
Iznos kotizacije: poslati upit stručnom organizatoru

Patologija Achilove tetive
Med Educa – Peroneus d.o.o.
<https://med-educa.com/webinari/ortopedija/patologija-ahilove-tetive/>
17.09.2025. – 17.09.2026.
Zoran Filipović, tel: 098894643,
e-mail: info@med-educa.com
Iznos kotizacije: poslati upit stručnom organizatoru

Dijabetičko stopalo – prevencija i liječenje
OTOS ortopedska tehnika d.o.o.
Osijek, 15.04.2025.
Ivana Balić, mob: 0992520018,
e-mail: ivana@otos.hr

Tehnika psihoanalitičke psihoterapije II (klarifikacija, konfrontacija, interpretacija, prorada)
Hrvatsko društvo za psihoanalitičku psihoterapiju
Zagreb, 19.04.2025.
Irena Ladika, mob: 098824088,
e-mail: tajnik@hd-pp.hr

MIGRENA U FOKUSU – Izazovi i rješenja
Thalassotherapie Opatija, Specijalna

KALENDAR STRUČNOG USAVRŠAVANJA

bolnica za medicinsku rehabilitaciju
bolesti srca, pluća i reumatizma

Opatija, 25.04.2025.

Adriana Prunk Drmić, mob: 0915474861,
e-mail: adriana_prunk@yahoo.com

Stručno predavanje s primjerima iz prakse i raspravom

Hrvatsko društvo umirovljenih liječnika
HLZ-a (HDUL)

Zagreb, 06.05.2025.

Ivka Zoričić-Letoja, mob: 0917271041,
e-mail: zoricicletoja@gmail.com

Javnozdravstveni stručni sastanci HZJZ-a 2025. - 3. sastanak

Hrvatski zavod za javno zdravstvo
Zagreb, 09.05.2025.

Ana Vuljanić,
e-mail: ana.vuljanic@hzjz.hr

Transport mikrobioloških uzoraka, kontrola sterilnosti parnih i suhih sterilizatora

Nastavni zavod za javno zdravstvo Istarske
županije

Pula, 09.05.2025.

Nada Barišić, tel: 052529015,
e-mail: nada.barisic@zzjz.hr

Tehnika psihoanalitičke psihoterapije III (kratka dinamska psihoterapija, psihoanalitička psihoterapija)

Hrvatsko društvo za psihoanalitičku
psihoterapiju

Zagreb, 17.05.2025.

Irena Ladika, mob: 098824088,
e-mail: tajnik@hd-pp.hr

Javnozdravstveni stručni sastanci HZJZ-a 2025. - 4. sastanak

Hrvatski zavod za javno zdravstvo
Zagreb, 23.05.2025.

Ana Vuljanić,
e-mail: ana.vuljanic@hzjz.hr

Javnozdravstveni stručni sastanci HZJZ-a 2025. - 5. sastanak

Hrvatski zavod za javno zdravstvo
Zagreb, 06.06.2025.

Ana Vuljanić,
e-mail: ana.vuljanic@hzjz.hr

Tradicija i nove tehnologije u izradi ortopedskih pomagala

Poliklinika Otos-Vita, zdravstvena ustanova
za fizikalnu medicinu i rehabilitaciju
Osijek, 12.06.2025.

Đurđica Kesak-Ursić, mob: 0918851341,
e-mail: drursic@gmail.com

Etički aspekti psihoterapije

Hrvatsko društvo za psihoanalitičku
psihoterapiju

Zagreb, 14.06.2025.

Irena Ladika, mob: 098824088,
e-mail: tajnik@hd-pp.hr

Javnozdravstveni stručni sastanci HZJZ-a 2025. - 6. sastanak

Hrvatski zavod za javno zdravstvo
Zagreb, 12.09.2025.

Ana Vuljanić,
e-mail: ana.vuljanic@hzjz.hr

Hripavac

Nastavni zavod za javno zdravstvo Istarske
županije

Pula, 19.09.2025.

Nada Barišić, tel: 052529015,
e-mail: nada.barisic@zzjz.hr

Javnozdravstveni stručni sastanci HZJZ-a 2025. - 7. sastanak

Hrvatski zavod za javno zdravstvo
Zagreb, 26.09.2025.

Ana Vuljanić, e
-mail: ana.vuljanic@hzjz.hr

Stručno predavanje s primjerima iz prakse i raspravom

Hrvatsko društvo umirovljenih liječnika
HLZ-a (HDUL)

Zagreb, 07.10.2025.

Ivka Zoričić-Letoja, mob: 0917271041,
e-mail: zoricicletoja@gmail.com

Javnozdravstveni stručni sastanci HZJZ-a 2025. - 8. sastanak

Hrvatski zavod za javno zdravstvo
Zagreb, 10.10.2025.

Ana Vuljanić,
e-mail: ana.vuljanic@hzjz.hr

Javnozdravstveni stručni sastanci HZJZ-a 2025. - 9. sastanak

Hrvatski zavod za javno zdravstvo
Zagreb, 24.10.2025.

Ana Vuljanić,
e-mail: ana.vuljanic@hzjz.hr

Stručno predavanje s primjerima iz prakse i raspravom

Hrvatsko društvo umirovljenih liječnika

HLZ-a (HDUL)

Zagreb, 04.11.2025.

Ivka Zoričić-Letoja, mob: 0917271041,
e-mail: zoricicletoja@gmail.com

Javnozdravstveni stručni sastanci HZJZ-a 2025. - 10. sastanak

Hrvatski zavod za javno zdravstvo
Zagreb, 07.11.2025.

Ana Vuljanić, e-mail: ana.vuljanic@hzjz.hr

Javnozdravstveni stručni sastanci HZJZ-a 2025. - 11. sastanak

Hrvatski zavod za javno zdravstvo
Zagreb, 21.11.2025.

Ana Vuljanić, e-mail: ana.vuljanic@hzjz.hr

Stručno predavanje s primjerima iz prakse i raspravom

Hrvatsko društvo umirovljenih liječnika
HLZ-a (HDUL)

Zagreb, 02.12.2025.

Ivka Zoričić-Letoja, mob: 0917271041,
e-mail: zoricicletoja@gmail.com

Javnozdravstveni stručni sastanci HZJZ-a 2025. - 12. sastanak

Hrvatski zavod za javno zdravstvo
Zagreb, 05.12.2025.

Ana Vuljanić, e-mail: ana.vuljanic@hzjz.hr

Celijakija - webinar

Med Educa - Peroneus d.o.o.

[https://med-educa.com/webinari/
gastroenterologija/celijakija/](https://med-educa.com/webinari/gastroenterologija/celijakija/)
29.04.2026. - 29.04.2027.

Zoran Filipović, tel: 098894643, e-mail:
info@med-educa.com

Iznos kotizacije: poslati upit stručnom
organizatoru

Konzervativni tretman adolescentnih idiopatskih skolioza - webinar

Med Educa - Peroneus d.o.o.

[https://med-educa.com/webinari/
fizioterapija/konzervativni-tretman-
adolescentnih-idiopatskih-skolioza/](https://med-educa.com/webinari/fizioterapija/konzervativni-tretman-adolescentnih-idiopatskih-skolioza/)
24.06.2026. - 24.06.2027.

Zoran Filipović, tel: 098894643, e-mail:
info@med-educa.com

Iznos kotizacije: poslati upit stručnom
organizatoru

PISANI TEST U ČASOPISU

Demencija: multidisciplinarni izazov 21. stoljeća

C.T. - Poslovne informacije d.o.o. (časopis
Medix)

Pisani test u časopisu ,
31.01.2025. - 31.05.2025.

Dragan Bralić, mob: 098289819,
e-mail: info@medix.hr

Anemija u hemato-onkoloških bolesnika

C.T. - Poslovne informacije d.o.o. (časopis
Medix)

Pisani test u časopisu ,
28.02.2025. - 31.07.2025.

Dragan Bralić, mob: 098289819,
e-mail: info@medix.hr